

ПОСІБНИК

ДЛЯ ЧЛЕНІВ ДІЛЬНИЧНИХ ВИБОРЧИХ КОМІСІЙ З ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

НА ЧЕРГОВИХ ВИБОРАХ
ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ
31 БЕРЕЗНЯ 2019 РОКУ

Посібник було розроблено авторським колективом під загальним керівництвом та за загальною редакцією **В.В. Ковтунця**.

Цей посібник було розроблено та надруковано за підтримки проектів Ради Європи «Підтримка конституційних і правових реформ, конституційне правосуддя та надання допомоги Верховній Раді у проведенні реформ, спрямованих на підвищення її ефективності» та «Підтримка прозорості, інклюзивності та чесності виборчої практики в Україні», що впроваджуються в рамках Плану дій Ради Європи на 2018 – 2021 роки. Будь-які думки та позиції, що містяться у цьому посібнику, є авторськими і не обов'язково відображають офіційну позицію Ради Європи.

Київ, 2019 рік

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ	5
ОРІЄНТОВНИЙ КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ЗДІЙСНЕННЯ ДІЛЬНИЧНОЮ ВИБОРЧОЮ КОМІСІЄЮ З ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ОСНОВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ З ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЧЕРГОВИХ ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ 31 БЕРЕЗНЯ 2019 РОКУ	6
ПРАВОВІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РІШЕНЬ ТА ДІЙ ДІЛЬНИЧНИХ ВИБОРЧИХ КОМІСІЙ З ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ, ЧЛЕНІВ ЦИХ КОМІСІЙ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЧЕРГОВИХ ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ 31 БЕРЕЗНЯ 2019 РОКУ	13
1. Перше засідання дільничної виборчої комісії з виборів Президента України. Початок повноважень комісії та її членів. Складення присяги членами дільничної виборчої комісії з виборів Президента України	13
2. Засідання дільничної виборчої комісії з виборів Президента України	15
3. Загальні питання розгляду звернень, заяв та скарг	19
4. Офіційні спостерігачі. Представники засобів масової інформації	21
5. Отримання дільничними виборчими комісіями з виборів Президента України попередніх списків виборців на звичайних виборчих дільницях. Уточнення списків виборців на звичайних виборчих дільницях та внесення до них змін. Отримання уточнених списків виборців на звичайних виборчих дільницях	23
6. Складання та уточнення списків виборців на спеціальних виборчих дільницях	28
7. Виборчі бюлетені для голосування в день виборів Президента України	31
8. Підготовка до дня голосування	33
9. Підготовка до голосування у день виборів	34
10. Організація і порядок голосування	36
11. Порядок організації голосування виборців за місцем перебування	40
12. Підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці	44
13. Протокол дільничної виборчої комісії з виборів Президента України про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці	50
14. Прийняття окружною виборчою комісією з виборів Президента України виборчих документів дільничної виборчої комісії	53
15. Проведення повторного голосування	54
16. Завершення виборчого процесу	57
ЗАПИТАННЯ — ВІДПОВІДІ З ДЕЯКИХ АСПЕКТІВ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ» ДІЛЬНИЧНИМИ ВИБОРЧИМИ КОМІСІЯМИ	58

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИБОРЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА	78
ДОДАТКИ ЗРАЗКИ ПОСТАНОВ, ПРОТОКОЛІВ ТА ІНШИХ ДОКУМЕНТІВ ДІЛЬНИЧНОЇ ВИБОРЧОЇ КОМІСІЇ З ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ	82
1. Постанова про виконання членами дільничної виборчої комісії з виборів Президента України виборчої дільниці № _____ територіального виборчого округу № ____ своїх повноважень на платній основі	82
2. Постанова про розподіл обов'язків між головою, заступником голови, секретарем та членами дільничної виборчої комісії з виборів Президента України	84
3. Постанова щодо позбавлення права присутності на засіданні дільничної виборчої комісії з виборів Президента України офіційного спостерігача	87
4. Постанова про заяву виборця щодо неправильностей у списку виборців	88
5. Постанова про заяву виборця щодо неправильностей у списку виборців (залишення без розгляду)	90
6. Постанова про включення виборців до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування	91
7. Заява виборця про забезпечення голосування за місцем перебування	93
8. Заява виборця про забезпечення голосування за місцем перебування (спеціальна ВД)	93
9. Акт про виявлені ознаки відкриття сейфа	94
10. Відомість про передачу членам дільничної виборчої комісії, які організовуватимуть голосування за місцем перебування виборців виборчих бюлетенів з виборів Президента України	96
11. Акт про погашення зіпсованого виборчого бюлетеня з виборів Президента України як невикористаного	97
12. Заява виборця про видачу йому іншого виборчого бюлетеня з виборів Президента України в обмін на зіпсований	98
13. Контрольний лист для вкидання у переносну виборчу скриньку	99
14. Акт про перевищення кількості виборчих бюлетенів з виборів Президента України, виявленої при відкритті переносної виборчої скриньки, над кількістю відповідних виборчих бюлетенів, зазначеною в контрольному листі у цій скриньці	101
15. Акт про невідповідність суми кількості невикористаних виборчих бюлетенів з виборів Президента України та кількості виборців, які їх отримали, кількості виборчих бюлетенів з виборів Президента України, отриманих дільничною виборчою комісією	103
16. Акт про невідповідність кількості виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці, сумі кількості недійсних виборчих бюлетенів з виборів Президента України на виборчій дільниці та кількості відповідних виборчих бюлетенів, голоси в яких подані за кожного кандидата	105
17. Протокол про підрахунок голосів	107
18. Окрема думка члена ДВК до протоколу про підрахунок голосів	111
19. Акт про видачу копій протоколу	112
20. Постанова ДВК про визнання голосування на ВД недійсним	113
Перелік нормативно-правових актів з питань підготовки та проведення чергових виборів Президента України, які використані у даному посібнику	114

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

У Посібнику використано такі скорочення:

Закон	Закон України «Про вибори Президента України»
Закон про ДРВ	Закон України «Про Державний реєстр виборців»
КАСУ	Кодекс адміністративного судочинства України
КУпАП	Кодекс України про адміністративні правопорушення
ККУ	Кримінальний кодекс України
ЦВК	Центральна виборча комісія
ОВК	окружна виборча комісія з виборів Президента України
ДВК	дільнична виборча комісія з виборів Президента України
ТВО	територіальний виборчий округ
ВД	виборча дільниця
ОВ ДРВ	орган ведення Державного реєстру виборців
ЗМІ	засоби масової інформації

ОРІЄНТОВНИЙ КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

здійснення дільничною виборчою комісією з виборів Президента України основних організаційних заходів з підготовки та проведення чергових виборів Президента України 31 березня 2019 року

№ З/П	ЗМІСТ ЗАХОДУ, ВИЗНАЧЕНИЙ ЗАКОНОМ, ІНШИМИ ЗАКОНАМИ УКРАЇНИ, РІШЕННЯМИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ВИБОРЧОЇ КОМІСІЇ	СТРОК ВИКОНАННЯ (КАЛЕНДАРНА ДАТА ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНУ)	КОМЕНТАРІ. МОЖЛИВІ ПРОБЛЕМИ. СТИСЛІ ПРАВОВІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
1.	Проведення першого засідання ДВК <i>(частина друга статті 27, частина третя статті 28 Закону)</i>	Не пізніш як на другий день після дня прийняття рішення про утворення ДВК. Якщо рішення прийнято 12 березня – не пізніше 14 березня.	Голові ДВК отримати від ОВК контактні відомості членів ДВК і разом із секретарем та заступником голови комісії повідомити членів ДВК про час та місце першого засідання, роз'яснити важливість організації початку роботи комісії відповідно до вимог Закону. <i>Див. п. 1.1-1.6 правових рекомендацій.</i>
2.	Визначення членів ДВК, які виконуватимуть свої повноваження на платній основі <i>(частина четверта статті 29 Закону)</i>		Як правило, це голова, заступник голови, секретар ДВК. Але можуть бути визначені і інші члени ДВК. <i>Див. п. 2.1. правових рекомендацій.</i>
3.	Початок роботи членів ДВК в приміщенні ДВК		Голова, заступник голови, секретар ДВК або інший член ДВК мають відповідно до графіка роботи ДВК бути присутніми у приміщенні комісії для виконання таких завдань: 1) Комунікація із ОВК 2) Комунікація із органами влади чи місцевого самоврядування 3) Приймання звернень від виборців, в т.ч. заяв про голосування за місцем перебування. <i>Див. п. 3.1. правових рекомендацій.</i>

4.	Отримання інформаційних плакатів кандидатів на пост Президента України від ОВК у порядку, встановленому ЦВК (частина третя статті 56-4 Закону)	До 15 березня включно	Виконати відповідно до вказівок ОВК.
5.	Проведення першого засідання ДВК спеціальної ВД, утвореної у винятковому випадку (частина друга статті 27, частина третя статті 28 Закону)	Не пізніш як на другий день після дня прийняття рішення про утворення ДВК.	Див. п. 1 вище, п.2.1. правових рекомендацій.
6.	Отримання ДВК спеціальних ВД, утворених у стаціонарних закладах охорони здоров'я, відомостей для складання списків виборців від керівників відповідних закладів (частина третя статті 36 Закону)	До 21 березня включно	Див. п. 6.1. правових рекомендацій.
7.	Отримання одного примірника попереднього списку виборців на паперовому носії та іменних запрошень відповідними ДВК звичайних ВД (частина шоста статті 31 Закону)	До 22 березня включно	Працювати з ОВ ДРВ. У разі ненадання у строк – повідомити ОВК. Див. п. 5.2.правових рекомендацій.
8.	Отримання одного примірника попереднього списку виборців на паперовому носії ДВК спеціальної ВД, утвореної в установі виконання покарань (стаття 31, абзац другий частини третьої статті 36 Закону)	До 22 березня включно	Працювати з ОВ ДРВ. Див. п.7 вище.
9.	Надання попереднього списку виборців для загального ознайомлення у приміщенні ДВК (частина перша статті 32)	Наступного дня після отримання попереднього списку виборців. Якщо список отримано в останній день строку – 22 березня, то 23 березня	Див. п. 5.3-5.4. правових рекомендацій.
10.	Розгляд заяви виборця щодо неправильностей у попередньому списку виборців (частина п'ята статті 32 Закону)	Протягом одного дня	Див. п. 5.5.-5.7. правових рекомендацій.

11.	Направлення до відповідного ОВ ДРВ рішення виборчої комісії разом із заявою виборця щодо неправильностей у попередньому списку виборців та доданими до неї документами (копіями документів) (частина шоста статті 32 Закону)	Невідкладно після прийняття рішення	<i>Див. п. 5.5.-5.7 правових рекомендацій.</i>
12.	Видача виборцю копії рішення про передачу його заяви щодо неправильностей у попередньому списку виборців до ОВ ДРВ (частина шоста статті 32 Закону)	Не пізніше наступного дня після дня прийняття відповідного рішення	<i>Див. п. 5.5.-5.7 правових рекомендацій.</i>
13.	Складання списку виборців на спеціальній ВД, утвореній у стаціонарному лікувальному закладі, а також утвореній у винятковому випадку (частини друга та п'ятнадцята статті 36 Закону)	До 23 березня включно	<i>Важливо, щоб ДВК дотрималась виконання всіх процедур, пов'язаних з інформуванням ОВ ДРВ про виборців, включених до списку виборців. Див. п. 6.2-6.4. правових рекомендацій.</i>
14.	Письмове повідомлення виборця про його включення до списку виборців на спеціальній ВД, утвореній у стаціонарному закладі охорони здоров'я (частина друга, шоста статті 36 Закону)	Невідкладно після включення до списку виборців	<i>Див. п..6.3-6.4. правових рекомендацій.</i>
15.	Передача відомостей про виборців, включених до списку виборців на спеціальній ВД, ОВ ДРВ за своїм місцезнаходженням (частина п'ята статті 36 Закону)	Невідкладно після складання списку виборців	<i>Див. п. 6.4. правових рекомендацій.</i>
16.	Надання одного примірника списку виборців для загального ознайомлення у приміщенні ДВК спеціальної ВД (частина четверта статті 36 Закону)	Наступного дня після складання. Якщо список складено в останній день строку – 23 березня, то 24 березня	<i>Див. п. 5.3.-5.4. правових рекомендацій.</i>
17.	Звернення членів ДВК до відповідного ОВ ДРВ про тимчасову зміну місця голосування без зміни виборчої адреси (частина третя статті 34, частина перша статті 35-1 Закону)	До 25 березня включно	

18.	Повідомлення виборців про час і місце голосування (частина друга статті 75 Закону)	Не пізніше 23 березня	Використати можливості місцевих засобів масової інформації. Можна поєднати з надсиланням іменних запрошень (див. наступний пункт), але зробити це до 23 березня. Див. п. 8.1. правових рекомендацій.
19.	Надсилання або доставка кожному виборцю іменного запрошення (частина друга статті 32)	До 25 березня включно	Див. п. 8.2. правових рекомендацій.
20.	Завершення приймання заяв виборців щодо неправильностей у попередньому списку виборців (частина третя – п'ята статті 32 Закону)	Останній день 25 – березня	Див. п. 5.5.–5.7. правових рекомендацій.
21.	Направлення до ОВ ДРВ рішень судів про внесення змін до попереднього списку (частина десята статті 32 Закону)	Останній день – 25 березня	Див. п. 5.5. правових рекомендацій.
22.	Завершення приймання заяв до ДВК спеціальної ВД щодо неправильностей у списку виборців (частина дев'ята, десята статті 36 Закону)	Останній день – 27 березня	Див. п. 6.5.–6.7. правових рекомендацій.
23.	Прийняття рішення ДВК про уповноваження трьох членів комісії на отримання виборчих бюлетенів від ОВК (частина третя статті 73 Закону)	До відбуття до ОВК відповідно графіку ОВК. Рекомендовано не пізніше 27 березня	Див. п. 7.1. правових рекомендацій.
24.	Отримання від ОВК виборчих бюлетенів для голосування в день виборів Президента України ДВК звичайних та спеціальних ВД (частина третя статті 73 Закону)	З 28 до 29 березня включно	Важливо: 1) Повідомити Національну поліцію для виділення працівника, який охоронятиме виборчі бюлетені; 2) Членам ДВК прибути до ОВК в установленний час; 3) Отримати всі призначені для ВД виборчі бюлетені і витяг із протоколу ОВК; 4) Невідкладно в супроводі працівника поліції доставити виборчі бюлетені в приміщення ДВК. Див. п. 7.1. правових рекомендацій.

25.	Приймання виборчих бюлетенів ДВК (частини десята, одинадцята статті 73 Закону)	Невідкладно після прибуття членів виборчої комісії, які отримали бюлетені	Важливо: 1) Здійснити приймання в режимі засідання ДВК; 2) Безумовно дотримуватись вимог частини десятої статті 73 Закону; зокрема, підрахувати фактично отриману кількість виборчих бюлетенів і проставити на них печатку ДВК 3) У разі виявлення розбіжностей з витягом із протоколу ОВК – скласти акт і один примірник доставити до ОВК; 4) Виборчі бюлетені зберігати в опечатаній шафі (сейфі), яка постійно (до дня голосування) перебуває під охороною поліцейського. <i>Див. п. 7.3-7.5. правових рекомендацій.</i>
26.	Отримання одного примірника уточненого списку виборців на паперовому носії відповідною ДВК звичайної та спеціальної ВД, утвореної в установі виконання покарань (частина шоста статті 34, частина третя статті 36 Закону)	До 28 березня включно	Працювати з ОВ ДРВ. У разі ненадання в установленний срок – повідомити ОВК. <i>Див. п. 5.9. правових рекомендацій.</i>
27.	Завершення приймання заяв виборців з проханням забезпечити голосування за місцем перебування (до заяви додається довідка медичної установи про стан здоров'я) (частини перша, п'ята статті 77 Закону)	До 20 години 29 березня	<i>Див. п. 8.6., 11.2. правових рекомендацій.</i>
28.	Підготовка до дня голосування. Засідання ДВК для вирішення трьох питань: 1) Виготовлення витягу зі списку виборців для голосування за місцем перебування (частини друга-четверта статті 77 Закону) 2) Облаштування приміщення для голосування (частини третя і п'ята статті 74 Закону) 3) Розподіл обов'язків між членами ДВК на день голосування (частина третя статті 75, частина перша статті 76, частина дев'ята статті 77 Закону).	30 березня – щодо п. 1	Зважаючи на припис Закону щодо розгляду питання складання витягу зі списку виборців саме 30 березня, рекомендовано на тому ж засіданні розглянути два інші питання. Важливо: 1) колегіально обговорити і затвердити облаштування приміщення для голосування, оскільки від цього залежить якість організації голосування. 2) заздалегідь до дня голосування рішенням ДВК затвердити членів комісії, які проводитимуть голосування за місцем перебування. <i>Див. п. 8.4. правових рекомендацій.</i>

29.	Виготовлення витягу зі списку виборців для організації голосування виборців, не здатних пересуватися самостійно, за їх місцем перебування (частина друга статті 77 Закону)	30 березня	Підготовлений проект витягу зі списку затвердити рішенням ДВК. Членам ДВК уважно перевірити законність кожного включення виборця до витягу. <i>Див. п. 8.4., 11.1-11.8 правових рекомендацій.</i>
30.	Підготовче засідання ДВК (частина четверта статті 75 Закону)	3 07.15 до 08.00 31 березня	<i>Див. п. 9.1.-9.5. правових рекомендацій.</i>
31.	Інформування ОВК про: 1) кількість виборців, внесених до списку виборців на виборчій дільниці, на момент початку голосування; 2) кількість виборців, внесених до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування. (частина тринадцята статті 75 Закону)	До 08.00 31 березня	<i>Див. п. 9.1. правових рекомендацій.</i>
32.	Проведення голосування (частина перша статті 75 Закону)	08.00-20.00 31 березня	Члени ДВК мають виконувати обов'язки відповідно до затвердженого на день голосування розподілу. <i>Див. п.10.1-10.12., 11.9-11.14 правових рекомендацій.</i>
33.	Передавання до ОВК відомостей про кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці станом на: – 11 годину – 15 годину (Постанова ЦВК від 28.04.2014 р. № 392)	Передати невідкладно з урахуванням вимоги до ОВК: упродовж півгодини зведені відомості мають бути передані до ЦВК	
34.	Повідомлення головою ДВК присутніх у приміщенні для голосування про завершення голосування та зачинення приміщення о 20.00	19.55 31 березня	<i>Див. п. 12.1. правових рекомендацій.</i>
35.	Початок підсумкового засідання ДВК з підрахунку голосів (частина друга статті 78 Закону)		<i>Див. п. 12.2. правових рекомендацій.</i>
36.	Розгляд звернень, які надійшли до ДВК в день виборів (частина восьма статті 28 Закону)	Невідкладно після закінчення голосування	<i>Див. п. 12.2. правових рекомендацій.</i>

37.	Передавання до ОВК попередніх відомостей про: 1) кількість виборців, внесених до списку виборців на виборчій дільниці, на момент закінчення голосування; 2) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені на момент закінчення голосування. <i>(частина дванадцята статті 76 Закону)</i>	До 20.30 31 березня	<i>Див. п. 10.13. правових рекомендацій.</i>
38.	Підрахунок голосів виборців на ВД на підсумковому засіданні <i>(статті 78-80 Закону)</i>	Завершується складанням і підписанням протоколу про підрахунок голосів виборців на ВД	Безумовно дотримуватись порядку, передбаченого статтею 78 Закону. <i>Див. п. 12.2– 12.10., 13.1-13.6. правових рекомендацій.</i>
39.	Транспортування виборчих документів до ОВК <i>(частина десята статті 79, стаття 81 Закону)</i>	Невідкладно після завершення підсумковго засідання	<i>Див. п. 13.7., 14.1.-14.4. правових рекомендацій.</i>
40.	У разі призначення повторного голосування – передавання документів і матеріальних цінностей новому складу ДВК або до ОВК <i>(постанова ЦВК від 08 січня 2019 р. № 36)</i>		<i>Див. п. 15.1.-15.3. правових рекомендацій.</i>
41.	Припинення повноважень ДВК <i>(частина третя статті 27 Закону)</i>	Через п'ять днів після дня офіційного оголошення результатів виборів	<i>Див. п. 16.1-16.2. правових рекомендацій.</i>
42.	Передавання на зберігання місцевим органам влади або органам місцевого самоврядування виборчих скриньок, кабін для голосування, печаток, штампів цих комісій, методичної літератури <i>(частина третя статті 88)</i>		<i>Див. п. 16.1-16.2. правових рекомендацій.</i>

ПРАВОВІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо рішень та дій дільничних виборчих комісій з виборів Президента України, членів цих комісій під час організації підготовки та проведення чергових виборів Президента України 31 березня 2019 року

1. ПЕРШЕ ЗАСІДАННЯ ДІЛЬНИЧНОЇ ВИБОРЧОЇ КОМІСІЇ З ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ. ПОЧАТОК ПОВНОВАЖЕНЬ КОМІСІЇ ТА ЇЇ ЧЛЕНІВ. СКЛАДЕННЯ ПРИСЯГИ ЧЛЕНАМИ ДІЛЬНИЧНОЇ ВИБОРЧОЇ КОМІСІЇ З ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

ПРОЦЕДУРА, ТИПОВА СИТУАЦІЯ	РЕКОМЕНДОВАНІ РІШЕННЯ, ДІЇ ДВК (ТА/АБО ГОЛОВИ ДВК)
1.1. Початок повноважень члена ДВК	Повноваження члена ДВК починаються з моменту складення присяги особою, яку ОВК включила до складу ДВК (ч. 2 ст. 29 Закону).
1.2. Скликання першого засідання ДВК	Скликати перше засідання ДВК в порядку та строк, передбачений Законом: <ul style="list-style-type: none"> – не пізніш як на другий день після дня утворення ДВК (ч. 2 ст. 27 Закону); – засідання скликається головою ДВК (ч. 2 ст. 27 Закону); – з обов'язковим повідомленням усіх членів комісії про час, місце проведення засідання ДВК та його порядок денний (ч. 5 ст. 28 Закону). Членам ДВК взяти участь у першому засіданні і скласти присягу.
1.3. Відкриття першого засідання ДВК	Відкрити перше засідання ДВК за умови присутності більше половини членів комісії від складу цієї комісії, визначеного при її утворенні (ч. 2 ст. 27 Закону). У разі відсутності необхідного кворуму – засідання слід відкласти, вжити усіх можливих заходів для забезпечення присутності відповідної кількості членів ДВК.
1.4. Перші дії, які здійснюються на першому засіданні ДВК	Першими обов'язковими діями членів ДВК на першому засіданні комісії є ознайомлення зі змістом ч. 5-8 ст. 29 Закону та складення присяги члена виборчої комісії кожним членом ДВК (ч. 2 ст. 29 Закону). З моменту складення присяги більшістю від складу, визначеного при її утворенні рішенням ОВК, починаються повноваження відповідної ДВК (ч. 2 ст. 27 Закону).

<p>1.5. Складення присяги членом ДВК</p>	<p>Голові ДВК (заступнику голови) організувати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ознайомлення членів ДВК, присутніх на першому засіданні комісії (а для відсутніх членів ДВК – на першому засіданні, на якому вони братимуть участь), зі змістом чч. 5–8 ст. 29 Закону; – складення присяги членами ДВК. <p>Отримати у членів ДВК, які склали присягу члена комісії, текст присяги з їхніми підписами.</p> <p>Зберігати ці документи, які є невід’ємною частиною документації відповідної ДВК.</p> <p>Видати члену ДВК, який склав присягу члена комісії, посвідчення за підписом голови ОВК (ч. 2 ст. 29 Закону).</p> <p>Членам ДВК:</p> <p>Ознайомитись зі змістом чч. 5–8 ст. 29 Закону, після чого скласти присягу члена комісії на першому засіданні ДВК (ч. 3 ст. 28, ч. 2 ст. 29 Закону), а у разі відсутності – на наступному засіданні ДВК, на якому член комісії бере участь вперше.</p> <p>Поставити свій підпис під текстом присяги.</p> <p>Отримати посвідчення члена ДВК за підписом голови ОВК (ч. 2 ст. 29 Закону).</p>
<p>1.6. Початок повноважень ДВК</p>	<p>Повноваження ДВК починаються з моменту складення присяги більшістю від складу, визначеного при її утворенні рішенням відповідної ОВК (ч. 2 ст. 27 Закону).</p>
<p>1.7. Відмова члена ДВК скласти присягу</p>	<p>Відмова скласти присягу означає відмову особи бути членом комісії (ч. 2 ст. 29 Закону). Повноваження члена ДВК припиняються з моменту прийняття рішення ОВК про припинення повноважень відповідного члена відповідної ДВК (ч. 5 ст. 30 Закону).</p> <p>До прийняття рішення ОВК про дострокове припинення повноважень члена ДВК така особа є членом комісії, але вона не може брати участь в обговоренні питань, які вирішуються комісією.</p> <p>Необхідно:</p> <ul style="list-style-type: none"> – зафіксувати факт відмови скласти присягу члена виборчої комісії у протоколі засідання ДВК (ч. 12 ст. 28 Закону); – надіслати до ОВК, яка утворила відповідну ДВК, витяг із протоколу засідання ДВК для розгляду питання до припинення повноважень відповідного члена ДВК (ч. 5 ст. 30 Закону).
<p>1.8. Продовження першого засідання ДВК</p>	<p>Продовжувати перше засідання ДВК (а також проводити усі наступні засідання комісії), розглядати відповідні питання після початку повноважень ДВК можливо лише у разі присутності на засіданні членів комісії, які склали присягу, у кількості, достатній, щоби засідання було повноважним (ч. 4 ст. 28 Закону).</p> <p>При визначенні кількості членів ДВК, присутність яких необхідна для додержання умов повноважного засідання комісії, не враховувати тих членів ДВК, які відмовились скласти присягу члена комісії (див. п. 1.7).</p>

1.9. На першому засіданні склали присягу члени ДВК у кількості, що дорівнює або становить менше половини від складу відповідної ДВК, визначеного при її утворенні рішенням ОВК (ч. 1 ст. 24 Закону).

Оформити протокол засідання та інші документи щодо прийняття присяги членами ДВК (ч. 2 ст. 29 Закону).

Задokumentувати факт відмови членів ДВК скласти присягу члена комісії (див. п. 1.7).

Оформити витяг із протоколу засідання ДВК щодо відмови скласти присягу членами ДВК для подальшого надіслання цього документу до ОВК.

Припинити засідання ДВК у зв'язку із тим, що повноваження ДВК не почалися (ч. 2 ст. 27 Закону).

Скликати наступне засідання ДВК:

– якнайшвидше у разі, якщо сумарна кількість тих членів ДВК, які склали присягу, та тих, хто відсутній на першому засіданні комісії, становить більшість від складу відповідної ДВК, визначеного при її утворенні рішенням ОВК;

або

– невідкладно після вирішення ОВК питань про дострокове припинення повноважень тих членів ДВК, які відмовились скласти присягу, та призначення нових членів ДВК у разі, якщо сумарна кількість тих членів ДВК, які склали присягу, та тих, хто відсутній на першому засіданні, дорівнює або становить менше половини від складу відповідної ДВК.

Провести наступне засідання ДВК в режимі першого засідання (див. п. 1.2-1.8).

2. ЗАСІДАННЯ ДІЛЬНИЧНОЇ ВИБОРЧОЇ КОМІСІЇ З ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

ПРОЦЕДУРА, ТИПОВА СИТУАЦІЯ	РЕКОМЕНДОВАНІ РІШЕННЯ, ДІЇ ДВК (ТА/АБО ГОЛОВИ ДВК)
2.1. Визначення необхідності скликання засідання комісії	<p>Скликати засідання у разі необхідності вирішення питань, віднесених Законом до повноважень ДВК, з організації підготовки та проведення виборів Президента України (ст. 27, інші положення Закону), зокрема для розгляду таких питань:</p> <ul style="list-style-type: none"> • перше засідання ДВК (ч. 2 ст. 27 Закону); • визначення членів ДВК (не більше трьох), які виконуватимуть свої повноваження в комісії на платній основі (ч. 4 ст. 29 Закону); • визначення членів комісії, уповноважених отримати попередній та уточнений списки виборців на звичайній ВД від ОВ ДРВ (п. 2 ч. 1 ст. 27, ч. 6 ст. 31, ч. 6 ст. 34, ч. 3 ст. 36 Закону); • складання списку виборців на спеціальних ВД (п. 2 ч. 1 ст. 27, ч. 1, 2 ст. 36 Закону); • розгляд заяв щодо неправильностей у списку виборців на звичайних та спеціальних ВД (п. 10 ч. 1 ст. 27, ч. 6 ст. 32, ч. 10 ст. 36 Закону); • визначення членів ДВК, уповноважених отримати виборчі бюлетені від ОВК (ч. 3 ст. 73 Закону); • приймання виборчих бюлетенів (ч. 10 ст. 73 Закону); • розгляду питань щодо підготовки приміщення для голосування (ст. 74 Закону); • виготовлення витягу зі списку виборців для проведення голосування за місцем перебування виборців (ч. 2 ст. 77 Закону); • підготовка до проведення голосування у день виборів (ч. 4 ст. 75 Закону);

	<ul style="list-style-type: none"> • підрахунок голосів виборців на ВД, складання протоколу про підрахунок голосів виборців на ВД, виготовлення примірників протоколу та копій протоколу (п. 8 ч. 1 ст. 27, ст. ст. 78, 79 Закону), в т.ч.: <ul style="list-style-type: none"> – розгляд заяв з організації та проведення голосування на ВД та прийняття щодо них рішень (п. 10 ч. 1 ст. 27 Закону); – розгляд питання про визнання недійсним голосування на ВД за наявності обставин, передбачених ч. 1 ст. 80 Закону (п. 9 ч. 1 ст. 27 Закону); • на виконання рішення суду чи ОВК, яким ДВК зобов'язано прийняти відповідне рішення або вчинити передбачену Законом дію (ч. 2-3 ст. 98 Закону). <p>Засідання ДВК скликається також за рішенням ОВК або на письмову вимогу третини складу ДВК – не пізніше наступного дня (чч. 1, 2 ст. 28 Закону). Можливо, доведеться скликати засідання у зв'язку з вимогою трьох членів ДВК розглянути певне питання на засіданні не пізніш як у триденний строк, але не пізніше дня виборів – якщо протягом трьох найближчих днів не планувалось чергового засідання (ч. 8 ст. 28 Закону). Членам ДВК вносити свої пропозиції щодо необхідності скликання засідання комісії.</p>
<p>2.2. Скликання засідання комісії</p>	<p>Засідання скликає голова, в разі його відсутності – заступник голови, а в разі їх відсутності — секретар ДВК. Засідання може бути скликано також за рішенням ОВК (ч. 1, 2 ст. 28 Закону).</p> <p>На письмову вимогу третини складу ДВК голова комісії або його заступник зобов'язаний скликати засідання ДВК не пізніше наступного дня після отримання такої вимоги (ч. 1 ст. 28 Закону).</p> <p>Повідомити усіх членів комісії про час, місце проведення засідання комісії та його порядок денний (ч. 5 ст. 28 Закону).</p> <p>Забезпечити підготовку для кожного члена ДВК проектів рішень (постанов) з усіх питань порядку денного та інших необхідних матеріалів (ч. 6 ст. 28 Закону).</p> <p>Членам ДВК повідомляти комісію про місце свого тривалого знаходження – для забезпечення оперативного повідомлення про скликання засідання комісії.</p>
<p>2.3. Підготовка до засідання комісії</p>	<p>Організувати належну підготовку до розгляду питань порядку денного засідання. Надати кожному члену ДВК (як правило, не пізніше як за день до дня проведення засідання, однак не пізніш як до початку засідання), проекти рішень з усіх питань порядку денного та інші необхідні матеріали (ч. 6 ст. 28 Закону).</p> <p>При підготовці документів до засідання комісії керуватися також положеннями Порядку ведення діловодства у ВК²:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) секретар ДВК готує проект порядку денного засідання відповідно до плану роботи ДВК, доручень голови, пропозицій членів ДВК; 2) секретар ДВК готує список запрошених на засідання: <ul style="list-style-type: none"> – прізвище, ім'я, по батькові, посада запрошених; – офіційні назви органів (організації, установи, політичної партії, виборчого блоку партій тощо) або особи, яких вони представляють; – питання порядку денного, у зв'язку з розглядом якого вони запрошені. <p>Членам ДВК:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ознайомитися з порядком денним, проектами рішень, які пропонуються до прийняття. – підготувати, за необхідності, власні пропозиції до порядку денного засідання комісії та проекти рішень із цих питань.

¹ Порядок ведення діловодства у виборчих комісіях затверджено постановою ЦВК від 15 вересня 2010 року № 350.

2.4. Ведення засідання комісії	<p>Головує на засіданні ДВК голова комісії або його заступник (ч. 7 ст. 28 Закону).</p> <p>У разі невиконання головою ДВК та його заступником функції ведення засідання комісія визначає із свого складу головуючого на засіданні (ч. 7 ст. 28 Закону).</p> <p>Протокол засідання веде секретар ДВК, а за його відсутності чи невиконання своїх повноважень – секретар засідання, обраний рішенням ДВК (ч. 12 ст. 28 Закону).</p>
2.5. Відкриття засідання комісії	<p>Відкрити засідання комісії у разі присутності на ньому більше половини членів комісії від складу ДВК (ч. 4 ст. 28 Закону).</p> <p>У разі відсутності необхідного кворуму слід перенести засідання комісії.</p> <p>Голова ДВК оголошує список осіб, присутніх на засіданні відповідно до Закону без запрошення, та список запрошених.</p>
2.6. Присутність на засіданні комісії інших осіб	<p>Список запрошених на засідання подає секретар ДВК (див. п. 2.3).</p> <p>Безперешкодно допустити на засідання комісії осіб, які мають право бути присутніми на засіданні без дозволу і запрошення: членів ЦВК, членів ОВК, кандидатів на пост Президента України, довірених осіб кандидатів на пост Президента України, офіційних спостерігачів, представників ЗМІ – у встановленій кількості (ч. 9 ст. 28 Закону). Подбати про забезпечення місць для розташування цих осіб у приміщенні, де проводиться засідання.</p> <p>Забезпечити відсутність на засіданні усіх інших осіб, незалежно від їх місця роботи та посади, якщо комісія їх не запрошувала або не давала дозволу бути присутніми (ч. 10 ст. 28 Закону).</p> <p>У разі необхідності, слід прийняти рішення про дозвіл бути присутніми на засіданні комісії інших осіб (ч. 10 ст. 28 Закону). Секретар ДВК складає список усіх осіб, які не є членами цієї комісії, які мають намір бути присутніми без дозволу чи запрошення ДВК, а також осіб, які виявили бажання бути присутніми на засіданні ДВК, і про надання їм дозволу бути присутніми необхідно ухвалити рішення та подає його голові ДВК перед початком засідання.</p>
2.7. Формування порядку денного засідання ДВК	<p>Прийняти рішення про затвердження порядку денного засідання комісії більшістю голосів від складу комісії (ч. 13 ст. 28 Закону). Питання, розглянути які ДВК зобов'язано рішенням суду або ОВК, вносяться до порядку денного в обов'язковому порядку.</p> <p>У випадку внесення трьома членами ДВК вимоги про розгляд на засіданні комісії питання, що відноситься до повноваження ДВК, воно вноситься до порядку денного в обов'язковому порядку (ч. 8 ст. 28 Закону).</p> <p>Членам ДВК за необхідності, внести власні пропозиції щодо включення інших питань до порядку денного (п. 1, 2 ч. 5 ст. 29 Закону).</p>
2.8. Обговорення питань порядку денного	<p>З додержанням прав членів ДВК (ч. 5 ст. 29 Закону) надати можливість усім членам комісії всебічно ознайомитися із матеріалами та з'ясувати під час обговорення усі обставини з питання, яке розглядається комісією.</p>
2.9. Прийняття рішення ДВК	<p>Прийняти рішення відкритим голосуванням членів комісії. Для прийняття рішення потрібно більшість голосів від складу комісії (ч. 13 ст. 28 Закону).</p> <p>Членам ДВК у разі незгоди із запропонованим проектом рішення повністю або частково, запропонувати (до остаточного прийняття рішення) свій варіант (текст) рішення або поправок (уточнень) до запропонованого.</p> <p>У разі незгоди з рішенням, прийнятим комісією, висловити у письмовій формі окрему думку протягом двох днів після засідання, на якому було прийнято рішення (ч. 15 ст. 28 Закону).</p>

	<p>Якщо були внесені пропозиції до тексту проекту постанови, слід проголосувати проект постанови за основу, після цього – окремо кожну пропозицію і лише після цього – проголосувати за проект рішення в цілому</p> <p>Долучити до протоколу засідання комісії усі окремі думки членів ДВК з відповідного питання (у письмовій формі) у разі їх наявності (ч. 15 ст. 28 Закону).</p>
2.10. Оформлення рішення ДВК	<p>Письмово оформити прийняте рішення у формі постанови, в якій обов'язково зазначити (ч. 14 ст. 28 Закону):</p> <ul style="list-style-type: none"> – найменування комісії, найменування постанови, дату, час та місце її прийняття; – мотивувальну частину з посиланням на обставини, що зумовили розгляд питання на засіданні комісії; – посилання на конкретні положення нормативно-правових актів або рішення суду чи ОВК, якими керувалася комісія при прийнятті рішення; – резолютивну частину прийнятого рішення. Постанові присвоюється порядковий номер відповідно до Порядку ведення діловодства у ВК. <p>Постанова підписується головою комісії (головуючим на засіданні) та секретарем комісії (секретарем засідання). (див. зразки в додатку).</p>
2.11. Оприлюднення рішення ДВК	<p>Розмістити примірник прийнятої постанови на стенді офіційних матеріалів ДВК не пізніше ранку наступного дня після дня її прийняття, а прийнятої напередодні дня голосування, у день голосування та під час підрахунку голосів, встановлення підсумків голосування, – не пізніш як через 4 години після завершення засідання ДВК на стенді офіційних матеріалів, який обладнується в приміщенні комісії (ч. 16 ст. 28 Закону).</p>
2.12. Видача копії постанови ДВК	<p>Видати суб'єкту виборчого процесу, якого стосується постанова ДВК, на його вимогу, копію такої постанови, засвідчену головою ДВК чи його заступником і секретарем комісії та скріплену печаткою ДВК, не пізніше ніж через 4 години після її прийняття, а прийнятої напередодні дня голосування та в день голосування, – невідкладно (ч. 16 ст. 28 Закону).</p>
2.13. Оформлення протоколу засідання ДВК	<p>Голові (головуючому на засіданні) підписати протокол засідання ДВК разом із секретарем комісії (чи секретарем засідання). Надати протокол засідання комісії для ознайомлення членам комісії на їх вимогу не пізніше наступного засідання комісії.</p> <p>Надати протокол засідання комісії для ознайомлення суб'єкту виборчого процесу на його вимогу не пізніше наступного засідання комісії (ч. 12 ст. 28 Закону).</p>
2.14. Ознайомлення з документами ВК	<p>Надавати можливість членам ДВК знайомитися з усіма документами комісії (п. 4 ч. 5 ст. 29 Закону).</p> <p>Засвідчувати копії документів ДВК на вимогу члена комісії (п. 4 ч. 5 ст. 29 Закону).</p> <p>Членам ДВК знайомитися з усіма документами ДВК (п. 4 ч. 5 ст. 29 Закону).</p> <p>За необхідності – робити з них копії та вимагати засвідчення цих копій.</p>
2.15. Постанова ДВК (протокол засідання ДВК) складені (оприлюднені) невчасно; в остаточному тексті постанови або протоколу	<p>Включити до порядку денного найближчого засідання комісії та розглянути питання про виправлення помилок у постанові ДВК, протоколі засідання ДВК, прийняти відповідне рішення про внесення змін у документи або викладення їх у новій редакції.</p> <p>Рішенням комісії встановити факт неналежного виконання своїх обов'язків відповідним членом ДВК (головою, секретарем, іншим членом комісії).</p> <p>У разі систематичного невиконання головою ДВК або заступником голови чи секретарем ДВК покладених на нього обов'язків, ДВК може звернутися до ОВК, яка утворила відповідну ДВК, з мотивованим рішенням про його (їх) заміну.</p>

допущені помилки або неточності, неправильно викладено суть рішення, прийняте комісією	Якщо за це рішення проголосувало не менше 2/3 від складу комісії, ОВК обов'язково розглядає це питання, припиняє повноваження відповідних осіб (без припинення їх повноважень як членів комісії) і в строк не пізніше ніж на 3-й день, але не пізніш як за день до дня виборів, призначає зі складу ДВК відповідно нового голову ДВК, заступника голови чи секретаря ДВК (ч. 7-9 ст. 30 Закону).
2.16. ДВК не виконує рішення суду або рішення ОВК, яким ДВК було зобов'язано прийняти відповідне рішення чи вчинити певні дії	Виконати рішення суду чи ОВК шляхом прийняття відповідного рішення або вчинення дії, на які вказується у рішенні суду або ОВК, у строк, зазначений у такому рішенні (ст. 129-1 Конституції України, ч. 17 ст. 28 Закону). У питанні виконання рішення суду або ОВК керуватися положеннями Закону, відповідно до яких невиконання рішення суду або ОВК може бути визнано судом або ОВК таким порушенням комісією Конституції України та законів України, які можуть мати наслідком дострокове припинення повноважень усього складу ДВК за рішенням ОВК (ч. 2 ст. 30 Закону).

3. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗГЛЯДУ ЗВЕРНЕНЬ, ЗАЯВ ТА СКАРГ

ПРОЦЕДУРА, ТИПОВА СИТУАЦІЯ	РЕКОМЕНДОВАНІ РІШЕННЯ, ДІЇ ДВК (ТА/АБО ГОЛОВИ ДВК)
3.1. Прийом документів, звернень, заяв і скарг та їх реєстрація	<p>Прийом та реєстрація документів, звернень, заяв і скарг, що надходять до ДВК, здійснюється у чіткій відповідності до порядку, визначеного Законом та Порядком ведення діловодства у ВК.</p> <p>ДВК веде обов'язкову реєстрацію усіх звернень, скарг, заяв, що надійшли до комісії, в т. ч. усно, відповідно до встановленого ЦВК Порядку ведення діловодства у ВК² (ч. 19 ст. 28 Закону).</p> <p>Право приймати та реєструвати документи, звернення, скарги, заяви мають члени ДВК, які уповноважені на це рішенням ДВК.</p> <p>ДВК не може відмовити у реєстрації документа, скарги або заяви звернення, крім анонімних, особистих, вітальних звернень та запрошень.</p> <p>Слід мати на увазі, що за Законом України «Про звернення громадян» (ст. 8) анонімним вважається звернення, в якому не зазначено місце проживання, яке не підписане автором (авторами), а також таке, з якого неможливо встановити авторство.</p>
3.2. Вирішення питання про прийнятність скарги	<p>При вирішенні питання про прийнятність скарги слід керуватись правилами, визначеними в Законі та Порядку розгляду скарг³.</p> <p>Після реєстрації скарги голова ДВК (або визначений член ДВК) невідкладно перевіряє скаргу на предмет дотримання вимог Закону щодо форми та змісту (ст. 95 Закону).</p> <p>У разі встановлення порушення вимог ст. 95 Закону, голова ДВК або його заступник повертає скаргу не пізніше як на наступний день після дня її надходження, а скаргу, подану напередодні дня голосування, в день голосування чи наступного дня, – невідкладно – (ч. 3 ст. 96 Закону, п. 5.12 Порядку ведення діловодства у ВК).</p>

² Порядок ведення діловодства у ВК – Порядок ведення діловодства у виборчих комісіях та комісіях з референдумів, затверджений постановою ЦВК від 15 вересня 2010 року № 350.

³ Порядок розгляду скарг – Порядок розгляду скарг виборчими комісіями з виборів Президента України, затверджений постановою ЦВК від 28 березня 2014 року № 114.

	<p>При поверненні слід зазначити вичерпний перелік недоліків, які перешкоджають розгляду скарги, і вказати на можливість повторного звернення зі скаргою, оформленою відповідно до вимог Закону, у передбачені ним строки (ч. 3 ст. 96 Закону).</p> <p>У разі прийняття судом до провадження адміністративного позову із того ж питання та з тих же підстав, що подано скаргу до ДВК, голова або заступник голови ДВК після отримання повідомлення суду про прийняття до провадження адміністративного позову повертає скаргу суб'єкту звернення без розгляду не пізніше наступного дня з дня отримання повідомлення суду із зазначенням підстав її повернення (п. 3.8, 3.9 Порядку розгляду скарг).</p>
<p>3.3. Скарги, які мають право розглядати ДВК</p>	<p>До ДВК оскаржуються лише порушення, які мали місце під час голосування, допущені довіреною особою кандидата в ТВО (п.3.6 Порядку розгляду скарг).</p> <p>Інші порушення (рішення, дії або бездіяльність) інших суб'єктів оскаржуються до інших ВК та/або до суду.</p> <p>Таким чином, ДВК приймає рішення про залишення без розгляду по суті будь-які скарги, подані до початку голосування, скарги на порушення, які не стосуються процесу голосування. А також скарги на порушення під час голосування, подані іншими суб'єктами виборчого процесу, крім довіреної особи кандидата у ТВО.</p>
<p>3.4. Суб'єкт звернення (заявник) вважає неправомірним повернення йому скарги як такої, що оформлена без дотримання вимог Закону</p>	<p>Слід надати заявникові усні роз'яснення, що він має право оскаржити неправомірні дії голови ДВК, який повернув заявникові скаргу з письмовими роз'ясненнями, до ОВК, яка утворила відповідну ДВК (ч. 5 ст. 93 Закону) або до адміністративного суду за місцезнаходженням дільничної виборчої комісії (ч. 8 ст. 277 КАС).</p>
<p>3.5. Підготовка до розгляду звернення (скарги, заяви) на засіданні ДВК</p>	<p>За дорученням комісії, голови ДВК визначені члени ДВК готують до розгляду на засіданні комісії питання, порушене у зверненні (скарзі, заяві), досліджують викладені обставини, в т. ч. додані документи та докази. ДВК може звернутись із запитом (витребувати) додаткові докази за власною ініціативою або за зверненням суб'єкта звернення, суб'єкта оскарження, заінтересованих осіб (ч. 1 ст. 97 Закону). За результатами попереднього розгляду готується проект рішення у формі постанови комісії з даного питання з урахуванням вимоги Закону до строків розгляду скарг (ч. 4 ст. 96 Закону). До проекту постанови для розгляду на засіданні комісії додаються документи, які мають відношення до предмету скарги. Доцільно скласти доповідну записку члена ДВК, який готував питання (п. 2.7. Порядку ведення діловодства у ВК).</p>
<p>3.6. Розгляд звернення (скарги, заяви) на засіданні комісії</p>	<p>Розглянути звернення (скаргу, заяву) та прийняти рішення у відповідності до вимог Закону, особливо щодо:</p> <ul style="list-style-type: none"> – строків розгляду (ч. 19 ст. 28, ч. 4 ст. 96 Закону); – обов'язкового запрошення заявника (суб'єкта звернення), суб'єкта оскарження та інших заінтересованих осіб (ч. 5 ст. 96 Закону); – законності та обґрунтованості рішення ДВК (ч. 1 ст. 98 Закону).

	<p>Видати чи надіслати копію рішення ДВК за підсумком розгляду скарги суб'єкту звернення із скаргою, суб'єкту оскарження, заінтересованим особам, іншому суб'єкту, про якого йдеться у рішенні, не пізніше наступного дня після прийняття рішення, а в разі прийняття рішення напередодні, в день голосування або на наступний день – невідкладно (ч. 5 ст. 98 Закону).</p> <p>У питаннях оприлюднення рішення ДВК за наслідком розгляду заяви, надання копій рішення ДВК про розгляд заяви відповідним особам керуватись загальними правилами Закону (див п. 2.11-2.15.).</p>
3.7. Розгляд скарг напередодні дня голосування та у день голосування	<p>У відповідних випадках забезпечити невідкладний розгляд скарги комісією з прийняттям рішення.</p> <p>Скарга щодо порушення, яке мало місце до дня голосування розглядається не пізніше 24 години дня, що передує дню голосування.</p> <p>Скарга щодо порушення, яке мало місце під час голосування, подана до дільничної виборчої комісії, розглядається нею відразу після закінчення голосування. (ч.8 ст.28, ч. 4 ст. 96 Закону).</p>

4. ОФІЦІЙНІ СПОСТЕРІГАЧІ. ПРЕДСТАВНИКИ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

ПРОЦЕДУРА, ТИПОВА СИТУАЦІЯ	РЕКОМЕНДОВАНІ РІШЕННЯ, ДІЇ ДВК (ТА/АБО ГОЛОВИ ДВК)
4.1. Присутність офіційних спостерігачів на засіданнях ДВК, на ВД в день голосування та здійснення ними інших прав, передбачених Законом	<p>Забезпечити дотримання вимог Закону щодо прав офіційних спостерігачів, особливо права присутності без додаткового дозволу і запрошення на засіданнях ДВК, в т. ч. при підрахунку голосів, на ВД під час голосування, а також усіх інших прав спостерігачів (ч. 9 ст. 28, ч. 9 ст. 69 Закону).</p> <p>Офіційний спостерігач має такі права:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) бути присутнім з дотриманням вимог Закону на засіданнях ДВК з урахуванням положень, встановлених ч. 9 ст. 28 Закону, в тому числі під час підрахунку голосів виборців на ВД; 2) робити фото– та кінозйомки, аудіо– та відеозаписи, не порушуючи при цьому таємниці голосування; 3) бути присутнім при видачі виборчих бюлетенів членам ДВК, у тому числі для організації голосування виборців за місцем перебування, та при проведенні такого голосування; 4) звертатися із заявою чи скаргою до відповідної ВК чи до суду щодо усунення порушень Закону в разі їх виявлення; 5) складати акт про виявлення порушення Закону, що підписується ним та не менш як 2-ма виборцями, які засвідчують факт цього порушення, із зазначенням їх прізвищ, імен, по батькові, місця проживання та адреси житла, та подавати його до відповідної ВК чи до суду; 6) вживати необхідних заходів у межах законодавства щодо припинення протиправних дій під час голосування та підрахунку голосів виборців на ВД;

	<p>7) отримувати копії протоколів про передачу виборчих бюлетенів, про підрахунок голосів виборців на ВД та інших документів у випадках, передбачених Законом;</p> <p>8) реалізовувати інші права, передбачені Законом для офіційних спостерігачів.</p> <p>Членам ДВК за дорученням голови комісії слід перевірити посвідчення офіційного спостерігача. У випадку, якщо на засіданні комісії або у день голосування присутні два спостерігачі від одного кандидата на пост Президента України, політичної партії, яка висунула кандидата на пост Президента України, чи громадської організації, то ще одного офіційного спостерігача від цього кандидата, політичної партії або громадської організації на засідання ДВК може бути не допущено.</p>
<p>4.2. Офіційний спостерігач безпідставно втручається у роботу ДВК, дає членам комісії поради, вказівки та іншим чином заважає членам ДВК здійснювати свої повноваження</p>	<p>У разі порушення офіційним спостерігачем вимог ч. 10 ст. 69 Закону, ДВК робить йому попередження.</p> <p>Членам ДВК невідкладно слід повідомити голову ДВК про випадки за безпосередньою участю офіційного спостерігача:</p> <ul style="list-style-type: none"> – «безпідставного» втручання в роботу виборчої комісії; – вчинення дій, що порушують «законний» хід виборчого процесу або «неправомірно» заважають членам ВК здійснювати свої повноваження; – заповнення замість виборця (у тому числі і на його прохання) виборчого бюлетеня; – присутності при заповненні виборцем виборчого бюлетеня у кабіні (кімнаті) для таємного голосування або іншим чином порушувати таємницю голосування (ч. 10 ст. 69 Закону). <p>У випадку повторного або грубого порушення вимог ч. 10 ст. 69 Закону, ДВК може позбавити спостерігача права бути присутнім на своєму засіданні (ч. 11 ст. 69 Закону). Таке рішення приймається не менше ніж 2/3 голосів від складу ДВК (ч. 11 ст. 28 Закону).</p> <p>Рішення про позбавлення офіційного спостерігача права присутності на засіданні ДВК має бути належно мотивоване і оформлено письмово у формі постанови (ч. 14 ст. 28 Закону). Копія постанови видається офіційному спостерігачу, якого воно стосується у встановлений строк (ч. 16 ст. 28 Закону).</p>
<p>4.3. Під час голосування голова ДВК вголос пропонує членам ДВК прийняти рішення про позбавлення офіційного спостерігача права бути присутнім на ВД під час голосування</p>	<p>Комісії слід утриматись від участі у прийнятті незаконного рішення про позбавлення офіційного спостерігача права бути присутнім на ВД під час голосування (ч. 1, 11 ст. 28 Закону).</p> <p>Слід звернути увагу голови та інших членів ДВК, що комісія може позбавити офіційного спостерігача права бути присутнім тільки на засіданні комісії (ч. 11 ст. 28 Закону). Проведення голосування виборців не є засіданням ДВК (ч. 1 ст. 28 Закону). Тому позбавити офіційного спостерігача права бути присутнім на ВД під час голосування комісія не може за жодних обставин.</p>

<p>4.4. Перед засіданням ДВК чи під час проведення голосування офіційний спостерігач звертається до голови чи іншого члена ДВК з проханням «зареєструвати його»</p>	<p>Необхідно роз'яснити спостерігачеві, що ДВК не уповноважена здійснювати реєстрацію спостерігачів. Таким повноваженням наділено лише ОВК (п. 14 ч. 1 ст. 26 Закону). Водночас під час засідання ДВК, упродовж голосування на ВД ДВК здійснює облік присутніх офіційних спостерігачів та інших відповідних осіб для того, щоб забезпечити дотримання встановлених вимог стосовно відповідної максимальної кількості осіб, які можуть одночасно перебувати на засіданні ДВК чи на ВД під час голосування (ч. 9 ст. 28 Закону).</p>
<p>4.5. Присутність представників ЗМІ на засіданнях ВК та на ВД у день виборів, здійснення ними їхніх законних прав</p>	<p>Забезпечити дотримання вимог Закону щодо прав представників ЗМІ, особливо стосовно права бути присутнім без додаткового дозволу і запрошення на засіданнях ДВК, у т. ч. при підрахунку голосів виборців на ВД, на ВД під час голосування, а також усіх інших прав представників ЗМІ (ч. 9 ст. 28 Закону, стаття 26 Закону «Про друковані ЗМІ (пресу) в Україні», інші закони).</p> <p>При цьому за дорученням голови комісії слід перевірити посвідчення представника ЗМІ. У разі, якщо на засіданні ДВК або на ВД у день голосування вже присутні 2 представники відповідного ЗМІ, іншого представника цього ж ЗМІ на засідання ДВК чи у приміщення для голосування у день виборів може бути не допущено.</p>

5. ОТРИМАННЯ ДІЛЬНИЧНИМИ ВИБОРЧИМИ КОМІСІЯМИ З ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ПОПЕРЕДНІХ СПИСКІВ ВИБОРЦІВ НА ЗВИЧАЙНИХ ВИБОРЧИХ ДІЛЬНИЦЯХ. УТОЧНЕННЯ СПИСКІВ ВИБОРЦІВ НА ЗВИЧАЙНИХ ВИБОРЧИХ ДІЛЬНИЦЯХ ТА ВНЕСЕННЯ ДО НИХ ЗМІН. ОТРИМАННЯ УТОЧНЕНИХ СПИСКІВ ВИБОРЦІВ НА ЗВИЧАЙНИХ ВИБОРЧИХ ДІЛЬНИЦЯХ

ПРОЦЕДУРА, ТИПОВА СИТУАЦІЯ	РЕКОМЕНДОВАНІ РІШЕННЯ, ДІЇ ДВК (ТА/АБО ГОЛОВИ ДВК)
<p>5.1. Складання та передача попередніх списків виборців на звичайних ВД</p>	<p>ОВ ДРВ складають попередні списки виборців для звичайних ВД виборчих дільниць відповідно до Закону про Реєстр та виготовляють іменні запрошення для кожного виборця (ч. 1 ст. 31 Закону).</p> <p>Орган ведення Реєстру не пізніше як за 8 днів до дня виборів (не пізніше 22 березня 2019 року) у приміщенні, в якому він розташований, передає примірник попереднього списку виборців на звичайній ВД та виготовлені іменні запрошення відповідній ДВК (ч. 6 ст. 31 Закону).</p>
<p>5.2. Отримання попереднього списку виборців на звичайній ВД та іменних запрошень від органу ведення Реєстру</p>	<p>Напередодні отримання списку виборців та іменних запрошень від органу ведення Реєстру провести засідання ДВК</p> <p>Прийняти рішення ДВК про визначення 3-ох членів ДВК, уповноважених на отримання попереднього списку виборців. Одним із таких осіб має бути голова ДВК, а у разі неможливості – заступник голови чи секретар ДВК.</p>

	<p>У ході засідання нагадати членам ДВК, які будуть отримувати список виборців від органу ведення Реєстру, про необхідність пред'явити цьому органу посвідчення членів ДВК та копії рішення ДВК про уповноваження їх на отримання попереднього списку виборців.</p> <p>Отримати від органу ведення Реєстру один примірник попереднього списку виборців на звичайній ВД та іменні запрошення з повним дотриманням процедури, встановленої Законом (ч. 6 ст. 31 Закону):</p> <ul style="list-style-type: none"> • список передається не пізніше як 8 днів до дня виборів (не пізніше 22 березня 2019 року); • список отримують не менше 3-х членів відповідної ДВК, одним з яких повинен бути голова комісії, а у разі неможливості – заступник голови або секретар ДВК; • про передачу списків виборців складається акт у двох примірниках за формою і в порядку, встановленому Законом (ч. 22 ст. 28 Закону, Постанова ЦВК від 3 квітня 2014 року № 191).
<p>5.3. Надання попереднього списку виборців на звичайній ВД для загального ознайомлення. Повідомлення про включення виборця до попереднього списку виборців на ВД</p>	<p>Забезпечити можливість безперешкодного ознайомлення громадян із попереднім списком виборців на звичайній ВД (ч. 3 ст. 32 Закону):</p> <ul style="list-style-type: none"> – безпосередньо у приміщенні ДВК; – кожному громадянину України; – ознайомитись з попереднім списком та перевіряти відомості у ньому щодо себе або щодо інших осіб. Вивісити у приміщенні ДВК розпорядок роботи комісії, затвердити графік чергувань членів комісії з метою забезпечення виборцям права на ознайомлення з попереднім списком виборців. <p>Забезпечити надсилання або доставку в інший спосіб кожному виборцю відповідної звичайної ВД не пізніше як за 5 днів до дня виборів (не пізніше 25 березня 2019 року) іменних запрошень, отриманих від органу ведення Реєстру, якими повідомляється:</p> <ul style="list-style-type: none"> – про включення виборця до попереднього списку виборців відповідної звичайної ВД; – адреса ДВК, її номер телефону; – розпорядок роботи; – також про час і місце голосування (ч. 2 ст. 32 Закону). <p>ДВК надсилає або доставляє в інший спосіб виборцям іменні запрошення (ч. 2 ст. 32 Закону).</p>
<p>5.4. Загальний порядок ознайомлення із попереднім списком виборців на звичайній ВД</p>	<p>Забезпечити можливість ознайомлення громадян з попереднім списком виборців на звичайній ВД (ч. 3 ст. 32 Закону):</p> <ul style="list-style-type: none"> – кожному громадянину України; – безпосередньо у приміщенні ДВК; – знайомитись з попереднім списком виборців та перевіряти відомості у ньому щодо себе або щодо інших осіб.

5.5. Загальний порядок оскарження неправильностей у попередньому списку виборців на звичайній ВД та розгляду заяв

Громадянин має право звернутися до відповідної ДВК звичайної ВД щодо допущених при складанні попереднього списку виборців неправильностей, у тому числі невключення, неправильного включення або виключення із списку виборців його або інших осіб, а також щодо наявності або відсутності відміток про постійну нездатність виборця самостійно пересуватися (ч. 3 ст. 32 Закону).

Громадянин особисто подає до ДВК звичайної ВД заяву щодо неправильностей у попередньому списку виборців. У разі якщо громадянин за станом здоров'я не може особисто подати заяву, ДВК за його зверненням зобов'язана забезпечити прийняття заяви у нього в інший спосіб.

До заяви додаються документи (копії документів), які підтверджують зазначені в ній відомості (ч. 4 ст. 32 Закону). Така заява може бути подана не пізніше як за 5 днів до дня виборів (не пізніше 25 березня) і розглядається комісією протягом 1 дня. Заява, подана після 25 березня, не розглядається (ч. 5 ст. 32 Закону)

Повноваження ДВК звичайної ВД щодо рішення за результатами розгляду по суті заяви щодо неправильностей у попередньому списку виборців є досить обмеженими: ДВК приймає рішення про передачу такої заяви до органу ведення Реєстру. Рішення ДВК невідкладно разом із заявою виборця та доданими до неї документами (копіями документів) направляється до відповідного органу ведення Реєстру і не пізніше наступного дня після дня його прийняття видається особі, яка подала заяву, а також надсилається особі, якої дане рішення стосується (якщо така особа не є особою, яка подала заяву) (ч. 6 ст. 32 Закону).

Зазначене рішення ДВК оформлюється постановою комісії (ч. 14 ст. 28 Закону).

Таким чином, ДВК звичайної ВД не має повноваження прийняти власне рішення про внесення зміни до попереднього списку виборців, у тому числі про включення або виключення виборця зі списку.

5.6. До ДВК звичайної ВД надійшла заява виборця щодо неправильності у попередньому списку виборців:

- заявника не включено до попереднього списку виборців за його виборчою адресою;
- іншого виборця (виборців) не включено до попереднього списку виборців на звичайній ВД;
- виборця (виборців) неправильно включено до попереднього списку виборців

Перевірити строки звернення із заявою та обставини, якими обґрунтовується заява. Перевірити відомості щодо відповідної особи:

- громадянство України;
- вік особи, щодо якої зазначені неправильності у списку виборців;
- належність її виборчої адреси до цієї виборчої дільниці (довідка про реєстрацію місця проживання виборця (у разі коли у паспорті відсутні дані про реєстрацію місця проживання).

Перевірити обставини, якими обґрунтовується заява.

Розглянути заяву по суті та прийняти рішення за процедурою:

- розглянути заяву протягом 1 дня на засіданні комісії (ч. 5 ст. 32 Закону);
- за результатом розгляду заяви прийняти рішення про передачу такої заяви до ОВ ДРВ (ч. 6 ст. 32 Закону).

Рішення ДВК разом із заявою виборця та доданими до неї документами (копіями документів) невідкладно направити до відповідного ОВ ДРВ.

Рішення ДВК видається особі, яка подала заяву, а також надсилається особі, якої дане рішення стосується (якщо така особа не є особою, яка подала заяву) не пізніше наступного дня після дня його прийняття (ч. 6 ст. 32 Закону).

<p>5.7. Громадянин прибув до приміщення ДВК та має намір подати заяву щодо неправильностей у попередньому списку виборців на звичайній ВД</p>	<p>Роз'яснити виборцю, що його заява буде зареєстрована в установленому порядку та, у разі додержання заявником встановленого строку, розглянута на засіданні ДВК протягом одного дня (ч. 5 ст. 32 Закону).</p> <p>Водночас, слід повідомити виборцю, що повноваження ДВК стосовно вирішення по суті таких заяв є дуже обмеженим. Тож навіть у разі виявлення комісією неправильностей, ДВК лише передасть таку заяву до органу ведення Реєстру (ч. 6 ст. 32 Закону).</p> <p>З урахуванням цього, рекомендується запропонувати виборцю остаточно визначитись, чи він все ж подасть заяву до ДВК, чи вирішить звернутись безпосередньо до відповідного органу ведення Реєстру, що є більш ефективним способом практичного досягнення результату (ч. 7 ст. 32 Закону, Закон про Реєстр).</p>
<p>5.8. Складання та передача до ДВК уточнених списків виборців на звичайних ВД</p>	<p>Орган ведення Реєстру виготовляє уточнений список виборців (ч. 4 ст. 34 Закону) і не пізніше як за 2 дні до дня голосування передає один примірник уточненого списку ДВК (не пізніше 28 березня 2019 року)</p>
<p>5.9. Отримання уточненого списку виборців на звичайній ВД від органу ведення Реєстру</p>	<p>Напередодні отримання уточненого списку виборців від органу ведення Реєстру провести засідання ДВК. Прийняти рішення ДВК про визначення членів ДВК, уповноважених на отримання уточненого списку виборців (ч. 6 ст. 31, ч. 6 ст. 34 Закону).</p> <p>Отримати від органу ведення Реєстру один примірник уточненого списку виборців на звичайній ВД з додержанням строку та процедури (ч. 6 ст. 31, ч. 6 ст. 34 Закону):</p> <ul style="list-style-type: none"> • список передається не пізніше як за 2 дні до дня голосування (не пізніше 28 березня 2019 року); • список отримують не менше 3-х членів відповідної ДВК, одним з яких повинен бути голова комісії, а у разі неможливості – заступник голови або секретар ДВК; • про передачу списків виборців складається у двох примірниках акт за формою і в порядку, встановленими Законом (ч. 22 ст. 28, ч. 6 ст. 31 Закону, Постанова ЦВК від 3 квітня 2014 року № 191). <p>Закон не передбачає повернення попереднього списку виборців до органу ведення Реєстру. Попередній список виборців залишається у ДВК.</p>
<p>5.10. Внесення змін до уточненого списку виборців на звичайній ВД</p>	<p>Можливості внесення змін до уточненого списку виборців обмежені. Ці обмеження стосуються, зокрема:</p> <ul style="list-style-type: none"> • строку внесення змін: <ul style="list-style-type: none"> – не пізніше як напередодні дня виборів (не пізніше 30 березня 2019 року); • членів ДВК, які вносять зміни: <ul style="list-style-type: none"> – голова ДВК, заступник голови та секретар ДВК (внесення змін до списку виборців здійснюється усіма посадовими особами ДВК) (ч. 1 ст. 35 Закону); • підстав внесення зміни: <ul style="list-style-type: none"> – рішення місцевого загального суду (п. 1 ч. 2 ст. 35 Закону, ст. 274 КАС); – повідомлення органу ведення Реєстру про необхідність усунення кратного включення виборця у списку виборців (п. 3 ч. 2 ст. 35 Закону);

	<ul style="list-style-type: none"> • способу внесення змін: <ul style="list-style-type: none"> – внесення відомостей про виборця, якого включено до уточненого списку виборців, в кінці списку. У графі «Примітка» зазначаються дата і номер рішення суду (ч. 4 ст. 35 Закону); – виключення із списку виборців здійснюється шляхом викреслення, що засвідчується записом «Виключено» та підписами голови і секретаря ДВК у графі «Примітка». У цій графі поруч із прізвищем виборця зазначаються дата і номер рішення суду або повідомлення органу ведення Реєстру (ч. 5 ст. 35 Закону); • дій щодо усунення кратного включення виборців до списку: <ul style="list-style-type: none"> – про внесені зміни до списку виборців ДВК невідкладно передає відомості про виборців, включених до списку виборців або виключених зі списку, відповідному органу ведення Реєстру (ч. 7 ст. 35 Закону).
<p>5.11. У день виборів громадянин має намір подати до ДВК заяву щодо неправильностей у списку виборців (невключення, неправильне включення, виключення виборця зі списку або наявність чи відсутність відмітки про постійну нездатність виборця самостійно пересуватись)</p>	<p>Роз'яснити виборцю, що його заява буде зареєстрована, але після закінчення голосування на засіданні ДВК ухвалить рішення про залишення такої заяви без розгляду (ч. 5 ст. 32 Закону).</p> <p>Повідомити виборцю, що у день виборів громадянин вже не може звернутись з позовом до суду щодо уточнення списку виборців (ст. 274 КАС).</p>
<p>5.12. З'явившись на ВД у день голосування, виборець виявив неточності у написанні його прізвища (імені, по батькові, дати народження)</p>	<p>Керуватись положеннями ч. 8 ст. 35 Закону: у разі виявлення неточностей та технічних описок в уточненому списку виборців в день голосування, якщо, незважаючи на такі неточності та технічні описки, є зрозумілим, що до списку внесено саме того виборця, який прибув на ВД для голосування, посадова особа ДВК — голова, заступник голови чи секретар, виправляють такі описки і неточності в уточненому списку виборців. При цьому порівнюються інші відомості у списку виборця і у документі, що посвідчує його особу.</p> <p>У разі, якщо є зрозумілим, що до списку внесено саме того виборця, який прибув на ВД для голосування, посадова особа ДВК — голова або заступник голови чи секретар ДВК, вносять відповідне виправлення (у прізвище, ім'я, по батькові, дату народження, адресу виборця) у список виборців (п. 5.9 Роз'яснення, затвердженого Постановою ЦВК від 2 лютого 2019 року № 191).</p> <p>Таке виправлення засвідчується підписом голови або заступника голови чи секретаря ДВК у графі «Примітки» (ч. 8 ст. 35 Закону).</p>
<p>5.13. У день голосування на ВД прибув виборець, по батькові якого у паспорті зазначено як «Євгенійович». Водночас у списку виборців відомості стосовно цього виборця зазначені як «Євгенович»</p>	<p>Голова, заступник голови або секретар ДВК повинен пересвідчитись, що на ВД прибув саме той виборець, якого включено до списку. ►</p>

<p>5.14. У день голосування на ВД прибув виборець, власне ім'я якого у паспорті зазначено як «Панас». Водночас у списку виборців відомості стосовно цього виборця зазначені як «Опанас»</p>	<p>Для цього слід перевірити правильність зазначення усіх інших відомостей щодо цього виборця, зокрема, його по батькові, власного імені або дати народження.</p>
<p>5.15. У день голосування на ВД прибув виборець, дата народження якого у паспорті зазначено як «15 лютого 1980 року». Водночас у списку виборців відомості стосовно цього виборця зазначені як «15 лютого 1900 року»</p>	

6. СКЛАДАННЯ ТА УТОЧНЕННЯ СПИСКІВ ВИБОРЦІВ НА СПЕЦІАЛЬНИХ ВИБОРЧИХ ДІЛЬНИЦЯХ

ПРОЦЕДУРА, ТИПОВА СИТУАЦІЯ	РЕКОМЕНДОВАНІ РІШЕННЯ, ДІЇ ДВК (ТА/АБО ГОЛОВИ ДВК)
<p>6.1. До ДВК спеціальної ВД керівниками закладів, установ, капітанами суден, командирами військових частин, де утворені спеціальні ВД, подано відомості про виборців, які перебуватимуть у день виборів у відповідних закладах, установах, на суднах, у військових частинах. Ці відомості відповідають вимогам Закону та подані у встановлені строки (чч. 1-3, 14, 15 ст. 36 Закону)</p>	<p>На підставі відомостей, поданих керівниками закладів, установ, капітанами суден, командирами військових частин, де утворені спеціальні ВД, про виборців, які перебуватимуть у день виборів у відповідних закладах, установах, на суднах, у військових частинах:</p> <ul style="list-style-type: none"> — скласти список виборців на відповідній спеціальній ВД за формою, встановленою ЦВК; — прийняти рішення ДВК про затвердження списку виборців (чч. 1-3, 15 ст. 36 Закону): <p>Скласти список виборців у строк:</p> <ul style="list-style-type: none"> — до 23 березня 2019 року (включно) — на спеціальних ВД, утворених у стаціонарних лікувальних закладах, та невідкладно повідомити письмово осіб, включених до списку, про таке включення (ч. 2 ст. 36 Закону); — до 15 березня 2019 року (включно) на спеціальних ВД, утворених в інших закладах, установах (ч. 1 ст. 36 Закону); — до 23 березня 2019 року (включно) — включно на спеціальних ВД, утворених у винятковому випадку (ч. 15 ст. 36 Закону). <p>До списку включаються на підставі відповідного рішення ОВК про утворення ДВК відповідної спеціальної ВД члени ДВК (ч. 14 ст. 36 Закону).</p> <p>Складений список виборців на спеціальній ВД надати наступного дня після його складення для загального ознайомлення у приміщенні ДВК (ч. 4 ст. 36 Закону).</p> <p>Невідкладно передати відомості про осіб, включених до списку виборців на спеціальній ВД, до ОВ ДРВ за місцезнаходженням ДВК (ч. 5 ст. 36 Закону).</p>

<p>6.2. Керівники закладів, установ, капітани суден, командири військових частин, де утворені спеціальні ВД, не подають у встановлений законодавством строк відомості про виборців, що затримує процес складання списку виборців на спеціальних ВД, подання його на ознайомлення та подальше уточнення списку</p>	<p>Звернутися до керівників відповідних закладів, установ, капітанів суден, командирів військових частин, де утворені спеціальні ВД, з вимогою невідкладно (або у встановлений ДВК строк) подати відомості про виборців, які у день виборів будуть перебувати у відповідних закладах, установах, на суднах, у військових частинах, (ч. 1, 2 ст. 36 Закону).</p> <p>Установити строк для подання відомостей відповідно до положень Закону:</p> <ul style="list-style-type: none"> – до 21 березня 2019 року (включно) — на спеціальних ВД, утворених у стаціонарних лікувальних закладах (ч. 3 ст. 36 Закону); – до 14 березня 2019 року (включно) на спеціальних ВД, утворених в інших закладах, установах (ч. 3 ст. 36 Закону). <p>За наявності підстав, оскаржити бездіяльність відповідних посадових осіб до окружного адміністративного суду (ч.3 ст. 275, ч. 4 ст. 277 КАС).</p>
<p>6.3. Подані керівниками закладів, установ, капітанами суден, командирами військових частин, де утворені спеціальні ВД, відомості про виборців, які перебуватимуть у день виборів у відповідних закладах, установах, на суднах, у військових частинах, не відповідають вимогам Закону, зокрема в частині:</p> <ul style="list-style-type: none"> • складу відомостей про виборців; • включення до подання осіб, які не є виборцями; • відомості не підписані або підписані неналежною посадовою особою; • відомості не засвідчені печаткою закладу, установи (ч. 3 ст. 36 Закону) 	<p>У разі невідповідності вимогам Закону відомостей про виборців, які перебуватимуть у день виборів у відповідних закладах, установах, на суднах, у військових частинах, де утворені спеціальні ВД:</p> <ul style="list-style-type: none"> • рішенням комісії повернути відповідні подання керівникам закладів, установ, капітанам суден, командирами військових частин, де утворені спеціальні ВД, з вимогою невідкладно (або у встановлений ДВК строк) внести подання відповідно до вимог Закону щодо: <ul style="list-style-type: none"> – відповідності встановленим вимогам щодо складу відомостей про виборців (ч. 4 ст. 31 Закону); – включення до подання осіб, які є виборцями (ч. 1, 2 ст. 36 Закону); – достовірності відомостей про виборців (ч. 1, 2 ст. 36 Закону); – підписання відомостей керівником закладу та засвідчення печаткою закладу, установи (ч. 3 ст. 36 Закону).
<p>6.4. Передача відомостей про виборців, включених до списку виборців, ОВ ДРВ за місцезнаходженням ДВК (чч. 5, 12 ст. 36 Закону)</p>	<p>Невідкладно після складання списку виборців передати ОВ ДРВ за місцезнаходженням ДВК спеціальної ВД відомості про виборців, включених до списку виборців (ч. 5 ст. 36 Закону).</p> <p>Невідкладно після внесення змін до списку виборців (включення до списку або виключення зі списку виборців) передати відповідному органу ведення Реєстру відомості щодо таких виборців (ч. 12 ст. 36 Закону).</p>

<p>6.5. Загальний порядок оскарження неправильностей у списку виборців на спеціальній ВД (ч. 3 ст. 32, чч. 9-11 ст. 36 Закону, ст. 274 КАС)</p>	<p>Закон передбачає можливість оскарження неправильностей у списку виборців на спеціальній ВД до ДВК або до суду. Громадянин має право звернутися до ДВК або безпосередньо до суду за місцезнаходженням ВД щодо допущених під час складання списку виборців неправильностей, у тому числі невключення, неправильного включення або виключення із списку виборців його або інших осіб, а також щодо наявності або відсутності відміток про постійну нездатність виборця самостійно пересуватися (ч. 3 ст. 32, чч. 9-11 ст. 36 Закону).</p> <p>Звернення до ДВК здійснюється відповідно до вимог ч. 3 ст. 32, ч. 9-10 ст. 36 Закону):</p> <ul style="list-style-type: none"> • у формі заяви, яка подається у письмовій формі; • громадянин особисто подає заяву до ДВК. У разі якщо громадянин за станом здоров'я не може особисто подати заяву, ДВК за його зверненням зобов'язана забезпечити прийняття заяви у нього в інший спосіб; • до заяви додаються документи (копії документів), які підтверджують зазначені в ній відомості; • заява подається не пізніше як за 3 дні до дня голосування (не пізніше 27 березня 2019 року). <p>Процедура розгляду заяви передбачає, що (ч. 10 ст. 36 Закону):</p> <ul style="list-style-type: none"> • заява розглядається невідкладно; • за підсумком розгляду заяви ДВК зобов'язана прийняти рішення про внесення зміни до списку виборців або мотивоване рішення про відмову у задоволенні заяви; • копія рішення ДВК видається виборцю у день його прийняття; • заява, подана до ДВК після 27 березня 2019 року, залишається без розгляду. <p>Оскарження до суду (ч. 11 ст. 36 Закону, ст. 274 КАС):</p> <ul style="list-style-type: none"> • позовна заява про уточнення списку виборців може бути подана до суду не пізніше як за 2 дні до дня голосування (не пізніше 28 березня 2019 року); • позовна заява подається до місцевого загального суду за місцезнаходженням відповідної ДВК.
<p>6.6. Виборець був госпіталізований до стаціонарного лікувального закладу упродовж періоду між 21 і 27 березня 2019 року (включно)</p>	<p>Уточнити список та внести зміни до списку виборців на підставі відомостей, поданих невідкладно керівником лікувального закладу, шляхом включення такого виборця до списку (ч. 6 ст. 36 Закону).</p> <p>Невідкладно письмово повідомити відповідного виборця про включення його до списку виборців на такий ВД (ч. 6 ст. 36 Закону).</p> <p>Про таку зміну (включення) невідкладно повідомити відповідний ОВ ДРВ(ч. 12 ст. 36 Закону).</p>
<p>6.7. Виборець прибув до закладу охорони здоров'я в тому ж населеному пункті, де він проживає, пізніше ніж за 3 дні до дня голосування (пізніше 27 березня 2019 року), бажає проголосувати за місцем свого перебування</p>	<p>Роз'яснити такому виборцю, що він має право до 20-ої години 29 березня 2019 року звернутися із заявою до ДВК звичайної ВД, до якої належить виборча адреса цього виборця, з проханням забезпечити йому голосування за місцем перебування. У такому випадку виборець не включається до списку виборців на спеціальній ВД (ч. 7 ст. 36, ч. 5 ст. 77 Закону).</p>

7. ВИБОРЧІ БЮЛЕТЕНІ ДЛЯ ГОЛОСУВАННЯ В ДЕНЬ ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

ПРОЦЕДУРА, ТИПОВА СИТУАЦІЯ	РЕКОМЕНДОВАНІ РІШЕННЯ, ДІЇ ДВК (ТА/АБО ГОЛОВИ ДВК)
<p>7.1. Організаційні заходи для забезпечення отримання ДВК виборчих бюлетенів від ОВК</p>	<p>Скликати та провести засідання ДВК.</p> <p>Прийняти рішення про уповноваження не менш як 3-ох членів ДВК отримати на засіданні ОВК виборчі бюлетені, інші виборчі документи і витяг з протоколу про передачу бюлетенів до ДВК (ч. 3, 5 ст. 73 Закону).</p> <p>Уточнити в ОВК дату засідання ОВК (з передачі бюлетенів) та рекомендований час для даної ДВК. Повідомити відділ (управління) Національної поліції про необхідний час прибуття представника поліції для супроводу виборчих бюлетенів з приміщення ОВК до ВД. Забезпечити членів ДВК і поліцейського автомобілем для транспортування виборчих бюлетенів з ОВК до ДВК.</p> <p>Призначити дату і орієнтовний час засідання ДВК для забезпечення вимоги Закону щодо невідкладного проведення засідання ДВК після прибуття членів ДВК з виборчими бюлетенями для приймання бюлетенів (ч. 10 ст. 73 Закону).</p> <p>Уповноваженим членам ДВК вчасно прибути на засідання ОВК у визначений час і отримати від ОВК виборчі бюлетені з повним дотриманням установлених вимог (ч. 3, 5 ст. 73 Закону), зокрема:</p> <ul style="list-style-type: none"> • передача виборчих бюлетенів здійснюється не раніше як за 3 дні до виборів (не раніше 28 березня 2019 року), але не пізніше як за 24 години до дня виборів (не пізніше кінця доби 29 березня 2019 року); • передача виборчих бюлетенів здійснюється на засіданні ОВК; • кожній ДВК передаються всі виборчі бюлетені, на яких зазначено номер відповідної ВД; • від імені кожної ДВК виборчі бюлетені приймають не менше 3-х членів цієї ДВК, уповноважених рішенням ДВК; • про передачу ДВК виборчих бюлетенів складається протокол за формою, встановленою ЦВК; • витяг із протоколу із зазначенням відомостей, що стосуються відповідної ДВК, надається кожній ДВК.
<p>7.2. Транспортування виборчих бюлетенів до приміщення ДВК</p>	<p>Члени ДВК транспортують виборчі бюлетені до приміщення ДВК у супроводі поліцейського (ч. 9 ст. 73 Закону).</p>
<p>7.3. Проведення засідання ДВК після прибуття членів ДВК з виборчими бюлетенями на ВД. Приймання виборчих бюлетенів</p>	<p>Прийняти виборчі бюлетені відповідно до встановлених вимог (ч. 10 ст. 73 Закону), зокрема:</p> <ul style="list-style-type: none"> • прийняття виборчих бюлетенів відбувається на засіданні ДВК; • прийняття виборчих бюлетенів відбувається невідкладно після прибуття членів ДВК, уповноважених на отримання бюлетенів; • на виборчих бюлетенях у визначених місцях секретар ДВК проставляє печатку комісії; • виборчі бюлетені перераховуються іншим визначеним членом ДВК.

	<p>Зазначені питання детально врегульовано постановою ЦВК від 20 лютого 2019 року № 352.</p> <p>Членам ДВК прибути на ВД у визначений день і час для участі у засіданні ДВК. (ч. 10 ст. 73 Закону).</p>
<p>7.4. Кількість виборчих бюлетенів, встановлена при перерахунку членом ДВК, розходиться з кількістю бюлетенів, зазначеній у витягу з протоколу про передачу бюлетенів</p>	<p>Скласти акт про розходження кількості бюлетенів, встановленої членом ДВК при перерахунку, та кількості, зазначеній у витягу з протоколу про передачу виборчих бюлетенів (ч. 10 ст. 73 Закону):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) акт має бути складений за формою, встановленою ЦВК; 2) акт має бути підписаний усіма присутніми на засіданні членами ДВК, їх підписи мають бути скріплені печаткою ДВК (ч. 22 ст. 28, ч. 10 ст. 73 Закону); 3) акт має бути складений у 2-ох примірниках; 4) в акті має бути зазначена причина розходження кількостей бюлетенів, встановлена рішенням ДВК. <p>Зазначити в акті причини розходження кількості.</p> <p>Рекомендовано негайно повідомити про виявлене розходження кількості ОВК. Один примірник акту передати до ОВК, другий – зберігати у ДВК.</p> <p>У такому випадку кількістю виборчих бюлетенів, отриманих ДВК, вважається кількість, встановлена на засіданні ДВК та зафіксована в акті про розходження.</p>
<p>7.5. Зберігання виборчих бюлетенів у приміщенні ДВК</p>	<p>Зберігати виборчі бюлетені з дотриманням встановлених вимог (ч. 11 ст. 73 Закону), зокрема:</p> <ul style="list-style-type: none"> • у приміщенні ДВК, у сейфі (металевій шафі); • сейф (металева шафа) опечатується стрічкою, на якій проставлені підписи всіх присутніх на засіданні ДВК під час приймання виборчих бюлетенів, на ній проставляється печатка ДВК; • опечатаний сейф (металева шафа) з виборчими бюлетенями постійно (до дня голосування) перебуває під охороною поліцейського. <p>Членам ДВК, присутнім на засіданні, підписати стрічку (ч. 11 ст. 73 Закону).</p>
<p>7.6. До дня виборів сталась надзвичайна подія, внаслідок якої мало місце пошкодження стрічки, якою був опечатаний сейф, або розкриття сейфу з виборчими бюлетенями</p>	<p>Невідкладно повідомити орган Національної поліції та відповідну ОВК про факт незаконного розкриття сейфа з бюлетенями чи пошкодження стрічки, а також провести засідання ДВК, на якому:</p> <ul style="list-style-type: none"> • перерахувати виборчі бюлетені; • скласти акт про перерахунок виборчих бюлетенів, який підписується усіма присутніми на засіданні та скріплюється печаткою ДВК. <p>Кількістю виборчих бюлетенів, отриманих ДВК, вважається кількість бюлетенів, зазначена в акті про перерахування (ч. 5 ст. 75 Закону).</p> <p>Членам ДВК підписати такий акт разом з усіма присутніми членами ДВК.</p>

⁴Порядок розподілу керівних посад у дільничних виборчих комісіях з виборів Президента України між суб'єктами подання кандидатур до складу цих комісій затверджено постановою ЦВК від 25 березня 2014 року № 71.

⁵Роз'яснення щодо порядку внесення змін до складу ОВК та ДВК з виборів Президента України затверджено постановою ЦВК від 16 квітня 2014 року № 290 (із змінами, внесеними згідно з постановою ЦВК від 21 травня 2014 року № 687).

8. ПІДГОТОВКА ДО ДНЯ ГОЛОСУВАННЯ

ПРОЦЕДУРА, ТИПОВА СИТУАЦІЯ	РЕКОМЕНДОВАНІ РІШЕННЯ, ДІЇ ДВК (ТА/АБО ГОЛОВИ ДВК)
8.1. Повідомлення виборців про час і місце голосування	Повідомити виборців про час і місце голосування не пізніше як за 7 днів до дня голосування – не пізніше 23 березня 2019 року (ч. 2 ст. 75 Закону)
8.2. Доставка (надсилання) виборцям іменних запрошень	Надіслати або доставити ішим способом виборцям іменні запрошення не пізніше 25 березня 2019 року. Запрошення виготовляються ОВ ДРВ і отримуються ДВК разом із попереднім списком виборців.
8.3. Підготовка приміщення для голосування на ВД до проведення голосування (загальні правила)	<p>До дня виборів підготувати приміщення для голосування відповідно до встановлених вимог (ст. 74 Закону) та постанови ЦВК від 4 березня 2014 року № 31 (із змінами).</p> <p>У разі необхідності своєчасно звернутись до ОВК із запитом про надання ДВК необхідної організаційно-методичної, технічної, матеріально-технічної та іншої допомоги для забезпечення повної відповідності всіх приміщень встановленим вимогам (п. 6, 7 ч. 1 ст. 26, ст. 74 Закону), у тому числі:</p> <ul style="list-style-type: none"> • забезпечення ВД приміщенням відповідної площі (ч. 2 ст. 74 Закону); • забезпечення ВД достатньою кількістю кабін (кімнат) для таємного голосування та їх належного облаштування (ч. 3 ст. 74 Закону); • забезпечення ВД належною кількістю великих (стаціонарних) та малих (переносних) виборчих скриньок (ч. 4 ст. 74 Закону).
8.4. Організаційні заходи ДВК напередодні дня голосування	<p>На засіданні ДВК 30 березня 2019 року необхідно розглянути питання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • про виготовлення витягу зі списку виборців для голосування за місцем перебування – не раніше 12.00 (ч. 2-3 ст. 77 Закону). <p>Закон передбачає, що до дня голосування ДВК має розглянути на засіданні ще два питання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • про розподіл обов'язків між членами комісії у день голосування (ч. 1 ст. 76, ч. 9 ст. 77 Закону). • про облаштування приміщення для голосування (ст. 74 Закону). <p>Тому ДВК доцільно розглянути всі три питання на одному засіданні 30 березня 2019 року. Зокрема, рішенням про розподіл обов'язків визначити членів ДВК, які:</p> <ul style="list-style-type: none"> – видаватимуть виборчі бюлетені; – працюватимуть зі списком виборців; – організовуватимуть голосування за місцем перебування виборців. <p>Рішенням про обладнання приміщення для голосування визначити розміщення у приміщенні для голосування:</p> <ul style="list-style-type: none"> – кабін для таємного голосування; – виборчих скриньок; – столів видачі бюлетенів; – відповідних плакатів, – відповідно до встановлених вимог Закону (ч. 3-5 ст. 74 Закону).

	<p>При розміщенні забезпечити, щоб місця видачі виборчих бюлетенів, вхід і вихід з кабін (кімнат) для таємного голосування та усі виборчі скриньки — були у полі зору:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усіх членів ДВК; • усіх осіб, які мають право бути присутніми в приміщенні для голосування (ч. 9 ст. 28 Закону).
8.5. Розміщення обладнання у приміщенні для голосування не відповідає встановленим вимогам (ч. 3-5 ст. 74 Закону)	<p>Виправити допущене порушення і розмістити обладнання у приміщенні для голосування відповідно до встановлених вимог (ч. 3-5 ст. 74 Закону).</p>
8.6. Організація роботи ДВК напередодні дня голосування	<p>Встановити такий розпорядок роботи ДВК та членів ДВК напередодні дня голосування (30 березня 2019 року), щоб у будь-який момент комісія була повноважною провести засідання для розгляду питань, які віднесені до її повноважень. О 12-й годині завершити прийняття від виборців, щодо яких у списку виборців є відмітка про постійну нездатність самостійно пересуватись, заяв про їхнє бажання проголосувати у приміщенні для голосування (ч. 3 ст. 77 Закону).</p> <p>Провести засідання ДВК, на якому скласти витяг із списку виборців для голосування за місцем перебування (ч. 3 ст. 77 Закону) та вирішити інші питання (див. п.8.4)</p>

9. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДІЛЬНИЧНИХ ВИБОРЧИХ КОМІСІЙ З ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

ПРОЦЕДУРА, ТИПОВА СИТУАЦІЯ	РЕКОМЕНДОВАНІ РІШЕННЯ, ДІЇ ДВК (ТА/АБО ГОЛОВИ ДВК)
9.1. Проведення засідання ДВК у день виборів до початку голосування	<p>Провести засідання ДВК у день виборів перед початком голосування з урахуванням встановлених вимог (чч. 4-13 ст. 75 Закону), дотримуючись встановленого Законом порядку:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розпочати засідання не раніше 7-ї години 15 хвилин (ч. 4 ст. 75 Закону); <ul style="list-style-type: none"> – засідання ДВК розпочати за наявності належного кворуму, щоби засідання було повноважним – більше половини від складу комісії (ч. 4 ст. 28 Закону); • перевірити цілісність стрічки, якою був опечатаний сейф з виборчими бюлетенями, відповідність підписів та печатки на ній; у разі пошкодження – виконати дії відповідно до Закону (ч. 5 ст. 75 Закону); • оголошення кількості виборчих бюлетенів, отриманих ДВК від ОВК: <ul style="list-style-type: none"> – відкрити сейф з виборчими бюлетенями; – голова ДВК оголошує кількість виборчих бюлетенів, отриманих ДВК від ОВК, згідно з витягом з протоколу ОВК (ч. 4 ст. 75 Закону); – секретар ДВК заносить оголошену кількість виборчих бюлетенів до протоколу ДВК про підрахунок голосів виборців на ВД (ч. 4 ст. 75 Закону);

	<ul style="list-style-type: none"> • оглянути всі виборчі скриньки по черзі (ч. 10 ст. 75 Закону); скриньки оглядають: усі члени ДВК, присутні кандидати та їх довірені особи, офіційні спостерігачі, представники ЗМІ; • опечатати всі виборчі скриньки по черзі (ч. 10 ст. 75 Закону); скриньки опломбовуються або опечатуються печаткою ДВК; • до кожної скриньки вкидається контрольний лист, на якому зазначаються: <ul style="list-style-type: none"> – номер ТВО, номер ВД; – час вкидання; – підписи: голови ДВК, заступника голови, секретаря ДВК та інших членів ДВК, присутніх кандидатів та їх довірених осіб, офіційних спостерігачів; – підписи скріплюються печаткою ДВК; • встановити великі (стаціонарні) виборчі скриньки на відведені для них місця; • малі (переносні) виборчі скриньки розміщуються у приміщенні для голосування: <ul style="list-style-type: none"> – отворами для бюлетенів донизу; – у полі зору членів ДВК та інших осіб, присутніх на ВД під час голосування. • голові ДВК – передати виборчі бюлетені відповідним членам ДВК, які видаватимуть їх виборцям, що фіксується у відомості за формою, встановленою ЦВК; члени ДВК засвідчують отримання бюлетенів підписом у цій відомості (ч. 11 ст. 75 Закону); • голові ДВК – передати аркуші зі списку виборців відповідним членам ДВК, які працюватимуть зі списком (ч. 12 ст. 75 Закону). <p>Після передання головою ДВК виборчих бюлетенів членам ДВК жодного виборчого бюлетеня у сейфі (шафі) не може залишатися (ч. 11 ст. 75 Закону).</p> <p>Після виконання всіх зазначених процедур приміщення для голосування відповідної ВД вважається готовим до проведення голосування.</p> <p>До початку голосування необхідно інформувати ОВК про:</p> <ul style="list-style-type: none"> • кількість виборців, внесених до списку виборців на ВД, на момент початку голосування; • кількість виборців, внесених до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування (ч. 13 ст. 75 Закону).
<p>9.2. Усі передбачені процедури підготовки до голосування у день виборів (ст. 75 Закону), завершені до 7-ї години 15 хвилин.</p> <p>Член ДВК, (офіційний спостерігач), який прибув на ВД до 7-ї години 15 хвилин, вимагає повторного виконання всіх процедур підготовки до голосування</p>	<p>Виконати передбачені процедури підготовки до голосування у визначений час розпочинаючи не раніше 7-ої години 15 хвилин до 8-ої години (огляд скриньок, відкриття сейфа із бюлетенями, тощо) (див. попередній пункт).</p>

<p>9.3. Перед відкриттям сейфу виявлено пошкодження стрічки, якою був опечатаний сейф з виборчими бюлетенями, або невідповідності підписів чи печатки на ній</p>	<p>Виконати процедури відповідно до встановлених вимог (ч. 5 ст. 75 Закону):</p> <ul style="list-style-type: none"> • негайно повідомити орган Національної поліції та ОВК про пошкодження стрічки, якою був опечатаний сейф з виборчими бюлетенями, або про невідповідність підписів та печатки на цій стрічці; • відкрити сейф; • перерахувати виборчі бюлетені; • скласти акт про перерахунок бюлетенів, який: <ul style="list-style-type: none"> – підписується усіма присутніми на засіданні ДВК; – скріплюється печаткою ДВК. <p>Кількістю виборчих бюлетенів, отриманих ДВК, вважається кількість, зазначена в акті про перерахування бюлетенів (ч. 5 ст. 75 Закону).</p>
<p>9.4. Видача бюлетенів членам ДВК</p>	<p>Передати виборчі бюлетені кожному члену ДВК, які видаватимуть бюлетені виборцям у приміщенні для голосування та організуватимуть голосування за місцем перебування. Передавання виборчих бюлетенів фіксується відомістю за формою, встановленою ЦВК.</p> <p>Члени ДВК, яким передані бюлетені, засвідчують таке отримання підписами у відомості, забезпечують збереження бюлетенів і дотримання встановленого порядку їх видачі виборцям (ч. 11 ст. 75 Закону).</p>
<p>9.5. У день виборів о 7-ій годині 15 хвилин до приміщення ДВК прибула половина членів комісії від її складу або менше половини</p>	<p>Вжити заходів для прибуття членів ДВК.</p> <p>Якщо є загроза зриву проведення засідання ДВК вчасно (до 08.00), голова ДВК має повідомити ОВК про неможливість початку засідання та виконання усіх процедур.</p> <p>Присутнім членам ДВК скласти акт про неможливість розпочати засідання ДВК із зазначенням причини: відсутність достатньої кількості членів ДВК.</p> <p>До вжиття заходів з боку ОВК членам ДВК не розпочинати виконання усіх передбачених процедур (ст. 75 Закону) та голосування на виборчій дільниці.</p>

10. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПОРЯДОК ГОЛОСУВАННЯ

ПРОЦЕДУРА, ТИПОВА СИТУАЦІЯ	РЕКОМЕНДОВАНІ РІШЕННЯ, ДІЇ ДВК (ТА/АБО ГОЛОВИ ДВК)
<p>10.1. Загальні правила проведення голосування</p>	<p>Усі члени ДВК під час проведення голосування повинні додержуватись встановлених вимог щодо порядку голосування (ст. 76 Закону), зокрема:</p> <ul style="list-style-type: none"> • виборчий бюлетень видається лише виборцю, внесеному до списку виборців (ч. 1 ст. 76 Закону); • виборчий бюлетень видається виборцю, який особисто прибув для голосування на ВД (ч. 1, ст. 8 Закону); • виборчий бюлетень видається виборцю лише за умови пред'явлення ним одного з документів (ч. 2 ст. 2 Закону), що посвідчує його особу та громадянство (ч. 1 ст. 76 Закону): <ul style="list-style-type: none"> – паспорта громадянина України; – паспорта громадянина України для виїзду за кордон;

	<ul style="list-style-type: none"> – дипломатичного паспорта; – службового паспорта; – військового квитка військовослужбовця строкової служби; – тимчасового посвідчення громадянина України; – картки (довідки) установи виконання покарань або слідчого ізолятора; <ul style="list-style-type: none"> • виборцю видається один виборчий бюлетень (ч. 1 ст. 76 Закону); • виборець розписується за одержання виборчого бюлетеня (ч. 1 ст. 76 Закону): <ul style="list-style-type: none"> – у визначеному місці на контрольному талоні; – у списку виборців; • член ДВК, який видав виборчий бюлетень, вписує своє прізвище та ініціали та розписується на контрольному талоні, проставляє на ньому номер, за яким виборця внесено до списку виборців на ВД (ч. 1 ст. 76 Закону); • виборець може перебувати у приміщенні для голосування протягом часу, необхідного для голосування (ч. 3 ст. 76 Закону); • виборець заповнює бюлетень особисто у виборчій кабінці (кімнаті) для таємного голосування. Під час заповнення виборчих бюлетенів забороняється присутність інших осіб, здійснення фото– та відеофіксації у будь-який спосіб (ч. 4 ст. 76 Закону); • у виборчому бюлетені виборець робить одну позначку «плюс» («+») або іншу, що засвідчує його волевиявлення (ч. 6 ст. 76 Закону); • виборець опускає заповнений виборчий бюлетень у виборчу скриньку (ч. 7 ст. 76 Закону). <p>Під час голосування на ВД мають право перебувати (без дозволу і запрошення):</p> <ul style="list-style-type: none"> – члени ЦВК і ОВК; – кандидати на пост Президента України та їх довірені особи; – офіційні спостерігачі; – представники ЗМІ (ч. 9 ст. 28 Закону). <p>ДВК не має права приймати рішення про запрошення або про надання дозволу бути присутнім на ВД під час голосування іншим особам (ч. 10 ст. 28 Закону).</p> <p>У день виборів ДВК розглядає усі скарги та заяви, які надходять до комісії у цей день, невідкладно після закінчення голосування (ч. 8 ст. 28 Закону).</p>
<p>10.2. Особливості голосування на спеціальних ВД, утворених в установах та закладах кримінально-виконавчої системи, у стаціонарних лікувальних закладах, на суднах, що у день виборів перебувають у плаванні під Державним Прапором України</p>	<p>Голосування на спеціальних ВД, утворених в установах виконання покарань, слідчих ізоляторах, у стаціонарних лікувальних закладах, на суднах, що у день виборів перебувають у плаванні під Державним Прапором України, проводиться за загальними правилами (крім винятку, встановленого п. 9 ч. 2 ст. 2 Закону).</p> <p>Жодних обмежень щодо порядку голосування, встановленого Законом (див. п. 10.1), адміністрація зазначених установ встановлювати не може.</p> <p>Особливу увагу члени ДВК мають приділити додержанню встановлених вимог щодо забезпечення таємниці голосування виборців (ч. 4 ст. 76 Закону) та можливості присутності під час голосування всіх осіб, які мають на це право (ч. 9 ст. 28 Закону), а також використання офіційними спостерігачами своїх прав (ч. 9 ст. 69 Закону).</p>

<p>10.3. Громадянин не має при собі документа, що підтверджує його особу та громадянство, але вимагає видати йому виборчий бюлетень, оскільки усі члени ДВК його «добре знають»</p>	
<p>10.4. Виборець пред'являє документ, що посвідчує особу, з числа тих, які не передбачені ч. 2 ст. 2 Закону, наприклад:</p> <ul style="list-style-type: none"> • пенсійне посвідчення; • посвідчення учасника ліквідації аварії на ЧАЕС; • військовий квиток офіцера; • інший документ з числа тих, що не передбачені ч. 2 ст. 2 Закону, – та вимагає видати йому виборчий бюлетень на підставі такого документа 	<p>Член ДВК повинен відмовити виборцю у видачі виборчого бюлетеня та роз'яснити, що виборчий бюлетень видається виключно на підставі документа, що посвідчує особу і громадянство виборця. Вичерпний перелік таких документів визначено ч. 2 ст. 2 Закону та не може бути розширений.</p> <p>У разі звернення виборця, голова ДВК повинен роз'яснити, що член ДВК діяв відповідно до Закону і що Закон не допускає жодних можливостей відхилення від загального порядку видачі виборцю виборчого бюлетеня.</p>
<p>10.6. Виборець, окрім свого документа, пред'являє належний документ, що посвідчує особу і громадянство іншого виборця (зокрема, близького родича), і просить видати йому виборчий бюлетень також за цього іншого виборця, пояснюючи, що той з поважних причин не зміг прибути на ВД особисто</p>	<p>Членові ДВК слід відмовити виборцю у видачі бюлетеня за іншу особу та роз'яснити, що виборчий бюлетень видається виборцю винятково особисто (ст. 8 Закону), що видача членом ДВК виборчого бюлетеня для голосування за іншу особу має ознаки злочину (ч. 1 ст. 158-1 КК).</p> <p>У разі звернення виборця голова ДВК повинен роз'яснити, що член ДВК діяв відповідно до Закону, що Закон не допускає жодних можливостей відхилення від загального порядку видачі виборцю виборчого бюлетеня.</p>
<p>10.7. Виборець пред'являє як документ, що начебто посвідчує його особу та громадянство, паспорт, оформлений з використанням бланка паспорта колишнього СРСР з відміткою «громадянин України», і вимагає видати йому виборчий бюлетень на підставі цього документа</p>	<p>Член ДВК має відмовити виборцю у видачі бюлетеня та роз'яснити, що відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 24 січня 2002 року № 79 паспорти, оформлені з використанням бланка паспорта колишнього СРСР, були дійсними до 1 січня 2005 року. Тож такий паспорт не є тим документом, який посвідчує особу і громадянство виборця.</p> <p>У разі звернення виборця голова ДВК повинен роз'яснити, що член ДВК діяв відповідно до Закону, що Закон не допускає жодних можливостей відхилення від загального порядку видачі виборцю виборчого бюлетеня.</p>

<p>10.8. Громадянин, який прибув на ВД для голосування, не включений до списку виборців. Виборець вимагає видати йому виборчий бюлетень, оскільки він є виборцем і проживає на території цієї ВД</p>	<p>Член ДВК повинен відмовити виборцю у видачі бюлетеня та роз'яснити, що виборчий бюлетень видається лише виборцю, включеному до списку виборців (ч. 1 ст. 76 Закону).</p> <p>У разі звернення виборця голова ДВК повинен роз'яснити, що член ДВК діяв відповідно до Закону, що Закон не допускає жодних можливостей відхилення від загального порядку видачі виборцю виборчого бюлетеня.</p>
<p>10.9. Громадянин, який прибув до приміщення для голосування, стверджує, що саме він включений до списку виборців за відповідною виборчою адресою, хоча у списку виборців відомості щодо нього зазначені неправильно — помилково зазначене прізвище або ім'я, або по батькові, або дата народження. Причому така неправильність не може бути усунута шляхом виправлення неточності або технічної описки</p>	<p>Необхідно відмовити. Розбіжності хоча б в одній з відомостей про виборця, зазначених у списку виборців, та у документі, що посвідчує особу та громадянство виборця, означає, що до списку виборців включена інша особа. Видача членом ДВК виборчого бюлетеня виборцю, не включеному до списку виборців, має ознаки злочину (ч. 1 ст. 1581 КК).</p> <p>Роз'яснити також виборцю, що у день виборів заяви щодо неправильностей у списку виборців ані ДВК, ані суд, ані орган ведення Реєстру не розглядають.</p> <p>У разі звернення виборця голова ДВК повинен роз'яснити, що член ДВК діяв відповідно до Закону, що Закон не допускає жодних можливостей відхилення від загального порядку видачі виборцю виборчого бюлетеня.</p>
<p>10.10. Один із членів ДВК має намір включити виборця до списку виборців на підставі документів, що підтверджують особу та громадянство виборця, а також його проживання на території ВД</p>	<p>Голова ДВК повинен негайно припинити порушення вимог Закону.</p> <p>Роз'яснити всім членам ДВК та, за необхідності, виборцю, що у день виборів звернення щодо уточнення списку виборців ані ДВК, ані суд, ані орган ведення Реєстру не розглядають.</p>
<p>10.11. Виборець через фізичні вади не може самостійно заповнити виборчий бюлетень або опустити його у виборчу скриньку</p>	<p>Роз'яснити виборцю, що він має право з відома голови ДВК або іншого члена ДВК доручити заповнення бюлетеню та/чи опускання його у скриньку іншій особі у своїй присутності.</p> <p>Такою особою не може бути член ДВК, кандидат, довірена особа кандидата, офіційний спостерігач (чч. 4, 7 ст. 76 Закону).</p>
<p>10.12. При заповненні виборчого бюлетеню виборець припустився помилки</p>	<p>Роз'яснити виборцю, що він має право невідкладно звернутися з письмовою заявою до члена ДВК, який видав йому виборчий бюлетень, з проханням видати йому інший бюлетень. ДВК отримали форми таких заяв від ОВК.</p> <p>Відповідний член ДВК видає інший виборчий бюлетень в обмін на зіпсований, про що робить відповідну позначку в списку виборців напроти прізвища виборця.</p>

	<p>Привернути увагу виборця, що повторна видача бюлетеня замість невільно заповненого не допускається.</p> <p>Зіпсований виборчий бюлетень негайно погашається як невикористаний, про що складається акт. Зіпсований і погашений виборчий бюлетень при підрахунку голосів враховується як невикористаний і запаковується разом із контрольним талоном у пакет з невикористаними бюлетенями (ч. 9 ст. 76 Закону).</p>
10.13. Передавання відповідних відомостей до ОВК	<p>Невідкладно після закінчення голосування, але не пізніше 20-ої години 30 хвилин передати до ОВК попередні відомості про:</p> <ul style="list-style-type: none"> – кількість виборців, внесених до списку виборців на ВД на момент закінчення голосування; – кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені на ВД на момент закінчення голосування (ч. 12 ст. 76 Закону).

11. ПОРЯДОК ОРГАНІЗАЦІЇ ГОЛОСУВАННЯ ВИБОРЦІВ ЗА МІСЦЕМ ПЕРЕБУВАННЯ

ПРОЦЕДУРА, ТИПОВА СИТУАЦІЯ	РЕКОМЕНДОВАНІ РІШЕННЯ, ДІЇ ДВК (ТА/АБО ГОЛОВИ ДВК)
11.1. Загальний порядок організації та проведення голосування за місцем перебування виборців	<p>У разі організації проведення голосування за місцем перебування виборців виходить з того, що ця процедура застосовується лише для виборців, які включені до списків виборців на звичайних і спеціальних ВД.</p> <p>Проводити голосування за межами приміщення для голосування у відповідності до встановлених вимог (ст. 77 Закону):</p> <ul style="list-style-type: none"> – голосування організовується для виборців, нездатних самостійно пересуватись за віком, у зв'язку з інвалідністю чи за станом здоров'я (звичайні ВД) або постільний режим (спеціальна ВД у стаціонарному лікувальному закладі) (ч. 1 ст. 77 Закону); – голосування організовується для виборців, внесених до витягу зі списку виборців для голосування за місцем перебування (ч. 2 ст. 77 Закону); – голосування організовують та проводять не менше 3-х членів ДВК, визначених рішенням ДВК (ч. 9 ст. 77 Закону); – голосування за місцем перебування виборця проводиться з додержанням усіх встановлених вимог до порядку голосування (ч. 14 ст. 77 Закону), передовсім щодо: <ul style="list-style-type: none"> • забезпечення вільного і таємного голосування; • забезпечення прав офіційних спостерігачів бути присутніми під час проведення голосування; – голосування за місцем перебування виборців має завершитися до 19-ої години дня виборів (ч. 10 ст. 77 Закону).

<p>11.2. Подання заяв про забезпечення голосування за місцем перебування виборців</p>	<p>За дорученням комісії визначений член ДВК приймає заяви виборців у встановленому порядку (ч. 2, 3, 5, 6, 8 ст. 77 Закону):</p> <ul style="list-style-type: none"> • заява може бути подана до 20-ої години 29 березня 2019 року (ч. 5 ст. 77 Закону); • заяву може подати виборець, який за станом здоров'я тимчасово не здатний самостійно пересуватись; до такої заяви додається довідка медичної установи про стан здоров'я (п. 2 ч. 3 ст. 77 Закону); • заява виборця реєструється в окремому журналі, де зазначаються день і час її надходження, прізвище, ім'я, по батькові та адреса місця проживання (місця перебування) виборця (ч. 8 ст. 77 Закону); • заява є зобов'язанням виборця забезпечити умови для дотримання вимог щодо порядку голосування (ч. 6 ст. 77 Закону). • виборці, щодо яких у списку виборців є відмітка «НСП», і які до 12-ої години 30 березня 2019 року не подали до ДВК заяву про бажання проголосувати у приміщенні для голосування, включаються до витягу без рішення комісії (п. 1 ч. 3 ст. 77 Закону).
<p>11.3. Подання заяви про забезпечення голосування за місцем перебування виборцем, який поступив до дня виборів до стаціонарного лікувального закладу, починаючи від 28 березня 2019 року</p>	<p>Прийняти заяву виборця та забезпечити йому голосування за місцем перебування у стаціонарному лікувальному закладі (за умови, що лікувальний заклад знаходиться у тому ж населеному пункті) у загальному порядку з однією особливістю — місце перебування виборця у цьому випадку може бути за межами ВД (ч. 7 ст. 36 Закону), але обов'язково — у тому ж населеному пункті, де утворена спеціальна ВД.</p> <p>Така заява має бути подана виборцем не пізніше 20-ої години 29 березня 2019 року (ч. 5 ст. 77 Закону).</p>
<p>11.4. Подання виборцем заяви про забезпечення голосування за місцем перебування на спеціальній ВД, утвореній у стаціонарному лікувальному закладі</p>	<p>На спеціальних ВД, утворених у стаціонарних закладах охорони здоров'я, голосування за місцем перебування виборця проводиться на підставі власноручно написаної заяви виборця з проханням забезпечити йому голосування за місцем його перебування у зв'язку з необхідністю дотримання постільного режиму (ч. 7 ст. 77 Закону).</p> <p>ДВК слід прийняти заяву виборця та забезпечити йому голосування за місцем перебування (у палаті) у загальному порядку з однією особливістю — таку заяву може подати виборець, який самостійно не може прибути до приміщення для голосування на спеціальній ВД через постільний режим.</p>
<p>11.5. Виборець у заяві про забезпечення йому голосування за межами приміщення для голосування зазначив місце свого перебування (тобто, місце, де він просить організувати йому голосування), яке знаходиться за межами відповідної звичайної ВД</p>	<p>Роз'яснити виборцю, що ДВК організовує голосування на ВД, яка має установлені межі (п. 7 ч. 1 ст. 27 Закону).</p> <p>Запропонувати виборцю зазначити у заяві місце свого перебування в межах території відповідної звичайної ВД, пояснивши, що в іншому випадку ДВК не зможе організувати голосування виборця за місцем його перебування, яке розташоване у межах території іншої звичайної ВД.</p>

<p>11.6. Виборець через іншу особу передав свою заяву про забезпечення йому голосування за місцем перебування</p>	<p>Виходить з того, що Закон не зобов'язує виборця подавати заяву про забезпечення йому голосування за місцем перебування винятково особисто. Така заява може бути подана виборцем самостійно, поштою або через інших осіб (ч. 5 ст. 77 Закону). Водночас не слід виключати можливих зловживань. У зв'язку з цим слід записати прізвище, ім'я, по батькові, дані паспорта особи, яка передала заяву виборця, на цій самій заяві.</p> <p>При включенні виборця до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування члени ДВК зобов'язані перевірити факт тимчасової нездатності виборця самостійно пересуватися. У разі непідтвердження такого факту ДВК приймає рішення щодо відмови у наданні цьому виборцю можливості голосувати за місцем його перебування (ч. 4 ст. 77 Закону).</p>
<p>11.7. Подані заяви виборців про забезпечення їм голосування за місцем перебування виконані за однаковою формою друкарським способом з внесенням до типового бланку лише відомостей про виборця та його особистого підпису</p>	<p>Виходить з того, що виборець, який тимчасово не здатний пересуватися самостійно, поштою або через інших осіб подає власноручно написану заяву з проханням забезпечити йому голосування за місцем його перебування із зазначенням місця перебування виборця (ч. 5 ст. 77 Закону). Тому заяви, виготовлені іншим способом, аніж власноручно, не відповідають цій вимозі. У разі подання таких заяв до ДВК, комісія своїм рішенням повинна відмовити у наданні цьому виборцю можливості голосувати за місцем його перебування.</p>
<p>11.8. Складання витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування виборців</p>	<p>Скласти витяг із списку виборців для голосування за місцем перебування виборців відповідно до встановлених вимог (чч. 2-5 ст. 77 Закону), зокрема:</p> <ul style="list-style-type: none"> • засідання ДВК щодо складання витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування виборців провести у проміжок часу з 12-ої до 24-ої години 30 березня 2019 року; • рішення про включення відповідних виборців до витягу із списку виборців має бути прийняте на засіданні ДВК, проведеному з дотриманням усіх вимог до засідання комісії (кворум, ведення протоколу засідання, оформлення рішення постановою); • до витягу включаються лише дві категорії виборців: <ul style="list-style-type: none"> – без рішення ДВК – виборець, постійно не здатний самостійно пересуватися, щодо якого у списку виборців зазначена відповідна відмітка, якщо такий виборець до 12 години 30 березня 2019 року письмово або особисто не повідомив відповідну ДВК про бажання проголосувати у приміщенні для голосування (п.1 частина 3 ст. 77 Закону); – за рішенням ДВК – виборець, який тимчасово не здатний самостійно пересуватися, на підставі його заяви та довідки медичної установи про стан його здоров'я. Такий виборець самостійно, поштою або через інших осіб подає власноручно написану заяву з проханням забезпечити йому голосування за місцем його перебування із зазначенням місця перебування виборця. Така заява разом з довідкою медичної установи про стан здоров'я виборця повинна бути подана до ДВК не пізніше 20 години 29 березня 2019 року (п.2 чч. 3-5 ст. 77 Закону);

	<ul style="list-style-type: none"> • при включенні виборця до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування членам ДВК обов'язково перевірити факт тимчасової нездатності виборця самостійно пересуватися. У разі непідтвердження такого факту, прийняти рішення щодо відмови у наданні цьому виборцю можливості голосувати за місцем перебування; • при включенні виборця до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування у списку виборців на ВД у графі «підпис виборця» секретар ДВК робить запис «голосує за місцем перебування» (ч. 4 ст. 77 Закону); • на підставі відповідного рішення (рішень) ДВК скласти витяг із списку виборців за формою, встановленою ЦВК; • невідкладно після складення витягу надати його для загального ознайомлення у приміщенні ДВК (ч. 2 ст. 77 Закону).
<p>11.9. Відбуття членів ДВК для організації голосування виборців за місцем їхнього перебування</p>	<p>Забезпечити додержання процедури відбуття членів ДВК для організації голосування виборців за межами приміщення для голосування (чч. 9-11 ст. 77 Закону), зокрема:</p> <ul style="list-style-type: none"> • голова ДВК оголошує, що не менш як 3 члени ДВК відбувають для організації голосування за місцем перебування виборців; • членам ДВК, які відбувають для організації голосування за місцем перебування виборців, видаються: <ul style="list-style-type: none"> – витяг зі списку виборців; – опломбовану (опечатану) переносну скриньку для голосування; до скриньки опускається контрольний лист, у якому зазначаються: – номер ВД; • час виходу (година, хвилина) членів ДВК для проведення голосування; • кількість отриманих членами ДВК виборчих бюлетенів; • прізвища членів ДВК, яким видані виборчі бюлетені: <ul style="list-style-type: none"> – контрольний лист підписується: • присутніми членами ДВК, підписи яких скріплюються печаткою ДВК; • за бажанням – кандидатами, довіреними особами, офіційними спостерігачами (чч. 9, 11 ст. 77 Закону). <p>Встановити час виходу членів ДВК для організації голосування за місцем перебування виборців, виходячи із вимоги, щоби відповідні члени ДВК повернулися у приміщення для голосування не пізніш 19-ої години (ч. 10 ст. 77 Закону).</p>
<p>11.10. Офіційні спостерігачі наполягають на своєму праві бути присутніми під час голосування за місцем перебування виборців і вимагають надати їм можливість їхати в одному автомобілі з членами ДВК, які організують це голосування</p>	<p>Роз'яснити офіційним спостерігачам, що вони мають право бути присутніми під час голосування за місцем перебування виборців (ч. 12 ст. 77 Закону). Проте Закон не покладає на ДВК обов'язок забезпечити офіційних спостерігачів транспортними засобами для цього.</p> <p>Рекомендувати офіційним спостерігачам використовувати власні транспортні засоби, прямувати за членами ДВК і разом заходити до місць перебування виборців.</p>

<p>11.11. Виборець, який голосує за місцем свого перебування, не допускає у приміщення, де він бажає голосувати, всіх членів ДВК та/або спостерігачів</p>	<p>Роз'яснити виборцю, що голосування може відбутися лише за умови повного дотримання встановленого порядку голосування, зокрема щодо забезпечення умов вільного та таємного голосування виборця (ст. 77 Закону).</p> <p>Виборець чи члени його сім'ї не можуть відмовити у присутності при проведенні голосування членів ДВК, які проводять голосування, а також офіційних спостерігачів, кандидатів, їх довірених осіб, які мають право бути присутніми при проведенні голосування. У разі відмови допустити зазначених осіб у приміщення, де перебуває виборець, відмовити виборцю у проведенні голосування за місцем його перебування (ч. 13 ст. 77 Закону).</p>
<p>11.12. Виборець, який голосує за місцем свого перебування, зіпсував виданий йому виборчий бюлетень</p>	<p>Роз'яснити виборцеві, що оскільки члени ДВК, які організують голосування за місцем перебування виборців, отримують кількість виборчих бюлетенів, яка дорівнює кількості осіб, внесених до витягу зі списку виборців, то видача ще одного бюлетеня замість зіпсованого не дасть змоги проголосувати іншому виборцеві, включеному до витягу зі списку виборців (ч. 11 ст. 75 Закону). Тож заміна зіпсованого бюлетеня не може здійснюватись.</p>
<p>11.13. Виборець, який голосує за місцем свого перебування, не здатний самостійно проголосувати (підписатися у витягу зі списку виборців, заповнити та/або і кинути у скриньку виборчий бюлетень)</p>	<p>Запропонувати надати допомогу виборцеві членам його родини, іншим присутнім у помешканні особам, крім членів ДВК та офіційних спостерігачів (ч. 4, 7 ст. 76 Закону).</p>
<p>11.14. Повернення членів ДВК, які організували голосування за місцем перебування виборців, до приміщення для голосування</p>	<p>Після проведення голосування виборців за місцем перебування член ДВК, який видав бюлетень виборцю, у списку виборців на ВД навпроти прізвища виборця робить позначку «голосував за місцем перебування», зазначає своє прізвище і розписується (ч. 16 ст. 77 Закону).</p>

12. ПІДРАХУНОК ГОЛОСІВ ВИБОРЦІВ НА ВИБОРЧІЙ ДІЛЬНИЦІ

ПРОЦЕДУРА, ТИПОВА СИТУАЦІЯ	РЕКОМЕНДОВАНІ РІШЕННЯ, ДІЇ ДВК (ТА/АБО ГОЛОВИ ДВК)
<p>12.1. Завершення голосування на ВД</p>	<p>Завершити голосування відповідно до встановлених вимог (ч. 10 ст. 76 Закону):</p> <ul style="list-style-type: none"> – за 5 хвилин до 20-ої години голова ДВК оголошує про закінчення голосування та зачинення ВД о 20-ій годині; – виборці, які на 20-ту годину прийшли до ВД для голосування, мають право проголосувати; – о 20-ій годині один із членів ДВК за дорученням голови ДВК підходить до входу в приміщення для голосування та запрошує всіх виборців, які ще не проголосували, зайти у приміщення для голосування та зачиняє двері; – після виходу з приміщення для голосування останнього виборця приміщення зачиняється і в ньому залишаються тільки члени ДВК та особи, які мають право бути присутніми на засіданні ДВК (ч. 9 ст. 28 Закону).

12.2. Загальні правила підрахунку голосів виборців на ВД

Проводити підрахунок голосів виборців на ВД з дотриманням загальних правил (ст. 78 Закону), зокрема:

- підрахунок голосів виборців на ВД здійснюється:
  - на засіданні ДВК, яке починається відразу після закінчення голосування, проводиться без перерви і закінчується після складення та підписання протоколу про підрахунок голосів на ВД (ч. 2 ст. 78 Закону);
  - відкрито і гласно, у присутності осіб, які мають право бути присутніми на засіданні комісії під час підрахунку голосів (ч. 9 ст. 28, ч. 1 ст. 78 Закону);
  - у тому ж приміщенні, де проводилося голосування (ч. 1 ст. 78 Закону);
- на цьому засіданні ДВК ведуться два протоколи: протокол засідання ДВК та протокол про підрахунок голосів виборців на ВД; протокол засідання ДВК ведеться заступником голови або іншим уповноваженим комісією членом ДВК, протокол про підрахунок голосів виборців ведеться секретарем ДВК;
- підрахунок голосів виборців проводиться шляхом послідовного виконання процедур визначених у статті 78 Закону (ч. 4 ст. 78 Закону);
- невідкладно розглядаються звернення, скарги, заяви, які надійшли до ДВК у день виборів (ч. 8 ст. 28, ч. 3 ст. 78 Закону);
- голова ДВК та секретар ДВК підписують список виборців (у разі внесення до нього доповнень); список скріплюється печаткою ДВК (ч. 5 ст. 78 Закону);
- на підставі списку виборців встановлюється кількість виборців на ВД; ця кількість оголошується і заноситься до протоколу про підрахунок голосів (ч. 6 ст. 78 Закону);
- на підставі порівняння списку виборців та витягу із списку виборців ДВК встановлює кількість виборців на ВД, які були включені до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування; ця кількість оголошується і заноситься секретарем ДВК до протоколу про підрахунок голосів виборців на ВД (ч. 6 ст. 78 Закону);
- підраховуються невикористані виборчі бюлетені; підрахована кількість невикористаних бюлетенів оголошується і заноситься до протоколу про підрахунок голосів; під час підрахунку невикористаних виборчих бюлетенів також враховуються бюлетені, зіпсовані виборцями під час голосування (на момент підрахунку вони мають бути погашені) (ч. 9 ст. 76 Закону); невикористані бюлетені погашаються та запаковуються у пакет «Невикористані виборчі бюлетені» (ч. 7 ст. 78 Закону);
- за підписами виборців у списку виборців підраховується кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені в приміщенні для голосування. Ця кількість оголошується та заноситься до протоколу підрахунку голосів як «Кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені у приміщенні для голосування» (ч. 8 ст. 78 Закону);
- за підписами виборців у витягу зі списку для голосування за місцем перебування та відмітками «голосував за місцем перебування» підраховується кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені за місцем перебування; ця кількість оголошується та заноситься до протоколу підрахунку голосів як «Кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені за місцем перебування» (ч. 8 ст. 78 Закону);
- підраховується кількість контрольних талонів виборчих бюлетенів з підписами виборців та членів ДВК, які видавали бюлетені; отримана кількість оголошується, але до протоколу підрахунку голосів у цей момент не заноситься (ч. 9 ст. 78 Закону);
- порівнюється: (1) кількість контрольних талонів та (2) сума кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені у приміщенні для голосування, та кількості виборів, які отримали виборчі бюлетені за місцем перебування; якщо кількості (1) та (2) збігаються, то ця кількість оголошується і в протоколі підрахунку голосів заноситься як «Кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені» (ч. 10 ст. 78 Закону);

якщо кількості (1) та (2) не збігаються, тоді ДВК складає акт із зазначенням встановленої рішенням комісії причини такої невідповідності, який підписується присутніми членами ДВК; такий акт також мають право підписати кандидати, довірені особи, офіційні спостерігачі; після цього ДВК приймає рішення щодо встановлення загальної кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені; ця кількість оголошується і заноситься до протоколу про підрахунок голосів виборців на ВД (ч. 11 ст. 78 Закону);

- запаковується пакет «Список виборців», куди запаковується список виборців (уточнений), витяг зі списку виборців для голосування за місцем перебування, рішення суду про внесення змін до списку виборців, повідомлення ОВ ДРВ. На пакеті робиться напис «Список виборців», зазначається номер ТВО, ВД, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів ДВК та печатка ДВК (ч. 12 ст. 78 Закону);
- запаковуються контрольні талони виборчих бюлетенів (ч. 13 ст. 78 Закону);
- порівнюється: (1) кількість виборчих бюлетенів, отриманих ДВК, та (2) сума кількості невикористаних виборчих бюлетенів та кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені; у разі невідповідності кількостей (1) та (2) ДВК складає акт із зазначенням встановленої рішенням комісії причини такої розбіжності, який підписується присутніми членами ДВК; такий акт також мають право підписати кандидата, довірені особи, офіційні спостерігачі (ч. 14 ст. 78 Закону);
- перевіряється цілісність пломб або печаток на виборчих скриньках (ч. 15 ст. 78 Закону); у разі виявлення пошкоджень складається акт із зазначенням характеру пошкоджень, який підписується присутніми членами ДВК; такий акт також мають право підписати кандидати, довірені особи, офіційні спостерігачі (ч. 16 ст. 78 Закону);
- відкриваються виборчі скриньки (чч. 17-22 ст. 78 Закону):
  - скриньки відкриваються по чергово;
  - першими відкриваються переносні виборчі скриньки, останніми – виборчі скриньки з пошкодженими печатками (пломбами), у разі їх наявності (ч. 17 ст. 78 Закону);
  - вміст непошкоджених скриньок висипається на стіл, за яким розміщуються усі члени ДВК (без перемішування з іншими бюлетенями до з'ясування питання про наявність у цій скрині та достовірність контрольного листа);
  - перевіряється наявність контрольного листа у кожній скриньці (у переносній скриньці – 2-ох контрольних листів);
  - перевіряється відповідність кількості виборчих бюлетенів у переносній виборчій скриньці та кількості бюлетенів, зазначеної у контрольному листі; якщо бюлетенів виявиться більше, ніж зазначено у контрольному листі – складається акт, який підписується присутніми членами ДВК; такий акт також мають право підписати довірені особи кандидата, офіційні спостерігачі; усі бюлетені у цьому випадку не підлягають врахуванню при підрахунку голосів виборців (ч. 21 ст. 78 Закону);
- відокремлюються виборчі бюлетені, що не підлягають врахуванню, і запаковуються (ч. 20-23 ст. 78 Закону);
- від виборчих бюлетенів відокремлюються предмети, у тому числі контрольні листи, та запаковуються у пакет з написом «Предмети» (ч. 24 ст. 78 Закону);
- розкладаються виборчі бюлетені (ч. 25 ст. 78 Закону);
- встановлюються, підраховуються недійсні виборчі бюлетені, які запаковуються в пакет із написом «Недійсні бюлетені» (чч. 25-28 ст. 78 Закону);

- підраховується загальна кількість бюлетенів, встановлюється кількість виборців, які взяли участь у голосуванні; при підрахунку бюлетенів визначений комісією член ДВК рахує виборчі бюлетені вголос; встановлена у підсумку кількість є кількістю виборців, які взяли участь у голосуванні; ця кількість оголошується і заноситься секретарем ДВК до протоколу про підрахунок голосів виборців на ВД (ч. 24 ст. 78 Закону);
- підраховуються голоси, поданих за кожного кандидата (ч. 29 ст. 78 Закону);
- перевіряється: (1) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні та (2) сума кількості бюлетенів, поданих за кожного кандидата, та кількості недійсних бюлетенів; у разі неспівпадіння кількостей (1.) та (2.) ДВК складає акт із зазначенням встановленої рішенням ДВК причини такої розбіжності, який підписується присутніми членами ДВК; такий акт також мають право підписати кандидата, довірені особи, офіційні спостерігачі (ч. 30 ст. 78 Закону);
- запаковуються виборчі бюлетені з голосами виборців, поданими за кожного кандидата (ч. 31 ст. 78 Закону).

Загальні правила підрахунку бюлетенів:

- усі підрахунки проводяться вголос визначеним членом ДВК, інші члени ДВК та особи, присутні на засіданні комісії ДВК, стежать за правильністю підрахунку; такий порядок не лише відповідає встановленим вимогам (чч. 24, 25 ст. 78 Закону), а є оптимальним шляхом одержання достовірного результату підрахунку голосів виборців на ВД у найкоротший час;
- під час підрахунку голосів кожен член ДВК має право особисто оглянути список виборців, кожен бюлетень, предмет, контрольний талон та інший документ, який розглядає ДВК;
- результат кожного підрахунку оголошується і відразу заноситься до протоколу про підрахунок голосів виборців;
- під час підрахунку голосів проводяться обов'язкові перехресні перевірки одержаних результатів у встановлених випадках (чч. 10, 14, 30 статті 78 Закону);
- за результатами підрахунку складається та підписується відповідний протокол про підрахунок голосів виборців на ВД (ст. 79 Закону).

За потреби ДВК проводить повторні підрахунки відповідних документів, кількостей до досягнення достовірного результату.

12.3. Кількість контрольних талонів не збігається з кількістю виборців, які отримали бюлетені у приміщенні для голосування та за місцем перебування за підписами у списку та у витягу зі списку виборців

У разі розбіжності кількості контрольних талонів та підписів виборців у списку виборців й витягу зі списку виборців, проаналізувати причини розбіжності та скласти відповідний акт (ч. 11 ст. 78 Закону). В акті обов'язково зазначити причини невідповідності, маючи на увазі, що:

- причиною більшої кількості контрольних талонів може бути видача одним з членів ДВК виборчого бюлетеня особі, не включеній до списку виборців, що є діянням, яке має ознаки злочину, відповідальність за чинення якого передбачена ст. 158 КК. У цьому випадку комісії потрібно з'ясувати (за підписами членів ДВК у списку виборців та на контрольних талонах), хто з членів ДВК особисто незаконно видав бюлетень особі, не включеній до списку виборців, зазначити результати цього аналізу в акті та повідомити про такий факт правоохоронні органи;
- причиною більшої кількості підписів виборців у списку виборців та витягу зі списку для голосування за місцем перебування виборців може бути неухважність члена ДВК, який не відокремив контрольний талон від бюлетеня, видаючи його виборцю.

	<p>Акт підписується всіма присутніми членами ДВК. Цей акт мають право підписати всі присутні кандидати, їх довірені особи, офіційні спостерігачі. Підписи скріплюються печаткою ДВК.</p> <p>Після складання акта комісія приймає рішення щодо встановлення кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені. Рішення приймається більшістю голосів від складу ДВК (ч. 13 ст. 28 Закону).</p> <p>Встановлена кількість оголошується і заноситься до протоколу про підрахунок голосів виборців на ВД (ч. 11 ст. 78 Закону).</p>
<p>12.4. Кількість виборчих бюлетенів, одержаних ДВК, не збігається з сумою кількості невикористаних виборчих бюлетенів та кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені</p>	<p>Провести повторні підрахунки до досягнення достовірного результату, визнаного усіма присутніми членами ДВК. У разі розбіжності кількостей проаналізувати причини розбіжності та скласти відповідний акт, в якому обов'язково зазначити причини невідповідності (ч. 14 ст. 78 Закону), маючи на увазі, що:</p> <ul style="list-style-type: none"> • причиною більшої кількості виборчих бюлетенів, отриманих ДВК, може бути видача одним з членів ДВК виборчого бюлетеня особі, не включеній до списку виборців, що є діянням, яке має ознаки злочину, відповідальність за чинення якого передбачена ст. 158 КК. У цьому випадку комісії потрібно з'ясувати, хто з членів ДВК незаконно видав виборчий бюлетень особі, не включеній до списку виборців; зазначити результати цього аналізу в акті та повідомити про нього правоохоронні органи; • причиною меншої кількості виборчих бюлетенів, отриманих ДВК, від суми невикористаних бюлетенів і кількості отриманих виборцями бюлетенів (за підписами у списку), може бути неухважність члена ДВК та виборця під час отримання виборцем бюлетеня (виборець поставив підпис у списку виборців за отримання виборчого бюлетеня, але не отримав його). Зазначити встановлену рішенням ДВК причину в акті. <p>Акт підписується всіма присутніми членами ДВК. Цей акт мають право підписати всі присутні кандидати, їх довірені особи, офіційні спостерігачі. Підписи скріплюються печаткою ДВК (ч. 11 ст. 78 Закону).</p>
<p>12.5. Членами ДВК виявлені пошкодження пломб або печаток на виборчій скриньці або інші пошкодження виборчої скриньки, що порушують її цілісність</p>	<p>Скласти акт, у якому зазначити характер виявлених пошкоджень. Акт підписують присутні члени ДВК. Цей акт мають право підписати всі присутні кандидати, їх довірені особи, офіційні спостерігачі. Підписи скріплюються печаткою ДВК (ч. 16 ст. 78 Закону).</p> <p>Виборчі бюлетені з пошкодженої скриньки виймати по одному без перемішування. Підрахувати кількість виборчих бюлетенів, що знаходяться у цій скриньці. Перевірити наявність у скриньці контрольного листа, який повинен бути виїнятий останнім (ч. 19 ст. 78 Закону). У разі якщо у скриньці контрольний лист відсутній, зробити відповідний висновок щодо врахування цих бюлетенів (ч. 20 ст. 78 Закону) (див. п. 12.6, 12.7).</p>
<p>12.6. Під час відкриття переносної виборчої скриньки у ній виявлено більше виборчих бюлетенів, ніж зазначено у контрольному листі у цій скриньці</p>	<p>Скласти акт, у якому зазначити кількість виборчих бюлетенів, що знаходяться у переносній скриньці. Акт підписують присутні члени ДВК. Цей акт мають право підписати всі присутні кандидати, їх довірені особи, офіційні спостерігачі. Підписи скріплюються печаткою комісії (ч. 21 ст. 78 Закону).</p> <p>Виборчі бюлетені з цієї скриньки у такому випадку не враховуються при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців на ВД (ч. 21 ст. 78 Закону). ►</p>

12.7. У виборчій скриньці не виявлено контрольного листа	Запакувати такі виборчі бюлетені в окремий пакет із написом «Виборчі бюлетені, які не підлягають врахуванню (ч. 23 ст. 78 Закону).
12.8. Достовірність контрольного листа у скриньці піддається сумніву членами ДВК	Прийняти рішення ДВК щодо достовірності контрольного листа (та щодо врахування виборчих бюлетенів з відповідної виборчої скриньки) шляхом голосування за це рішення членами ДВК (ч. 22 ст. 78 Закону). Рішення приймається більшістю голосів від складу ДВК (ч. 13 ст. 28 Закону).
12.9. Кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на ВД, не збігається з сумарною кількістю бюлетенів, поданих за кожного кандидата, та недійсних бюлетенів	<p>Провести повторний підрахунок цих кількостей до досягнення достовірного результату, визнаного усіма присутніми членами ДВК. Врахувати, що основною причиною такої розбіжності можуть бути лише помилки у підрахунках бюлетенів.</p> <p>У разі остаточного висновку про наявність розбіжності даних скласти відповідний акт із зазначенням причини розбіжності, встановлених рішенням комісії. Акт підписується усіма присутніми членами ДВК. Цей акт мають право підписати всі присутні кандидати, їх довірені особи, офіційні спостерігачі. Підписи скріплюються печаткою ДВК (ч. 30 ст. 78 Закону).</p> <p>Рішення приймається більшістю голосів від складу ДВК (ч. 13 ст. 28 Закону).</p>
12.10. Запакування списків виборців, виборчих бюлетенів, предметів	<p>Запакувати списки виборців, виборчі бюлетені, предмети відповідно до встановлених вимог (ст. 78 Закону), зокрема:</p> <ul style="list-style-type: none"> • запакування відповідних документів здійснюється відразу після закінчення відповідного етапу підрахунку голосів на ВД; • на кожному пакеті зазначаються: <ul style="list-style-type: none"> – опис вмісту пакету («Невикористані виборчі бюлетені», «Список виборців», «Контрольні талони», «Виборчі бюлетені, які не підлягають врахуванню», «Предмети», «Недійсні виборчі бюлетені», «Виборчі бюлетені з голосами, поданими за кандидата А (Б, В, . . . Я)» тощо); – номер ТВО; – номер ВД; – кількість запакованих бюлетенів (предметів); – дата і час пакування; – ставляться підписи всіх присутніх членів ДВК та печатка ДВК (ч. 31 ст. 78 Закону).

13. ПРОТОКОЛ ДІЛЬНИЧНОЇ ВИБОРЧОЇ КОМІСІЇ З ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ПРО ПІДРАХУНОК ГОЛОСІВ ВИБОРЦІВ НА ВИБОРЧІЙ ДІЛЬНИЦІ

ПРОЦЕДУРА, ТИПОВА СИТУАЦІЯ	РЕКОМЕНДОВАНІ РІШЕННЯ, ДІЇ ДВК (ТА/АБО ГОЛОВИ ДВК)
<p>13.1. Загальні правила складання протоколу ДВК про підрахунок голосів виборців на ВД</p>	<p>Скласти протокол ДВК про підрахунок голосів виборців на ВД згідно з установленими вимогами (ст. 79 Закону), зокрема:</p> <ul style="list-style-type: none"> – за формою, встановленою ЦВК (ч. 1 ст. 79 Закону); – із зазначенням у протоколі усіх передбачених відомостей (ч. 2 ст. 79 Закону); – у кількості примірників, що на 4 більше кількості членів ДВК (ч. 3 ст. 79 Закону); – усі примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу (ч. 3 ст. 79 Закону); – протокол підписується: головою ДВК, заступником голови, секретарем ДВК та усіма присутніми членами ДВК (у разі відсутності підпису члена ДВК зазначається причина відсутності); <ul style="list-style-type: none"> • 1-й примірник протоколу мають право підписати присутні кандидати на поста Президента України, їх довірені особи, офіційні спостерігачі; • у протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) підписання членами ДВК; • протокол засвідчується печаткою ДВК (ч. 4 ст. 79 Закону); <p>Відомості протоколу оголошуються.</p> <p>Забороняється:</p> <ul style="list-style-type: none"> – заповнення протоколу олівцем; – заповнення протоколу не на встановленому бланку; – внесення до протоколу будь-яких виправлень без відповідного рішення ДВК (ч. 5 ст. 79 Закону). <p>1-й і 2-й примірники протоколу ДВК про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці (за наявності і протоколу з поміткою «Уточнений») запаковуються разом із актом про видачу копій протоколу (ч. 9 ст. 79 Закону);</p> <p>3-й примірник протоколу зберігається у секретаря ДВК;</p> <p>4-ий примірник протоколу невідкладно вивіщується в приміщенні ДВК для загального ознайомлення. Решта примірників протоколу видається (по 1 примірнику) всім членам ДВК (ч. 7 ст. 79 Закону).</p> <p>Підписання протоколу до остаточного підрахунку голосів виборців забороняється.</p>
<p>13.2. Член ДВК вважає, що внаслідок порушення вимог Закону голоси пораховані неправильно, і протокол про підрахунок гоосів містить недостовірні відомості</p>	<p>Такий член ДВК підписує протокол із зазначенням «з окремою думкою» і додає до протоколу окрему думку оформлену письмово (див. зразок 17 у додатку) (ч.4 ст. 79 Закону).</p>

<p>13.3. Перед відправкою виборчих документів до ОВК, ДВК виявила на засіданні неточності у протоколі про підрахунок голосів виборців (описку, арифметичну помилку у цифрах), виправлення якої не потребує перерахунку бюлетенів</p>	<p>Внести зміни до протоколу ДВК про підрахунок голосів виборців на ВД шляхом складання нового протоколу з позначкою «Уточнений», без перерахунку виборчих бюлетенів.</p> <p>Протокол з позначкою «Уточнений» складається і підписується у порядку та в кількості примірників і копій, встановленої для загальної ситуації (ч. 3, 6, 7, 8 ст. 79 Закону) (див п. 13.1, 13.4).</p>
<p>13.4. Оформлення та видача копій протоколу ДВК про підрахунок голосів виборців на ВД</p>	<p>Видати копії протоколу ДВК про підрахунок голосів виборців на ВД відповідно до встановлених вимог (чч. 8, 9 ст. 79 Закону), у т. ч. з дотриманням таких умов:</p> <ul style="list-style-type: none"> • видати копії невідкладно на прохання відповідних осіб; • видати копії всім особам, які мають право на їх отримання: кандидату, довірєній особі, офіційному спостерігачеві; • у разі відсутності технічних засобів для виготовлення копій протоколу про підрахунок голосів, запропонувати особам, які заявили бажання отримати відповідні копії протоколу, оформити їх власноручно; • засвідчити кожену копію підписами голови ДВК і секретаря ДВК, скріпити печаткою ДВК; • скласти акт про видачу копій протоколу за формою, встановленою ЦВК. В акті зазначити: <ul style="list-style-type: none"> – перелік осіб, які одержали копії протоколу; – номер примірника протоколу; – дату і час одержання копій; • акт повинні підписати особи, які одержали копії протоколу; • акт підписується головою та секретарем ДВК. <p>Акт запаковується у пакет разом із 1-им та 2-им примірниками протоколів про підрахунок голосів виборців на ВД.</p>
<p>13.5. Підписання протоколу про підрахунок голосів виборців на ВД</p>	<p>Кожен примірник протоколу підписується головою, заступником голови, секретарем та іншими членами ДВК, які присутні на засіданні ДВК. У разі своєї незгоди із результатами підрахунку голосів, зафіксованими у протоколі комісії, член ДВК підписує протокол із приміткою «З окремою думкою».</p> <p>Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу про підрахунок голосів виборців на ВД. Непідписання або відмова у підписанні протоколу окремими членами комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу (ч. 4 ст. 79 Закону).</p> <p>Попри відсутність відповідного юридичного обов'язку, письмовий виклад власної позиції щодо незгоди члена ДВК з результатами підрахунку голосів виборців слід вважати його професійним та громадянським обов'язком.</p>

<p>13.6. Під час підрахунку голосів встановлені обставини, які є підставою для визнання голосування на відповідній ВД недійсним</p>	<p>У разі виявлення під час підрахунку голосів виборців на ВД обставин, що є підставою для визнання голосування недійсним, внаслідок яких неможливо достовірно встановити результат волевиявлення виборців, розглянути питання про визнання недійсним голосування на відповідній ВД (ч. 1 ст. 80 Закону).</p> <p>Ретельно перевірити всі обставини, на підставі яких голосування на відповідній ВД може бути визнано недійсним. Особливу увагу приділити таким моментам:</p> <ul style="list-style-type: none"> – складанню акта про незаконне голосування та інші порушення, його відповідність вимогам Закону (чч. 1, 2 статті 80 Закону); – включенню до акту кожного випадку незаконного голосування та інших обставин, що є підставами для визнання голосування на виборчій дільниці недійсним (чч. 1, 2 статті 80 Закону); – зазначенню в акті осіб, з вини яких, ймовірно, відбулися незаконні голосування та інші зазначені порушення, які є підставами для визнання голосування недійсним (кожен випадок цих порушень має ознаки злочину, відповідальність за вчинення якого передбачена ст. 1581 КК); – достовірності та повноті відомостей, внесених до протоколу про підрахунок голосів виборців на ВД (ч. 3 ст. 80 Закону). <p>Відповідне рішення ДВК приймається більшістю голосів від складу ДВК (ч. 13 ст. 28 Закону).</p> <p>У разі визнання голосування недійсним, скласти протокол ДВК про підрахунок голосів виборців (див. п. 13.1) з урахуванням вимог до протоколу, передбачених на випадок визнання недійсним голосування на ВД (чч. 3, 5 ст. 80 Закону).</p>
<p>13.7. Доставка виборчих документів до ОВК</p>	<p>Відповідно до встановлених вимог (ч. 10 ст. 79 Закону) невідкладно після закінчення засідання ДВК з підрахунку голосів виборців на ВД доставити до ОВК:</p> <ul style="list-style-type: none"> • пакет з протоколом ДВК про підрахунок голосів на ВД, в т. ч. з поміткою «Уточнений», та актом про видачу копій протоколу (чч. 7, 9 ст. 79 Закону), окремими думками членів ДВК щодо відомостей цього протоколу; • пакети з виборчими бюлетенями (чч. 7, 23, 28, 31 ст. 78 Закону), зокрема: <ul style="list-style-type: none"> – невикористаними; – такими, що не підлягають врахуванню; – недійсними; – поданими за кожного кандидата; – пакет з контрольними талонами (ч. 13 ст. 78 Закону); – пакет з предметами (ч. 24 ст. 78 Закону); – пакет із списком виборців з доданими до нього документами (ч. 12 ст. 78 Закону): <ul style="list-style-type: none"> – витягом із списку виборців для голосування – за місцем перебування виборців; – заявами, на підставі яких складався витяг із списку виборців для голосування за місцем перебування виборців; – рішеннями суду; – повідомленнями ОВ ДРВ; <p>пакет з актами, заявами, скаргами та рішеннями ДВК, прийнятими за наслідком їх розгляду.</p>

14. ПРИЙНЯТТЯ ОКРУЖНОЮ ВИБОРЧОЮ КОМІСІЄЮ З ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ВИБОРЧИХ ДОКУМЕНТІВ ДІЛЬНИЧНОЇ ВИБОРЧОЇ КОМІСІЇ

ПРОЦЕДУРА, ТИПОВА СИТУАЦІЯ	РЕКОМЕНДОВАНІ РІШЕННЯ, ДІЇ ДВК (ТА/АБО ГОЛОВИ ДВК)
<p>14.1. Транспортування виборчих документів ДВК до ОВК</p>	<p>Здійснити транспортування виборчих документів ДВК до ОВК у відповідно до встановлених вимог (ч. 1 ст. 81 Закону), зокрема:</p> <ul style="list-style-type: none"> • транспортування здійснюється головою ДВК (або заступником голови) та іншими двома членами ДВК; • транспортування здійснюється у супроводі поліцейських; • супроводжувати документи ДВК можуть (за їх бажанням) інші члени ДВК, кандидати, довірені особи, офіційні спостерігачі; • супроводження документів ДВК іншими особами забороняється; • під час транспортування документів забороняється розпечатувати пакети з виборчими бюлетенями та іншою документацією.
<p>14.2. Під час приймання документів від ДВК ОВК виявила у протоколі ДВК про підрахунок голосів виправлення, помилки, неточності, які можна усунути без перерахунку бюлетенів. ОВК прийняла рішення, яким зобов'язала ДВК внести зміни до протоколу про підрахунок голосів на ВД шляхом складання протоколу з позначкою «Уточнений»</p>	<p>Внести зміни до протоколу ДВК про підрахунок голосів виборців на ВД шляхом оформлення нового протоколу з позначкою «Уточнений» на засіданні ДВК.</p> <p>Протокол з позначкою «Уточнений» виготовляється і підписується в порядку та в кількості примірників і копій, встановленої для загальної ситуації (чч. 3, 6, 7, 8 ст. 79 Закону) (див п. 13.1, 13.4).</p> <p>На час розгляду ДВК питання про внесення змін до протоколу підрахунку голосів у шляхом «уточнення» первинний протокол ДВК про підрахунок голосів та додані документи (в т. ч. усі виборчі бюлетені) зберігаються в ОВК (ч. 7 ст. 82 Закону).</p> <p>Новий протокол ДВК про підрахунок голосів з поміткою «Уточнений» транспортується і передається ОВК в тому ж порядку, як і інші документи ДВК (ст. 81, ч. 7 ст. 82 Закону).</p> <p>Після прийняття ОВК протоколу ДВК про підрахунок голосів виборців на ВД, невикористані бланки відповідного протоколу погашаються і запаковуються, а після припинення повноважень ДВК – передаються в архів (абзац 3, ч. 1 ст. 81 Закону).</p>
<p>14.3. Під час приймання документів від ДВК, ОВК прийняла рішення про проведення повторного підрахунку голосів виборців на ВД</p>	<p>У разі прийняття ОВК рішення про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній ВД, повторний підрахунок має проводитися відповідно до встановлених вимог (ч. 11 ст. 82 Закону), зокрема:</p> <ul style="list-style-type: none"> • повторний підрахунок голосів виборців здійснює ОВК • повторний підрахунок голосів виборців здійснюється після завершення розгляду і прийняття протоколів та інших документів від усіх інших ДВК; • повторний підрахунок голосів виборців здійснюється з обов'язковою участю тих членів ДВК, які передають документацію до ОВК;

	<ul style="list-style-type: none"> • під час повторного підрахунку голосів виборців мають право брати участь усі інші члени відповідної ДВК; • під час повторного підрахунку мають право бути присутніми кандидати на пост Президента України, їх довірені особи, офіційні спостерігачі; • про результати повторного підрахунку голосів виборців складається протокол.
14.4. Протокол про повторний підрахунок голосів виборців	<p>Контролювати складення протоколу про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній ВД згідно з установленими вимогами (чч. 12, 13, ст. 82 Закону).</p> <p>Підписати кожен примірник протоколу про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній ВД, складений ОВК.</p> <p>У разі своєї незгоди з відомостями, що зазначені у протоколі про повторний підрахунок голосів виборців, викласти у письмовій формі свою окрему думку, яка додається до протоколу (ч. 13 ст. 82 Закону).</p>

15. ПРОВЕДЕННЯ ПОВТОРНОГО ГОЛОСУВАННЯ

ПРОЦЕДУРА, ТИПОВА СИТУАЦІЯ	РЕКОМЕНДОВАНІ РІШЕННЯ, ДІЇ ДВК (ТА/АБО ГОЛОВИ ДВК)
15.1. Застосування положень Закону під час проведення повторного голосування	<p>Взяти до уваги, що положення Закону застосовуються під час проведення повторного голосування з урахуванням спеціальних норм Закону (ст. 36-2, ч. 11 ст. 41, ст. 57, ст. 75, ст. 85 Закону) та спеціальних постанов (чи їх окремих положень) ЦВК (в тому числі у формі роз'яснень).</p>
15.2. Формування нового складу ДВК для проведення повторного голосування	<p>Взяти до уваги, що для проведення повторного голосування з виборів Президента України ЦВК формує новий склад ОВК (ч. 5 ст. 85 Закону). Це не означає припинення ОВК як юридичної особи.</p> <p>ОВК формує нові склади ДВК, включаючи до складу комісій всі подані та невідхилені кандидатури у такому складі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) для великих ВД – 16 осіб (по 8 осіб від кожного кандидата); 2) для середніх ВД – 14 осіб (по 7 осіб від кожного кандидата); 3) для малих ВД – 12 осіб (по 6 осіб від кожного кандидата) (ч. 8 ст. 85 Закону). <p>Рішення ОВК про формування нового складу ДВК має бути прийнято не пізніше 15 квітня 2019 року (ч. 8 ст. 85 Закону).</p> <p>Для проведення повторного голосування ОВК буде визначено посади голови та секретаря ДВК. Голова та секретар ДВК не можуть бути представниками одного кандидата (ч. 11 ст. 85 Закону). Ці питання врегульовано Постановою ЦВК від 25 березня 2014 року № 71</p>
15.3. Збереження статусу окремих суб'єктів для проведення повторного голосування	<p>У разі призначення ЦВК повторного голосування свій статус зберігають лише:</p> <ul style="list-style-type: none"> • кандидати на пост Президента України, включені до виборчого бюлетеня для повторного голосування, а також їхні: <ul style="list-style-type: none"> – уповноважені представники в ЦВК з правом дорадчого голосу; – довірені особи цих кандидатів у єдиному загальнодержавному виборчому окрузі та територіальних виборчих округах; – офіційні спостерігачі від таких кандидатів на пост Президента України;

	<ul style="list-style-type: none"> офіційні спостерігачі від політичних партій, які висунули кандидатів на пост Президента України, включених до виборчого бюлетеня для повторного голосування. <p>Офіційні спостерігачі від громадських організацій та офіційні спостерігачі від іноземних держав та міжнародних організацій, зареєстровані в установленому законом порядку, до дня виборів Президента України, зберігають свій статус та продовжують здійснювати передбачені Законом повноваження під час повторного голосування.</p> <p>Документами, що підтверджують статус зазначених осіб, є відповідні посвідчення, видані ЦВК чи відповідною ОВК, які зареєстрували вказаних осіб до дня виборів Президента України (постанова ЦВК від 11 січня 2019 року № 54).</p>
<p>15.4. Початок діяльності ДВК щодо підготовки та проведення повторного голосування</p>	<p>ДВК у новому складі має прийняти від попереднього складу виборчі скриньки, кабінки для голосування та інші матеріальні цінності.</p> <p>Така передача оформляється актом приймання-передачі матеріальних цінностей. Відповідальність за зберігання відповідних матеріальних цінностей несе голова ДВК до передачі їх голові ДВК, склад якої сформовано для проведення повторного голосування.</p> <p>Питання передачі детально врегульовано Постановою ЦВК від 8 січня 2019 року № 36.</p> <p>Проведення першого засідання та організація роботи ДВК, сформованої для підготовки та проведення повторного голосування, регулюється загальними положеннями законодавства про вибори, про що вже зазначалося в п. 1.1-1.6.</p>
<p>15.5. Список виборців для повторного голосування</p>	<p>ОВ ДРВ виготовляє список виборців для кожної звичайної ВД, утвореної на території, на яку поширюється його повноваження, з урахуванням змін, внесених до уточнених списків виборців для проведення голосування на виборах Президента України.</p> <p>Слід врахувати, що до списку виборців для повторного голосування включаються громадяни України, яким виповнилося або на день повторного голосування виповниться вісімнадцять років (ч. 4 ст. 362 Закону).</p> <p>ОВ ДРВ не пізніше як за два дні до дня повторного голосування (18 квітня 2019 року) передає один примірник списку виборців на паперовому носії ДВК відповідної звичайної ВД (ч. 1 ст. 362 Закону).</p> <p>Передача списків виборців здійснюється в порядку, передбаченому статтею 31 Закону. Ці питання врегульовано постановами ЦВК від 2 лютого 2019 року № 191 та від 2 лютого 2019 року № 192.</p>
<p>15.6. Доставка іменних запрошень</p>	<p>ОВ ДРВ виготовляє іменні запрошення виборцям, включеним до списків виборців на звичайних ВД, а також виборцям, яким тимчасово змінено місце голосування та які за виборчими адресами відносяться до території, на яку поширюється повноваження цього органу.</p> <p>Іменні запрошення передаються ОВ ДРВ відповідним ДВК звичайних ВД невідкладно після їх утворення, однак не пізніше як за п'ять днів до дня повторного голосування (15 квітня 2019 року). ДВК надсилає або доставляє в інший спосіб кожному виборцю іменне запрошення не пізніше як за три дні до дня повторного голосування (17 квітня 2019 року) (ч. 5 ст. 36-2 Закону).</p> <p>Членам ДВК на виконання доручення комісії забезпечити доставлення іменних запрошень кожному виборцю не пізніше як за три дні до дня повторного голосування.</p> <p>Ці питання врегульовано постановами ЦВК від 1 квітня 2014 року № 166 та від 2 лютого 2019 року № 192.</p>

<p>15.7. Списки виборців для повторного голосування на спеціальних ВД (ч. 3 ст. 36-2 Закону)</p>	<p>Списки виборців для повторного голосування на спеціальних ВД, крім ВД, утворених в установах виконання покарань, виготовляються відповідними виборчими комісіями не пізніше як за два дні до дня повторного голосування (18 квітня 2019 року) на підставі відомостей, поданих керівниками відповідних закладів, установ, капітанами суден, командирами військових частин (формувань), де утворено такі ВД.</p> <p>Особа, включена до списку виборців на спеціальній ВД, утвореній у стаціонарному закладі охорони здоров'я, невідкладно повідомляється письмово про таке включення.</p> <p>Члени ДВК спеціальної ВД включаються до списку виборців на цій ВД на підставі рішення відповідної виборчої комісії щодо утворення ДВК цієї спеціальної ВД.</p> <p>Ці питання врегульовано постановами ЦВК від 2 лютого 2019 року № 191 та від 2 лютого 2019 року № 192.</p>
<p>15.8. Особливості організації голосування за місцем перебування</p>	<p>Враховати, що голосування, проведення підрахунку голосів та встановлення підсумку голосування у разі повторного голосування здійснюються у порядку, встановленому статтями 75-83 Закону.</p> <p>Разом з тим, ЦВК передбачено, що голосування виборців за місцем їх перебування під час проведення повторного голосування організують не менш як два члени ДВК, визначені цією комісією з обов'язковим дотриманням рівного представництва кандидатів на пост Президента України (Постанова ЦВК від 8 січня 2019 року № 35).</p>
<p>15.9. Транспортування документів з ДВК до ОВК</p>	<p>Враховати, що ЦВК з метою забезпечення рівних прав і можливостей кандидатів на пост Президента України встановлено особливості здійснення транспортування ДВК документів, зазначених у частині десятій статті 79 Закону, до ОВК.</p> <p>Транспортування документів здійснюється головою ДВК та іншими двома членами цієї комісії під охороною в супроводі поліцейських, а в разі необхідності, за зверненням Центральної виборчої комісії, – співробітників Служби безпеки України.</p> <p>Такі члени ДВК (крім голови комісії) повинні бути представниками різних кандидатів на пост Президента України (за винятком, коли до виборчого бюлетеня для повторного голосування включено одного кандидата на пост Президента України) (Постанова ЦВК від 8 січня 2019 року № 35 зі змінами, внесеними постановою ЦВК від 21 січня 2019 року № 91).</p>

16. ЗАВЕРШЕННЯ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ

ПРОЦЕДУРА, ТИПОВА СИТУАЦІЯ	РЕКОМЕНДОВАНІ РІШЕННЯ, ДІЇ ДВК (ТА/АБО ГОЛОВИ ДВК)
16.1. Підготовка до припинення роботи ДВК	<p>До моменту припинення повноважень ДВК, слід здійснити низку організаційних дій, зокрема:</p> <ul style="list-style-type: none"> – передати (повернути) матеріальні цінності (виборчі скриньки, кабінки для таємного голосування, печатки, штампи цих комісій, методичну літературу та ін.), які надавалися у користування (або були придбані за рахунок коштів Державного бюджету України) органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування (постанови ЦВК від 20 жовтня 2009 року № 171 (зі змінами), від 4 березня 2014 року № 31 (зі змінами); – передати до відповідної ОВК не пізніше дня припинення повноважень ДВК іншу виборчу документацію (крім передбаченої ч. 10 ст. 79 Закону), що підлягає зберіганню в місцевій державній архівній установі, зокрема протоколи засідань та рішення ДВК (постанова ЦВК від 30 квітня 2014 року № 435).
16.2. Припинення повноважень ДВК	<p>Повноваження ДВК припиняються через п'ять днів після дня офіційного оголошення ЦВК результатів виборів Президента України.</p> <p>ДВК припиняє свою діяльність одночасно з припиненням її повноважень. (ч. ч. 3, 4 ст. 27 Закону).</p>

ЗАПИТАННЯ – ВІДПОВІДІ

з деяких аспектів застосування Закону України «Про вибори Президента України» дільничними виборчими комісіями

1. ПОВНОВАЖЕННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ДВК. СТАТУС ЧЛЕНА ДВК

1.1. Хто відповідає за скликання першого засідання ДВК?

Голова ДВК, а за його відсутності – заступник, а в разі відсутності голови та його заступника – секретар комісії (ч. 1 ст. 28 Закону, постанова ЦВК від 15 вересня 2010 року № 350 «Про Порядок ведення діловодства у виборчих комісіях та комісіях з референдумів»).

1.2. Перше засідання ДВК призначено на другий день з дня її утворення. Однак на засідання прибула лише половина складу ДВК. Чи можна повторно скликати перше засідання наступного дня?

Непроведення першого засідання на другий день після дня утворення ДВК є порушенням Закону і може стати для ОВК підставою для дострокового припинення повноважень усього складу комісії (ч. 2 ст. 30 Закону).

Однак практика свідчить, що ОВК такі рішення приймає лише у випадках повної неспроможності ДВК розпочати свою діяльність. Тому повторно скликати засідання треба невідкладно і докласти необхідних зусиль для його проведення.

1.3. Чи має право член ДВК не відвідувати засідання комісії?

Лише тоді, коли для цього є поважна причина (хвороба тощо). Зайнятість на основній роботі не є такою причиною, оскільки Кодексом законів про працю України (стаття 119) передбачені гарантії трудових прав особи в разі залучення її до виконання державних чи громадських обов'язків, у т. ч. до роботи у виборчій комісії.

Закон (ч. 6 ст. 29 Закону) прямо зобов'язує члена комісії брати участь у її засіданнях. Порушення цієї норми веде до дострокового припинення повноважень члена комісії (ч. 4 ст. 30 Закону).

Крім того ч. 1 ст. 157 Кримінального кодексу України передбачено кримінальну відповідальність члена комісії «за ухилення від роботи комісії без поважних причин».

1.4. Голова ДВК під час обговорення питання порядку денного засідання комісії не надав члену комісії слово для виступу. Чи є тут порушення Закону, і як має реагувати член комісії?

Якщо голова ДВК не надав члену комісії можливості взяти участь в обговоренні питання порядку денного, це є порушення положень п. 2 ч. 5 ст. 29 Закону, яким закріплено право члена комісії виступати на засіданнях, ставити іншим учасникам засідання запитання щодо питань порядку денного, вносити пропозиції з питань, що віднесені до повноважень ДВК.

Акт про порушення може скласти офіційний спостерігач, присутній на засіданні. Оскаржити дії голови ДВК до ОВК або до місцевого загального суду (місцевого адміністративного суду) може офіційний спостерігач або довірена особа кандидата.

1.5. Чи має право ДВК у винятковому випадку для вирішення невідкладного питання провести засідання за умови присутності менше ніж половини від складу комісії?

Ні. За відсутності кворуму (стаття 28, ч. 4) засідання не є повноважним. Рішення, прийняті неповноважним складом, у разі оскарження будуть скасовані. Крім того, головуєчий на такому засіданні в разі підписання очевидно незаконного рішення порушує вимоги Закону.

1.6. Член ДВК систематично не виконує обов'язків члена комісії (не бере участі у засіданнях, не виконує доручень комісії). Як повинна (і чи повинна) реагувати комісія?

ДВК має вжити заходів для забезпечення своєї працездатності. Регулярна відсутність на засіданнях комісії частини членів може паралізувати роботу цього органу. Тому комісія має скористатися приписами п. 8 ч. 4 ст. 30 Закону і повідомити ОВК про відсутність члена ДВК без поважних причин на двох чи більше засіданнях комісії.

1.7. Як ДВК засвідчує факт невиконання членом комісії своїх обов'язків?

Змінами до Закону 2014 року ця норма виключена. Натомість п.8 ч. 4 ст. 30 Закону передбачає, що ОВК має припинити повноваження члена ДВК у разі, коли він/вона без поважних причин не брав/брала участі у двох або більше засіданнях ДВК.

1.8. ОВК припинила повноваження члена ДВК достроково за порушення Закону. Член ДВК вважає, що рішення ОВК не відповідає Закону і порушує його права. Як він має діяти для поновлення своїх порушених прав?

За наявності правових підстав рішення ОВК треба оскаржити. Рішення ОВК оскаржуються до ЦВК або до окружного адміністративного суду (ч. 6 ст. 93 Закону, ч. 9 ст. 277 КАС). Колишній член ДВК може подати скаргу або позовну заяву як виборець (ст. 91 Закону).

1.9. ДВК прийняла рішення, згідно з яким виконуватимуть свої повноваження комісії на платній основі будуть голова, секретар та член комісії. Чи порушує це рішення права заступника голови ДВК?

Ні, не порушує. Ч. 4 ст. 29 Закону передбачено право ДВК визначити будь-яких трьох членів комісії які виконуватимуть свої повноваження в комісії на платній основі.

1.10. У яких випадках ДВК обирає зі свого складу головуючого на засіданні?

ДВК обирає зі свого складу головуючого на засіданні у разі невиконання головою або заступником голови комісії їхніх обов'язків головувати (ч. 7 ст. 28 Закону). Таким чином, Закон передбачає, що не лише відсутність голови та його заступника на засіданні ДВК може спричинити обрання головуючого. Ключовою умовою є саме «невиконання функції» головою чи заступником голови, а це у свою чергу може стати проявом їхньої некомпетентності або небажання належно виконувати обов'язки посадових осіб комісії.

За таких обставин ДВК має не лише обрати головуючого на засіданні, але й зазначити у протоколі відповідного засідання, наприклад, відсутність голови та заступника голови без поважних причин або факт невиконання ними обов'язків, покладених на них Законом.

1.11. ДВК своїм рішенням доручила членові комісії доставити іменні запрошення виборцям за вказаними адресами. Член ДВК не виконав доручення у строк (до 25 березня включно). Які можуть бути правові наслідки такого порушення?

Оскільки наслідком бездіяльності члена ДВК може стати порушення конституційного права виборця на участь у виборах Президента України, то таке порушення можна трактувати як грубе. Це є підставою для дострокового припинення повноважень члена ДВК. За невиконання рішення виборчої комісії передбачена адміністративна відповідальність (стаття 21218 КУпАП). Право складання протоколу про адміністративне правопорушення надано членам виборчої комісії, офіційним спостерігачам та довіреним особам (ст. 255 КУпАП). Член ДВК може бути також позбавлений можливості отримати одноразову грошову винагороду за підсумками виборів.

У цьому випадку не можна виключати притягнення члена ДВК до кримінальної відповідальності за ч.1 ст. 157 Кримінального кодексу України.

1.12. Член ДВК не прибув на засідання ДВК та проведення голосування у день голосування. Внаслідок відсутності кворуму ОВК була змушена вносити зміни до складу ДВК і в підсумку голосування на ВД розпочалося із запізненням на дві години. Які можуть бути правові наслідки такого порушення для члена ДВК?

Оскільки наслідком фактичної відмови члена ДВК виконувати свої повноваження стало порушення конституційного права виборців на участь у виборах Президента України, то у разі відсутності поважної причини таке порушення слід трактувати як грубе. У цьому випадку вірогідне притягнення члена ДВК до кримінальної відповідальності за ч.1 ст. 157 Кримінального кодексу України.

2. РОЗГЛЯД ЗВЕРНЕНЬ, ЗАЯВ, СКАРГ

2.1. Як ДВК має реалізувати повноваження щодо контролю за додержанням виборчого законодавства, передбаченого ст. 27, ч. 1, п. 1 Закону?

Лише у спосіб, передбачений Законом, і в межах повноважень комісії, як того вимагає ст. 19, ч. 2 Конституції України. Такі повноваження надано комісії Законом, зокрема, щодо розгляду скарг на дії довірених кандидатів на пост Президента, заяв щодо уточнення списків виборців. У разі виявлення порушень законодавства в питаннях, що не належать до компетенції ДВК, вона може звернутися до ОВК, а в окремих випадках, передбачених Законом, в т.ч. при виявленні ознак вчинення злочину, – до правоохоронних органів (ст. 64, ч. 19 Закону).

2.2. Чи має право ДВК розглянути скаргу на дії або бездіяльність члена ДВК?

Ні. Скарга на дії або бездіяльність члена ДВК подається до ОВК або до місцевого загального суду (місцевого адміністративного суду) (ч.5 ст. 93 Закону; ч. 8 ст. 277 КАС).

2.3. Чи обов'язкова письмова форма звернення до ДВК?

ДВК приймає звернення залежно від їх форми (заява чи скарга) як в усній, так письмовій формі.

Заява може бути усною, викладеною громадянином і записаною головою, заступником голови, секретарем або членом комісії на особистому прийомі, чи письмовою, надісланою поштою або переданою до комісії особисто чи через уповноважену особу, якщо її повноваження оформлено відповідно до законодавства України.

Усні заяви реєструються в журналі обліку особистого прийому громадян у виборчій комісії (п. 5.3. Порядку діловодства у ВК).

Згідно з частиною першою статті 95 Закону скарга до виборчої комісії подається у письмовій (паперовій) формі. У разі надходження скарги засобами електронної пошти (в електронній формі) вона опрацьовується виборчою комісією в установленому Законом порядку після надходження цієї скарги у письмовій (паперовій) формі. Днем подання скарги вважається день отримання скарги виборчою комісією у письмовій (паперовій) формі (п. 6.9. Порядку розгляду скарг).

3. ОФІЦІЙНІ СПОСТЕРІГАЧІ

3.1. Ким можуть бути делеговані офіційні спостерігачі на ВД?

Закон встановлює (ст. 68), що на виборах Президента України:

- 1) можуть брати участь у виборчому процесі офіційні спостерігачі:
  - від кандидатів на пост Президента України;
  - від партій, які висунули кандидатів на пост Президента України;
  - від громадських організацій;
- 2) можуть вести спостереження офіційні спостерігачі:
  - від іноземних держав;
  - від міжнародних організацій.

Офіційних спостерігачів від кандидатів та від партій реєструє ОВК на підставі подання за підписом уповноваженого представника партії, довіреної особи кандидата на пост Президента України у відповідному виборчому окрузі, керівника відповідної громадської організації. Спостерігачів від іноземних держав та міжнародних організацій реєструє ЦВК відповідно до Закону.

3.2. Яку максимальну кількість офіційних спостерігачів в одному окрузі можуть мати кандидати на пост Президента України?

Загальна кількість спостерігачів від одного кандидата на пост Президента України, від партії – суб'єкта виборчого процесу Законом не обмежується.

Обмежено лише кількість офіційних спостерігачів і довірених осіб, які одночасно можуть бути присутні на засіданні відповідної ДВК, а також у день виборів у приміщенні для голосування, зокрема офіційні спостерігачі від кандидатів на пост Президента України, політичних партій – суб'єктів виборчого процесу, від громадських організацій (разом не більше ніж по дві особи від одного кандидата на пост Президента України, від політичної партії, від громадської організації), а також офіційні спостерігачі від іноземних держав і міжнародних організацій, представники засобів масової інформації (не більше двох осіб від одного засобу масової інформації) (ч. 9 ст. 28 Закону).

3.3. Чи повинні офіційні спостерігачі, журналісти одержувати дозвіл (або згоду) від голови або членів ДВК чи, відповідно, виборців на здійснення фото-, кінозйомки, аудіо– та відеозапису під час засідання ВК та під час голосування на ВД?

Ні, не повинні. Такі права надані офіційним спостерігачам прямими нормами Закону (ст. 69, ч. 9 Закону), а їх реалізація не потребує жодного додаткового погодження з ВК або її членами. Не потрібна спеціальна згода на здійснення фото-, кінозйомки, аудіо-, відеозаписів і від виборців, оскільки відповідно до положень статті 307 Цивільного кодексу України «згода особи на знімання її на фото-, кіно-, теле-, відеоплівку припускається, якщо зйомки проводяться відкрито на вулиці, на зборах, конференціях, мітингах та інших заходах публічного характеру». Аналогічно гарантовані також права журналістів, зокрема Законами України: «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» та «Про телебачення і радіомовлення». Причому положення названих законодавчих актів є саме тими випадками, коли відповідно до ст. 32 Конституції України (щодо інформаційного захисту особистого життя громадянина) виникає право на «збирання, зберігання, поширення інформації про особу без її згоди».

3.4. Чи може ВК позбавити офіційних спостерігачів та інших осіб права бути присутніми на засіданнях комісії, на ВД в день виборів у приміщенні, де проводиться голосування?

Законом визначено (ч. 9 ст. 28 Закону) перелік осіб, яким надано право без запрошення комісії перебувати під час засідань комісій та на ВД у приміщенні, де проводиться голосування. Законом також передбачено (ч. 11 ст. 28 Закону), що комісія може позбавити права участі у засіданні ВК зазначених осіб, якщо вони неправомірно перешкоджають проведенню засідання комісії. Таке рішення має бути мотивованим та приймається двома третинами голосів від складу комісії. Прийняття рішення письмово оформлюється як постанова, яка негайно видається цій особі. Однак, слід мати на увазі, що ДВК не може за жодних обставин позбавити зазначених осіб права бути присутніми у приміщенні ВД під час голосування. Оскільки, відповідно до змісту положень Закону (ч. 11 ст. 28, ч. 11 ст. 69) ДВК може позбавити права бути присутніми лише на засіданні комісії. Натомість позбавити права присутності офіційного спостерігача у приміщенні під час голосування ДВК не може.

3.5. Чи буде забезпечено доступ офіційних спостерігачів до тих ДВК, які утворені в установах виконання покарань?

Доступ офіційних спостерігачів, так само, як кандидатів, їх довірених осіб, членів ВК вищого рівня, представників ЗМІ до приміщень ВД, які розташовані в установах виконання покарань, повинен бути забезпечений у повній відповідності до Закону (ч. 9 ст. 28). У разі якщо доступ не буде забезпечено, відповідальність за це правопорушення мають нести керівники цих установ. Їх може бути притягнуто до кримінальної, дисциплінарної або іншої юридичної відповідальності. Законом не встановлено будь-яких обмежень щодо реалізації прав та обов'язків для членів ВК, кандидатів, їх довірених осіб та спостерігачів під час голосування та підрахунку голосів на ВД в установах виконання покарань. Такі обмеження передбачені лише для організації та проведення агітаційних заходів у цих установах.

4. СПИСКИ ВИБОРЦІВ. СКЛАДАННЯ СПИСКІВ ВИБОРЦІВ. УТОЧНЕННЯ ПОПЕРЕДНІХ СПИСКІВ ВИБОРЦІВ НА ЗВЧАЙНИХ ВД

4.1. Якими є основні особливості складання списків виборців на виборах Президента 2019 року?

Попередні та уточнені списків виборців на звичайних ВД складаються відповідними ОВ ДРВ та передаються безпосередньо до ДВК. Зокрема, попередні списки виборців у двох примірниках складаються ОВ ДРВ та передається до ДВК не пізніше як за 8 днів до дня виборів (не пізніше 22 березня 2019 року) в одному примірнику на паперовому носії у приміщенні ОВ ДРВ (ч.6 ст.31 Закону). ДВК повинні представляти не менше трьох членів ДВК (один з них має бути голова, заступник голови або секретар ДВК). Про факт передачі попередніх списків ДВК складається відповідний акт у двох примірниках. Наступного дня після отримання, ДВК звичайної ВД надає список для загального ознайомлення у приміщенні комісії.

Закон суттєво звузив обсяг компетенції ОВК та ДВК щодо процедур зі списками виборців. Зокрема Закон не наділяє ОВК та ДВК повноваженнями приймати рішення про внесення змін до списків виборців, окрім права ОВК включати до списків на спеціальних ВД членів відповідних ДВК одночасно з прийняттям рішення про утворення ВК або включення нових членів ДВК до складу комісій, очевидно — в порядку внесення змін до складу таких ДВК (ч. 4 ст. 34 Закону). ДВК мають обмежені повноваження щодо внесення змін до уточненого списку виборців.

4.2. Громадянин звернувся до ДВК для ознайомлення із попереднім списком виборців. У паспорті відсутній запис про реєстрацію місця проживання. Чи має право член ДВК надати попередній список для ознайомлення ?

Безумовно. Закон надає право ознайомлення з попереднім списком виборців кожному громадянину незалежно від інших відомостей про нього (ч. 3 ст. 32 Закону). Громадянство України посвідчується паспортом або іншим документом, передбаченим Законом (ч.2 ст.2 Закону).

4.3. Громадянин звернувся до ДВК із заявою про безпідставне невключення до попереднього списку виборців свого сусіда. Як має вчинити ДВК?

Рішенням ДВК заяву і додані до неї документи передати до відповідного ОВДРВ (якщо заяву подано у встановлений строк). Не пізніше наступного дня після дня прийняття рішення надати копію такого рішення особі, яка подала заяву, а також надіслати особі, якої дане рішення стосується (ч.6 ст. 32 Закону).

4.4. У яких випадках ДВК не приймає рішення про передавання заяви виборця щодо неправильностей у попередньому списку виборців до ОВ ДРВ?

Можна виділити три основні підстави для відмови:

- 1) заява є анонімною (зокрема, без зазначення адреси заявника);
- 2) заява подана з порушенням строків – пізніше 25 березня 2019 року (ч.10, ст. 32 Закону);
- 3) заява не подана заявником особисто (крім випадку, коли виборець неспроможний це зробити за станом здоров'я і порядок приймання заяви встановила ДВК (ч. 4, ст. 32 Закону).

4.5. Заявник подав заяву особисто, але заява стосується неправильностей у попередньому списку виборців не його особисто, а іншого виборця. Чи повинна ДВК приймати рішення про передавання заяви до ОВ ДРВ?

Так. Закон передбачає право виборця подати заяву про неправильності у списку стосовно іншого виборця (ч. 3 ст.32 Закону).

4.6. В якому порядку включається до списку виборців громадянин, який звернувся до ДВК чи до ОВ ДРВ з проханням про включення до списку виборців за місцем проживання і надав належні докази і документи (зокрема, паспорт громадянина України з відомостями про реєстрацію в межах території ВД)?

Громадянин має право звернутися до відповідної ДВК щодо допущених при складанні попереднього списку виборців неправильностей, у тому числі невключення, неправильного включення або виключення із списку виборців його або інших осіб, а також щодо наявності або відсутності відміток про постійну нездатність виборця самостійно пересуватися (ч. 3 ст. 32 Закону).

Громадянин особисто подає до ДВК заяву щодо неправильностей у попередньому списку виборців. У разі якщо громадянин за станом здоров'я не може особисто подати заяву, ДВК за його зверненням зобов'язана забезпечити прийняття заяви у нього в інший спосіб. Така заява може бути подана не пізніш як за 5 днів до дня виборів (не

пізніше 25 березня 2019 року) і розглядається ДВК протягом одного дня. Заява, подана після 25 березня 2019 року, не розглядається (ч. 5 ст. 32 Закону)

ДВК приймає рішення про передачу такої заяви до ОВ ДРВ: рішення ДВК невідкладно разом із заявою виборця та доданими до неї документами направляється до відповідного ОВ ДРВ і не пізніше наступного дня після дня його прийняття видається особі, яка подала заяву (ч. 6 ст. 32 Закону).

Зазначене рішення ДВК оформлюється постановою комісії (ч. 14 ст. 28 Закону).

ДВК звичайної ВД не має повноваження прийняти рішення про внесення зміни до попереднього списку виборців, у тому числі про включення або виключення виборця зі списку.

4.7. До ДВК надійшла скарга на неправильності у попередньому списку виборців. ДВК на засіданні встановила наявність неправильності. Чи може ДВК прийняти рішення про внесення відповідних змін до списку виборців з поданням рішення ОВ ДРВ?

Ні, ДВК не може приймати рішень про внесення змін до попереднього списку виборців. За результатами розгляду скарги в цьому випадку ДВК має звернутися до ОВ ДРВ, і лише цей орган забезпечить внесення відповідних змін при виготовленні уточненого списку (ч. 7 ст. 32 Закону).

4.8. Чи має комісія право прийняти рішення про звернення до ОВ ДРВ за усною заявою виборця, яка супроводжується демонстрацією належних доказів і документів (наприклад, паспорта громадянина України з відомостями про реєстрацію в межах території ВД)?

Законом однозначно встановлено (ч.ч. 4, 6 ст. 32 Закону), що відповідна ДВК або ОВ ДРВ розглядає питання щодо неправильності у списку виборців винятково за умови подання ним письмової заяви на неправильності, допущені під час складання попереднього списку виборців.

4.9. Чи має право виборець оскаржити неправильності у списку виборців безпосередньо до суду, без попереднього звернення до ДВК або Реєстру?

Має. Позовна заява щодо уточнення списку виборців може бути подана виборцем безпосередньо до місцевого загального суду за місцезнаходженням відповідної ДВК (ч. 9 ст. 32 Закону; ст. 274 КАС). Форма та зміст позовної заяви повинні відповідати вимогам ст. 160 КАС.

За підсумками розгляду позову суд приймає рішення про внесення змін до списку виборців або про відмову у задоволенні позову.

4.10. Член ДВК виявив неправильності у списку виборців і звернувся до комісії з пропозицією розглянути питання на засіданні й прийняти рішення про звернення з цих підстав до відповідного ОВ ДРВ. Чи правомірна вимога члена комісії?

Так. За умови, що член ДВК, як громадянин, звернеться до комісії з письмовою заявою про неправильності у списку в установленому Законом порядку (ч. 4 ст. 32 Закону). У цьому випадку ДВК зобов'язана розглянути заяву на засіданні комісії і прийняти рішення про направлення заяви до ОВ ДРВ.

4.11. Чи існуватимуть «додаткові» списки виборців?

Закон не передбачає існування жодних «додаткових» виборчих списків і навіть самого терміна «додаткові списки». Тому цей термін (рудимент виборів, що проводилися багато років тому) слід взагалі вилучити з лексики членів ВК.

Форма уточненого списку виборців на звичайній ВД передбачає продовження списку виборців, куди заносяться відомості про виборців, яких ДВК включає до списку виборців на підставі рішення суду.

4.12. Якими є основні механізми уточнення попередніх списків виборців на звичайних ВД?

Закон «Про вибори Президента України» (ст. 32, ст. 34) та Закон «Про Державний реєстр виборців» (ст. 28) визначають процедуру уточнення попередніх списків виборців. Основна функція тут виконується ОВ ДРВ.

Треба мати на увазі такі важливі особливості:

- 1) попри наявність повноважень у ДВК приймати заяви на неправильності у попередньому списку виборців, ДВК не уповноважені приймати рішення про внесення змін у список; ДВК своїм рішенням лише передає заяву та додані до неї документи до відповідного ОВ ДРВ;
- 2) на підставі відомостей, поданих згідно зі статтею 22 Закону «Про ДРВ», за наслідками розгляду заяв громадян, повідомлень ДВК спеціальних ВД про включення виборців до списку виборців на спеціальній ВД, рішень судів та рішень ОВК про включення членів ДВК до списків виборців на спеціальних ВД, уточнюють попередні списки виборців і виготовляють уточнені списки для кожної звичайної ВД; такі списки передаються до ДВК не пізніше ніж за 2 дні до дня виборів (не пізніше 28 березня 2019 року) (ч.6, ст. 34 Закону).

5. ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО УТОЧНЕНОГО СПИСКУ ВИБОРЦІВ НА ЗВИЧАЙНІЙ ВД

5.1. Чи надаються для загального ознайомлення уточнені списки виборців?

Закон цього не передбачає. Разом з тим ДВК не може відмовити виборцю в наданні відомостей про його включення/не включення до уточненого списку виборців.

5.2. Чи може ДВК своїм рішенням включити до уточненого списку виборців громадянина лише на тій підставі, що він має право голосу і має зареєстроване місце проживання на території виборчої дільниці?

Ні, Закон цього не дозволяє. Вичерпний перелік підстав для внесення змін до уточненого списку виборців дає ст. 35 Закону. Виборець в цьому випадку має звернутися до місцевого суду не пізніше ніж 28 березня 2019 року.

6. СПИСКИ ВИБОРЦІВ НА СПЕЦІАЛЬНИХ ВИБОРЧИХ ДІЛЬНИЦЯХ

6.1. Якими є особливості складання списків виборців на спеціальних ВД — у стаціонарних лікувальних закладах, в установах виконання покарань, на судах?

Складання списків виборців на спеціальних ВД (за винятком ВД, утворених в установах виконання покарань) віднесено винятково до компетенції ДВК спеціальної ВД. ДВК складає такі списки виборців на підставі відомостей, поданих керівниками відповідних закладів, установ, капітанами суден, командирами військових частин (формувань), де утворені такі ВД (ч. 1, 2, 15 ст. 36 Закону).

ДВК після складання списків виборців на спеціальних ВД, передає відомості про включених до списку виборців до Реєстру за своїм місцезнаходженням (ч. 5 ст. 36 Закону).

Члени ДВК спеціальної виборчої дільниці включаються до списку виборців членів цієї самої ДВК на підставі рішення відповідної ОВК (ч. 14 ст. 36 Закону).

Попередні списки виборців для спеціальних ВД (за винятком ВД в установах виконання покарань) не складаються (ч. 3 ст. 36 Закону).

На спеціальних ВД, утворених в установах виконання покарань, ОВДРВ складаються попередні та уточнені списки виборців, які передаються відповідним ДВК у строки, встановлені для звичайних ВД (ч. 3 ст. 36 Закону).

Список виборців для спеціальних ВД, утворених у стаціонарних лікувальних закладах складається до 23 березня 2019 року включно (ч. 2 ст. 36 Закону). Для спеціальних ВД, утворених в інших закладах, установах – до 15 березня 2019 року включно (ч. 1 ст. 36 Закону).

Принципово важливою особливістю порядку складання списку виборців на спеціальній ВД є процедура обов'язкового надіслання ДВК відповідних відомостей про виборців, включених до списків на спеціальних ВД, до ОВ ДРВ. Цей механізм унеможливує кратне включення виборців до списків виборців на іншій ВД (див. постанову ЦВК від 2 лютого 2019 року № 191 «Про Роз'яснення щодо складання та уточнення списків виборців для підготовки і проведення голосування з виборів Президента України»).

6.2. Яким чином можуть взяти участь у голосуванні особи, яких було внесено до списків виборців для голосування на ВД у лікувальних закладах, але вони вибули з цих закладів напередодні дня голосування?

Перш за все, ті громадяни, які повинні залишити лікувальний заклад до дня виборів, не включаються до списку виборців на цій спеціальній ВД (ч. 2 ст. 36 Закону). Але, якщо так все-таки сталося, ці особи мають право прийти і проголосувати на спеціальній ВД у лікувальному закладі, де вони були включені до списку виборців. Іншого механізму для реалізації права проголосувати у цьому випадку Закон не передбачає, в т. ч. — не дозволяє «поновлення» у списку виборців за місцем проживання.

Не може цей виборець проголосувати і шляхом голосування за місцем свого перебування (за межами приміщення для голосування). Відповідно до Закону (ч. 1, 7 ст. 77) голосування за межами приміщення для голосування в лікарні можливе лише в разі, коли виборець перебуває в лікарні і не може прибути на виборчу дільницю через постільний режим.

7. ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО СПИСКІВ ВИБОРЦІВ НА СПЕЦІАЛЬНИХ ВД

7.1. Якими є особливості внесення змін до списку виборців на спеціальній ВД, утвореній в стаціонарному лікарняному закладі? Чи може (чи зобов'язаний) головний лікар пропонувати зміни до списку виборців для голосування на дільниці у лікарні напередодні виборів?

Закон регламентує цю важливу процедуру (ч. 6, 7, 9, 10, 11, 13 ст. 36, Закону). Головний лікар може внести до ДВК виборчої дільниці, утвореної в лікарні, подання щодо змін до списку виборців стосовно тих виборців, які поступили до лікувального закладу пізніше ніж за 10 днів до дня голосування (починаючи з 21 березня 2019 року), але раніше ніж за 3 дні до дня голосування (не пізніше 27 березня 2019 року). Подання оформлюється відповідно до Закону. За результатами розгляду такого подання ДВК спеціальної ВД приймає рішення про уточнення списку виборців та включення виборців до списку в порядку його уточнення. Водночас про включення виборця до списку ДВК невідкладно повідомляє ОВ ДРВ за виборчою адресою цього виборця.

7.2. Яким чином зможе проголосувати виборець, який потрапив до стаціонарного лікувального закладу пізніше як за 3 дні (28–31 березня 2019 р.)?

Закон передбачає лише один спосіб реалізації виборцем свого виборчого права у цій ситуації. Причому цим способом може скористатись лише той виборець, який прибув до лікувального закладу в тому самому населеному пункті, де він проживає (ч. 7 ст. 36 Закону). У такому випадку такий виборець може звернутись до звичайної ВД, на якій його включено до списку, із заявою про надання йому можливості проголосувати за місцем перебування в порядку ст. 77 Закону не пізніше 20 години п'ятниці 29 березня 2019 року, за день до дня виборів.

Адміністративний позов про уточнення списку виборців може бути поданий до суду у порядку і строки, встановлені Кодексом адміністративного судочинства України (не пізніш як за два дні до дня голосування – до 28 березня 2019 року) (ч. 11 ст. 36 Закону). У цьому випадку позов може бути подано представником.

7.3. Чи може ОВК чи ОВ ДРВ розглядати заяви виборців щодо неправильностей, допущених під час складання списку виборців на спеціальній ВД?

Ні, таким правом ОВК і ОВ ДРВ не наділені. Виборець може звернутися із заявою щодо допущених під час складання списку виборців на спеціальній ВД неправильностей лише до ДВК або до місцевого загального суду за місцезнаходженням відповідної ДВК (ч. 9 ст. 36 Закону). Разом з тим виборець може звернутися зі скаргою до ОВК на неправомірні дії ДВК спеціальної ВД. Зокрема, виборець може звернутись до ОВК зі скаргою на неправомірність рішення ДВК про відмову у задоволенні скарги щодо внесення змін до списку виборців на спеціальній ВД. У такому разі ОВК за наявності відповідних підстав може прийняти рішення про скасування рішення ДВК спеціальної ВД та зобов'язати ДВК повторно розглянути порушене питання або прийняти рішення по суті питання (ч. 3 ст. 98 Закону).

8. ВИБОРЧІ БЮЛЕТЕНІ ДЛЯ ГОЛОСУВАННЯ В ДЕНЬ ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

8.1. Якими є особливості виготовлення та передачі виборчих бюлетенів?

Закон містить низку механізмів та процедур, дотримання яких унеможлиблює втрату або незаконне виготовлення виборчих бюлетенів (ст 72, 73 Закону).

По-перше, усі виборчі бюлетені виготовляються централізовано державним поліграфічним підприємством. ЦВК забезпечує виготовлення виборчих бюлетенів. Усі бюлетені мають номери ТВО та ВД, виконані друкарським способом. По-друге, Закон чітко регламентує порядок виготовлення виборчих бюлетенів підприємством-виготовлювачем та приймання їх ЦВК. По-третє, Закон встановлює детальну процедуру передачі виборчих бюлетенів від ЦВК до ОВК та від ОВК до ДВК на засіданні ОВК.

Копії всіх протоколів про передачу виборчих бюлетенів мають право невідкладно отримати усі члени ОВК, кандидати на пост Президента України, їх довірені особи, офіційні спостерігачі від кандидата, політичної партії — із розрахунку по одній копії на кожного члена ОВК та кожного кандидата на пост Президента України.

8.2. На якому етапі поліцейський розпочинає охорону виборчих бюлетенів у приміщенні ДВК?

Поліцейський розпочинає охорону виборчих бюлетенів одразу ж після отримання їх представниками ДВК на засіданні ОВК. Відповідно до ч. 9 ст. 73 Закону члени ДВК транспортують отримані виборчі бюлетені до приміщення ДВК вже у супроводі поліцейського, на якого покладається обов'язок охорони. Таким чином поліцейський прибуде до приміщення ДВК разом з отриманими в ОВК бюлетенями.

Далі виборчі бюлетені зберігаються у приміщенні ДВК в закритому сейфі (металевій шафі), який постійно (до дня голосування) перебуває під охороною поліцейського (ч. 11. ст. 73 Закону).

8.3. Коли вперше здійснюється розпакування та перерахунок виборчих бюлетенів?

Відповідно до Закону вперше розпакування упаковки підприємства-виготовлювача виборчих бюлетенів здійснюється секретарем ДВК на відповідному засіданні ДВК, коли відбувається прийом бюлетенів від ОВК (ч. 10 ст. 73 Закону). При цьому інший визначений рішенням комісії член ДВК перераховує отримані виборчі бюлетені для голосування, перевіряючи відповідність позначення номера ТВО та номера ВД, зазначених на виборчих бюлетенях.

Слід зазначити, що до цього упаковку підприємства-виготовлювача ніхто не повинен був розпечатувати. Виборчі бюлетені передаються від ЦВК (підприємства-виготовлювача) до ОВК в упаковці підприємства-виготовлювача, яку забороняється розпечатувати.

Аналогічно під час прийому-передачі виборчих бюлетенів від ОВК до ДВК забороняється розпечатувати упаковку підприємства-виготовлювача.

Зазначені питання детально врегульовано постановою ЦВК «Про Порядок передачі виборчим комісіям виборчих бюлетенів з виборів Президента України» від 20 лютого 2019 року № 352.

8.4. ДВК отримала виборчі бюлетені пізно ввечері 29 березня 2019 року. Голова пропонує здійснити приймання бюлетенів на засіданні ДВК наступного дня вранці. Чи буде це законним?

Ні, Це буде порушення Закону. Зокрема, положення ч. 10 ст. 73 Закону вимагає від ДВК виконати приймання виборчих бюлетенів на засіданні комісії невідкладно після прибуття членів ДВК, які отримували виборчі бюлетені на засіданні ОВК.

Тому ОВК повинна запланувати роботу з видачі виборчих бюлетенів таким чином, щоб ДВК змогли здійснити приймання відповідно до вимог Закону.

9. ПІДГОТОВКА ДО ГОЛОСУВАННЯ НАПЕРЕДОДНІ ДНЯ ГОЛОСУВАННЯ

9.1. Чи можна не розміщувати усі інформаційні плакати у випадку якщо приміщення для голосування надто мале і можливості розмістити усі інформаційні плакати немає можливості?

Ні, це заборонено Законом.

Відповідно до ч. 5 ст. 74 Закону у приміщенні для голосування або безпосередньо перед ним ДВК в обов'язковому порядку розміщує такі види інформаційних плакатів:

- плакати, що роз'яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про вибори Президента України;
- інформаційні плакати кандидатів на пост Президента України, які розміщуються в алфавітному порядку (в порядку розміщення кандидатів у виборчому бюлетені).

Відповідно ДВК повинна вжити усіх можливих заходів для розміщення усіх інформаційних плакатів.

9.2. Як ДВК має вирішувати питання матеріально-технічного забезпечення у разі недостатньої кількості меблів у приміщенні для голосування?

ДВК має подбати про наявність необхідної кількості меблів як у приміщенні ВД загалом, так і в приміщенні для голосування зокрема. Для цього ДВК має у разі необхідності своєчасно звернутись до ОВК із запитом про надання ДВК необхідної організаційно-методичної, технічної, матеріально-технічної та іншої допомоги для забезпечення повної відповідності всіх приміщень встановленим вимогам (п. п. 6, 7 ч. 1 ст. 26, ст. 74 Закону).

Вимоги до приміщень ДВК з виборів Президента України та приміщень для голосування, норми забезпечення виборчих комісій з виборів Президента України транспортними засобами, засобами зв'язку, обладнанням, інвентарем, оргтехнікою, іншими матеріальними цінностями детально врегульовано відповідною Постановою ЦВК від 4 березня 2014 року № 31 (із змінами).

9.3. Хто має визначити розподіл обов'язків між членами ДВК на день голосування?

Розподіл обов'язків між членами ДВК на день голосування повинна здійснити сама ДВК на своєму засіданні в день, що передує дню голосування (30 березня 2019 року). Зокрема, таким рішенням визначити членів ДВК, які:

- видаватимуть виборчі бюлетені;
- працюватимуть зі списком виборців – встановлюватимуть особу виборця та його наявність у списку виборців;
- організовуватимуть голосування за місцем перебування виборців;
- здійснюватимуть контроль за проходженням виборців в кабінки для голосування та виборчими скриньками;
- контролюватимуть вхід\вихід з приміщення для голосування;
- здійснюватимуть перевірку документів осіб, які мають право перебувати в приміщенні для голосування.

Рішенням ДВК може бути визначено й інші обов'язки, які необхідно буде здійснювати членами ДВК протягом дня голосування та/або під час підрахунку голосів виборців.

10. ГОЛОСУВАННЯ. ВІДКРИТТЯ ВИБОРЧИХ ДІЛЬНИЦЬ

10.1. Від 7:15 до 8:00 немає кворуму ДВК. О 8:00 потрібно розпочинати процес голосування. Що має робити ДВК?

Відповідно до вимог ст. 75, ч. 4 Закону, ДВК зобов'язана провести засідання, на якому мають бути виконані обов'язкові процедури до початку голосування. За відсутності кворуму (присутність не менше половини від складу ДВК – ст. 28, ч. 4 Закону) засідання комісії не може відбуватися і, відповідно, не можуть виконуватися передбачені Законом процедури підготовки до голосування. Комісії необхідно вжити всіх доступних їй заходів для забезпечення кворуму, відкрити і провести перше (у день голосування) засідання ДВК. За будь-яких умов голосування не може розпочатись до закінчення виконання ДВК усіх процедур, передбачених ст. 75, ч. 4, 5, 10 – 12 Закону.

У разі коли ДВК не може власними силами вирішити питання кворуму, ОВК повинна невідкладно за зверненням голови (заступника голови чи секретаря ДВК) розглянути питання на своєму засіданні, припинити повноваження членів ДВК, які зривають голосування, і за потреби призначити інших членів ДВК. Правовими підставами для таких рішень є повноваження ОВК (ст. 26, ч. 1, п. 1, 3, 4, 6, ст. 30, ч. 4, п. 8 Закону).

10.2. Як діяти у подібній ситуації: о 7-й години 15 хвилин до ДВК звернувся один з кандидатів на пост Президента України (чи довірена особа або спостерігач) із проханням почекати хвилин 10–15 із проведенням підготовчих процедур, опечатуванням виборчих скриньок, оскільки трохи затримуються офіційні спостерігачі (зокрема, від міжнародних організацій)?

Єдиною причиною, яка може затримати виконання ДВК процедур підготовки до голосування, є відсутність кворуму. В усіх інших випадках затримка (запізнення) інших осіб, які не впливають на кворум ДВК, не є підставою для затримки відкриття засідання ДВК.

10.3. ДВК зібралася у належному складі о 7:00 і відразу розпочала засідання. Офіційні спостерігачі прибули на дільницю о 7:15 і виявили, що всі виборчі скриньки вже опломбовані. Чи правомірні їх вимоги повторити процедуру огляду й опломбування виборчих скриньок?

Так, правомірні. Ст. 75, ч. 4 Закону передбачено, що перше засідання ДВК у день виборів розпочинається «не раніше як за 45 хвилин до початку голосування». Тобто, не раніше 7:15.

11. ВИДАЧА ВИБОРЧИХ БЮЛЕТЕНІВ ДЛЯ ГОЛОСУВАННЯ В ДЕНЬ ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

11.1. Чи потрібно під час видачі виборчого бюлетеня перевіряти реєстрацію місця проживання виборця, його громадянство, тобто — правильність внесення його до списку виборців?

У день голосування член ДВК зобов'язаний лише перевірити особу виборця за пред'явленим ним документом і «на підставі списку виборців» видати виборчий бюлетень.

Варто також зауважити, що член ДВК, який видає виборчий бюлетень виборцю, повинен пересвідчитися, що це саме той виборець, що зазначений у списку, за всіма даними списку та документа про особу: за фотографією, прізвищем, ім'ям, по батькові, роком народження.

11.2. Чи можна видавати виборчий бюлетень за пенсійним посвідченням, посвідченням учасника ліквідації аварії на ЧАЕС, студентським (профспілковим, партійним) квитком тощо ?

Однозначно ні. Вичерпний перелік документів, які посвідчують особу і громадянство і дають право на одержання виборчого бюлетеня, містяться в Законі (ст. 2, ч. 2 Закону). За жодних умов цей перелік не може бути розширеним.

11.3. Виборець пред'явив паспорт громадянина України з відміткою про реєстрацію місця проживання та адреси житла в межах виборчої дільниці (станом на 10 січня 2019 року), але його прізвище відсутнє у списку виборців. Чи можна дописати його у список виборців і видати виборчий бюлетень, адже наявність у нього права проголосувати на цій дільниці є очевидною, а в списку він відсутній через чиясь помилку?

Категорично ні! В день голосування вносити зміни у списки виборців забороняється (ст. 35, ч. 3 Закону).

11.4. Чи достатньо під час видачі виборцю виборчого бюлетеня члену ДВК просто розписатися у визначених місцях на контрольному талоні?

Ні, недостатньо. Положеннями ст. 76, ч. 1 Закону передбачено, що член ДВК, який видає виборчий бюлетень, вписує своє прізвище та ініціали і розписується у визначених місцях на контрольному талоні і проставляє у визначеному місці номер, за яким виборця внесено до списку виборців. Робити будь-які позначки на бюлетенях заборонено.

11.5. На дільницю прибула особа, яку всі члени ДВК добре знають, але вона не має при собі паспорта. Чи існує законна можливість видати їй виборчий бюлетень (адже вдруге, з паспортом, людина, скоріш за все, на дільницю не прийде)?

Ні. Не існує жодних винятків для процедури видачі виборчого бюлетеня винятково за документом, що посвідчує особу. Слід пам'ятати, що кожен випадок умисного надання бюлетеня, неналежній особі чи незаконне надання бюлетеня не встановленій особі підпадає під ознаки злочину, відповідальність за вчинення якого передбачена ч. 1 ст.1581 Кримінального кодексу України.

11.6. Яким чином зможуть проголосувати ті особи, постійна робота яких потребує цілодобового чергування (медичний персонал, міліція)?

Особам, постійна робота яких потребує цілодобового чергування, адміністрація може надати вільний від роботи час для реалізації їхнього конституційного права обирати.

12. ГОЛОСУВАННЯ ЗА МІСЦЕМ ПЕРЕБУВАННЯ

12.1. Чи має право виборець проголосувати за межами приміщення для голосування в порядку, встановленому статтею 77 Закону, за іншою адресою, ніж зазначена у списку виборців, якщо він зазначив цю адресу у відповідній заяві до ДВК?

Так, має. Відповідно до Закону (ст. 77, ч. 1) виборець, який за станом здоров'я не може прибути до приміщення для голосування на звичайні ВД має право звернутися до ДВК з проханням забезпечити йому голосування за місцем перебування. У заяві виборець зазначає, крім інших відомостей, місце свого перебування, тобто місце, де він бажає проголосувати.

Межу віддаленості цього місця від ДВК Закон не встановив. Проте, очевидно, не буде порушенням закону та прав виборця обмеження розташування цього місця територією виборчої дільниці. Оскільки відповідно до положень ст. 27, ч. 1, п. 7 Закону, ДВК «організовує голосування на виборчій дільниці», а не за її межами. Єдиний виняток з цього правила встановлений нормою Закону (ст. 36, ч. 7) для випадку, коли із заявою та проханням забезпечити голосування за місцем тимчасового перебування до ДВК звернувся виборець, який потрапив у стаціонарний лікувальний заклад у тому самому населеному пункті, де він мешкає пізніше, ніж за три дні до дня голосування. Це — єдиний виняток, передбачений Законом для виборця, який не може скористатися жодним з інших механізмів, передбачених Законом, для реалізації свого конституційного права. Для цього виборець повинен звернутись до свого ДВК звичайної виборчої дільниці, де він включений у список виборців із заявою із проханням організувати йому голосування за місцем перебування, тобто на спеціальній виборчій дільниці утвореній у лікарні.

12.2. Чи може ця заява бути передана виборцем до ДВК через іншу особу (якщо виборець за станом здоров'я не може прибути у приміщення для голосування у день виборів, очевидно, що він з цієї самої причини навряд чи зможе доставити свою заяву особисто і напередодні виборів)?

Виборець, який тимчасово не здатний пересуватися самостійно, подає власноручно написану заяву з проханням забезпечити йому голосування за місцем його перебування поштою або через інших осіб. Отже, оскільки виборець, який просить забезпечити йому голосування за місцем перебування, не може особисто принести таку заяву до ДВК, Закон дозволяє вислати таку заяву поштою, або передати через інших осіб (ст. 77, ч. 5 Закону)

12.3. Чи мають право виборці, внесені до списків виборців на спеціальних ВД у лікарнях, на голосування за межами приміщення для голосування, зокрема — у своїх палатах?

Так. Закон (ст. 77, ч. 7) визначає чіткий порядок організації голосування за межами приміщення для голосування на спеціальній ВД, утвореній у стаціонарному лікувальному закладі. Підставою для такого голосування є не просто «стан здоров'я» виборця, який у лікарні, зрозуміло, в усіх виборців є незадовільним, а — лише «постільний режим» або нездатність самостійно пересуватись, через що виборець не може прибути до приміщення для голосування. Саме цю обставину виборець на спеціальній ВД, утвореній у лікарні, має зазначити у своїй заяві до відповідної ДВК.

12.4. Чи можуть керівники установ з особливим режимом пересування в них (лікарні) обмежити кількість членів ДВК і офіційних спостерігачів, які виходять для проведення голосування за межами приміщення для голосування?

Ні, не можуть. Якщо існують об'єктивні перешкоди (наприклад, режимного характеру) для виконання вимог ч. 9, 11-13 ст. 77, Закону у повному обсязі, тоді голосування за межами приміщення для голосування взагалі не може проводитись.

13. ПІДРАХУНОК ГОЛОСІВ ВИБОРЦІВ НА ВД. ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА

13.1. Якими є загальні правила підрахунку голосів виборців на ВД?

Положення Закону (ст. 78) щодо порядку завершення голосування та підрахунку голосів є найбільш деталізованими й у своїй сукупності є фактично повною інструкцією здійснення відповідних процедур, яку потрібно беззастережно виконувати пункт за пунктом членам ДВК.

Особливу увагу при цьому потрібно приділити:

- 1) послідовності дій (зокрема, не можна поспішати і оминати жодну з обов'язкових процедур; у жодному разі не поспішати відкривати виборчі скрині, якщо не виконані процедури, що мають передувати цьому);
- 2) здійсненню кожного підрахунку одним визначеним членом ДВК вголос (у кожному з підрахунків це можуть бути різні члени ДВК, але рахувати завжди має один і обов'язково вголос);
- 3) перевірці результатів кожного підрахунку (повторювати кожний підрахунок щонайменше двічі — до збігу результатів цього підрахунку та визнання їх достовірності всіма членами ДВК та присутніми особами);
- 4) перехресній перевірці окремих даних у передбачених Законом випадках;
- 5) ретельному аналізу причин розбіжностей результатів під час перехресної перевірки даних, зазначення в актах передбачених Законом конкретних осіб, якими допущені порушення Закону, що призвели до розбіжності даних (слід мати на увазі, що основною причиною розбіжностей, як правило, є випадки порушення одним або кількома членами ДВК вимог Закону щодо порядку видачі виборчих бюлетенів, кожен з яких є діянням, що має ознаки злочину, передбаченого ст. 158 Кримінального кодексу України);
- 6) застосуванню однакових підходів під час визначення результатів волевиявлення за кожним бюлетенем — однакових критеріїв (відповідно до Закону) віднесення бюлетеня до «недійсних» або до поданих за того чи іншого кандидата;
- 7) наданню можливості кожному члену ДВК переконатися у правильності визначення результатів волевиявлення виборця за кожним бюлетенем, у достовірності кожного підрахунку;
- 8) точному відображенню у протоколі підрахунку голосів усіх отриманих даних.

13.2. Чи може ДВК організувати підрахунок голосів виборців на ВД за межами приміщення для голосування, наприклад, в приміщенні для проведення засідань ДВК?

Ні. Закон чітко визначив, що підрахунок результатів голосування проводиться саме у приміщенні для голосування (ч. 1 ст. 78 Закону).

13.3. Якими є особливості визнання голосування на відповідні ВД недійсним?

Визнання недійсним голосування на окремій ВД — дуже важлива за своїми правовими наслідками процедура, тому ДВК зобов'язана приділити особливу увагу всім обставинам, що можуть бути підставою для прийняття комісією відповідного рішення.

По-перше, слід дуже ретельно вивчити обґрунтованість та достатність підстав для прийняття такого рішення ДВК, їх відповідність вимогам Закону (ч.ч. 1–3 ст. 80 Закону).

По-друге, щодо всіх обставин, що стали підставою для прийняття рішення про визнання голосування на ВД недійсним, має бути складений акт (ч.ч. 2, 5 ст. 80 Закону).

По-третє, слід звернути особливу увагу на повноту дослідження в акті причин та встановлення осіб, винних у порушеннях Закону, які стали підставою для визнання недійсним голосування на ВД. Слід при цьому мати на увазі, що кожне з цих порушень є діянням, що має ознаки злочинів, передбачених ст. 158, 1581 Кримінального кодексу України. Тому визнання недійсним голосування на окремій ВД має обов'язково супроводжуватися зверненням до правоохоронних органів про скоєння злочинів.

14. ОФОРМЛЕННЯ ПРОТОКОЛУ ДВК ПРО ПІДРАХУНОК ГОЛОСІВ ВИБОРЦІВ НА ВД

14.1. Яким є порядок заповнення протоколу ДВК про підрахунок голосування виборців на ВД?

Відповідно до положень ст. 78, 79 Закону, протоколи заповнюються у відповідних графах відразу після проголошення результату окремого етапу підрахунку голосування. Законом прямо заборонено (ст. 79, ч. 5 Закону) заповнювати протокол олівцем, а також вносити будь-які виправлення без рішення комісії.

Члени ДВК підписують усі примірники протоколу (в разі відсутності підпису члена ДВК у протоколі зазначається причина його відсутності), протокол скріплюється печаткою. У разі своєї незгоди з відомостями, зазначеними у протоколі, член ДВК зобов'язаний викласти письмово свою окрему думку.

До усіх примірників протоколу заносяться отримані в результаті підрахунку голосів відомості, примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу.

Кандидатам на пост Президента України, їх довіреним особам, офіційним спостерігачам, які були присутніми під час підрахунку голосів, на їх прохання надаються копії протоколу, засвідчені підписами голови та секретаря ДВК і скріплені печаткою ДВК.

14.2. Коли саме мають підписувати перший примірник протоколу члени ДВК та інші особи, які були присутні під час підрахунку результатів голосування на ВД?

Перший примірник протоколу зазначені особи підписують відразу після внесення до нього всіх відомостей про результати голосування. Всі інші примірники протоколів складаються одночасно з першим, але їх підписують лише члени ДВК.

14.3. Член ДВК, незгодний з відомостями, внесеними до протоколу про підрахунок голосів, і відмовляється підписувати протокол. Як має діяти ДВК (голова ДВК)?

Насамперед, слід пам'ятати, що непідписання або відмова у підписанні протоколу про підрахунок голосів на ВД окремим членом ДВК не має юридичних наслідків для дійсності протоколу. Але Закон зобов'язує члена ДВК у разі його незгоди з відомостями, зазначеними у протоколі, підписати протокол із приміткою «З окремою думкою». викласти у письмовій формі окрему думку, яка додається до протоколу.

Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу. Невиконання цієї вимоги Закону членом ДВК є порушенням Закону. У разі відсутності підпису члена дільничної виборчої комісії у протоколі про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці навпроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису (ч. 4 ст. 79 Закону).

14.4. Якими є основні правила транспортування виборчих документів ДВК до ОВК? Чи обов'язково мають бути запаковані в пакети протоколи ДВК про підрахунок голосів виборців на ВД?

Відповідно до вимог Закону (ч. 10 ст. 79) всі виборчі документи мають бути запаковані в пакети (ч. 7, 12, 13, 23, 24, 28, 31 ст. 78 Закону) і транспортуватися до ОВК виключно в запакованому вигляді. Недотримання цих вимог є підставою проведення повторного підрахунку голосів на відповідний ВД. У разі, якщо будуть виявлені ознаки розпечатування пакетів із запакованими виборчими документами (ч. 9 ст. 82 Закону), ОВК зобов'язана прийняти рішення про повторний підрахунок голосів.

Відповідно до Закону (ст. 81) транспортування документів до ОВК здійснюють голова ДВК або заступник голови та двоє інших членів ДВК, які повинні бути представниками різних кандидатів, у супроводі працівника органів внутрішніх справ. Супроводжувати транспортування документів можуть інші члени ДВК, кандидати, їх довірені особи, офіційні спостерігачі (за їх бажанням).

Під час транспортування документів забороняється розпечатувати пакети з виборчими бюлетенями та іншою документацією. Порушення правил транспортування документів може бути підставою для прийняття ОВК рішення про повторний підрахунок голосів на відповідній ВД.

15. КОПІЇ ПРОТОКОЛУ ПРО ПІДРАХУНОК ГОЛОСІВ ВИБОРЦІВ НА ВД

15.1. Хто має право на отримання копії протоколу про підрахунок голосів на ВД?

Закон встановлює перелік осіб, які мають право на отримання засвідченої копії протоколу про підрахунок голосів на ВД. Кандидатам на пост Президента України, їх довіреним особам, офіційним спостерігачам, які були присутні при підрахунку голосів виборців на ВД, на їх прохання невідкладно видаються копії протоколу, засвідчені головою і секретарем ДВК та скріплені печаткою комісії, з розрахунку не більш як по одній копії кожного протоколу для кожного кандидата та для кожного офіційного спостерігача (ч. 8 ст. 79 Закону).

15.2. Чи мають право на отримання копії протоколу про підрахунок голосів на ВД офіційні спостерігачі від іноземної держави або від міжнародних організацій?

Оскільки у ч. 8 ст. 79 Закону не вказано конкретних офіційних спостерігачів, — так, мають.

15.3. Протягом якого часу офіційні спостерігачі та інші, визначені Законом особи мають право отримати копії протоколів ДВК про підрахунок голосів виборців на дільниці?

Положеннями Закону (ч. 8 ст. 79) встановлено — «невідкладно», тобто відразу після завершення оформлення протоколу і підписання його всіма членами ДВК. Указана норма Закону містить також положення «на їх прохання». Закон не вимагає обов'язково письмової форми «прохання». Невидача копії протоколу відповідно до вимог Закону є підставою для складання офіційним спостерігачем протоколу про адміністративне правопорушення і притягнення голови ДВК до адміністративної відповідальності (ст. 21217 КУпАП).

15.4. Що таке засвідчена копія протоколу ДВК про підрахунок голосів виборців на ВД?

Це може бути ксерокопія повністю заповненого протоколу з усіма підписами членів ДВК та інших осіб, зроблена з першого примірника, або ксерокопія з інших примірників протоколу. Це може бути окремий бланк протоколу, заповнений у відповідних графах із тотожними відомостями результатів голосування в усіх без жодного винятку графах і рядках. Але, найголовніше, будь-яка копія має містити напис «ЗГІДНО З ОРИГІНАЛОМ», дату її виготовлення та має бути підписана головою і секретарем ДВК. Підписи скріплюються печаткою комісії.

16. ПРИЙНЯТТЯ ОВК ВИБОРЧИХ ДОКУМЕНТІВ ВІД ДВК

16.1. У чому полягає суть прийняття документів ДВК?

Суть прийняття документів ДВК полягає у перевірці ОВК відповідності встановлення результатів голосування на відповідній ВД та оформлення документів відповідно до вимог Закону та прийнятті рішення щодо протоколу ДВК про підрахунок голосів та інших документів комісії. ОВК, зокрема, перевіряє:

- комплектність пакетів з документами, що передаються ДВК, цілісність їх упакування та маркування відповідно до вимог Закону;
- відсутність виправлень, неточностей (описок, арифметичних помилок) у протоколі ДВК про підрахунок голосів на відповідній ВД.

Голова ОВК (або інший визначений член комісії, який головує на засіданні) оголошує відомості протоколів ДВК про підрахунок голосів, а секретар засідання вносить до протоколу безперервного засідання ці відомості, час прийняття протоколу ДВК та перелік прийнятих документів.

За підсумками ОВК приймає одне з рішень:

- 1) протокольне рішення про прийняття документів від ДВК;
- 2) про зобов'язання ДВК внести зміни до протоколу шляхом виготовлення уточненого протоколу (п.2 ч. 6 ст. 82 Закону) оформлене постановою відповідно до положень ч. 14 ст. 28 Закону;
- 3) рішення у формі постанови про проведення повторного підрахунку голосів на ВД відповідно до вимог Закону (ч. 11 ст. 82).

16.2. У яких випадках ОВК проводить повторний підрахунок голосів виборців на ВД?

ОВК може прийняти рішення про проведення повторного підрахунку голосів у разі, якщо встановить, що факти порушень вимог Закону (щодо порядку транспортування виборчих документів, а також порядку голосування та підрахунку голосів на ВД), зазначені у скаргах, заявах, актах кандидатів, їх довірених осіб, офіційних спостерігачів, дійсно мали місце і ставлять під сумнів результати підрахунку голосів виборців на ВД (ч. 8, 9 ст. 82 Закону).

ОВК зобов'язана прийняти рішення про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній ДВК, якщо будуть виявлені ознаки розпечатування пакетів із запакованими виборчими документами ДВК (ч. 9 ст. 82 Закону).

Повторний підрахунок ОВК проводить після завершення приймання документів від усіх ДВК. У повторному підрахунку зобов'язані брати участь члени ДВК, які передають виборчу документацію, а також мають право брати участь усі члени відповідної ДВК та можуть бути присутні кандидати, їх довірени особи та офіційні спостерігачі (ч. 11 ст. 82 Закону). За результатами повторного підрахунку складається протокол, відомості протоколу оголошуються, перший примірник протоколу мають право підписати усі присутні кандидати, довірени особи, офіційні спостерігачі (ч. 13 ст. 82 Закону). Примірники протоколу надаються усім членам ОВК, відповідній ДВК, а належним чином засвідчені копії — усім присутнім кандидатам, довіреним особам та офіційним спостерігачам з розрахунку по одній копії для кожного кандидата та для кожного офіційного спостерігача (ч. 15, 16 ст. 82 Закону).

16.3. Чи має проводитися повторний підрахунок голосів, якщо ОВК пред'явлені два або більше примірники протоколу підрахунку голосів на одній ВД (або примірник протоколу та засвідченої копія), які містять різні результати підрахунку?

Якщо різні примірники протоколу підрахунку голосів (які, нагадаємо, мають однакову юридичну силу) або протокол, що подає ДВК, та копія протоколу, яку подають кандидат (довірена особа, офіційний спостерігач), містять РІЗНІ дані щодо підрахунку голосів, — це, очевидно, є тим самим порушенням Закону, яке «ставить під сумнів результати підрахунку голосів на цій дільниці» і є підставою для прийняття ОВК рішення про проведення повторного підрахунку голосів виборців на ВД (ч. 8 ст. 82 Закону).

17. ПРОВЕДЕННЯ ПОВТОРНОГО ГОЛОСУВАННЯ ТА ЗАВЕРШЕННЯ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ

17.1. Як діяти у випадку, якщо Законом не передбачено для певної ситуації особливостей регулювання (спеціальної норми) для проведення повторного голосування?

Законом встановлено тільки особливості організації та проведення повторного голосування на виборах Президента України. У більшості випадків Законом паралельно використовуються поняття «день виборів» та «день повторного голосування». Щодо деяких виборчих процедур ст. 85 Закону чітко передбачено, що застосовуються

загальні процедури. Наприклад, ч. 14 ст. 85 Закону передбачає, що голосування, проведення підрахунку голосів та встановлення підсумку голосування у разі повторного голосування здійснюються у порядку, встановленому статтями 75-83 Закону. Разом з тим, у випадках, коли такі спеціальні норми відсутні, слід застосовувати загальні положення Закону.

17.2. Чи продовжуються повноваження ОВК та ДВК, які організували та проводили вибори 31 березня 2019 року на час проведення повторного голосування у разі його призначення ЦВК?

Повноваження як органів продовжуються. Припиняються повноваження членів виборчих комісій. Частинами 5-12 ст. 85 Закону передбачено, що у разі призначення ЦВК повторного голосування, то для його проведення нею не пізніше як за десять днів до дня повторного голосування формується новий склад ОВК та ДВК. Ці нові склади продовжують виконання повноважень виборчих комісій.

ОВК формуються у кількості 14 осіб – по сім осіб від кожного кандидата, включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування.

ОВК не пізніше як за п'ять днів до дня повторного голосування (не пізніше 15 квітня 2019 року) за поданням кандидатів на пост Президента України, які включені до виборчого бюлетеня для повторного голосування, формує новий склад ДВК.

ОВК формує нові склади ДВК, включаючи до складу комісій всі подані та невідхилені кандидатури у такому складі:

- 1) для великих ВД – 16 осіб (по 8 осіб від кожного кандидата);
- 2) для середніх ВД – 14 осіб (по 7 осіб від кожного кандидата);
- 3) для малих ВД – 12 осіб (по 6 осіб від кожного кандидата) (ч. 8 ст. 85 Закону). (ч. 8 ст. 85 Закону).

Таким чином, у разі призначення ЦВК повторного голосування повноваження членів ОВК і ДВК, утворених для організації та проведення виборів Президента України 31 березня 2019 року буде припинено та буде сформовано новий склад цих комісій з розрахунку рівного представництва двох кандидатів, включених до виборчого бюлетеня для повторного голосування.

17.3. Чи виготовляються нові (додаткові) списки виборців та іменні запрошення для проведення повторного голосування?

Законом передбачено спеціальний – суттєво скорочений порядок виготовлення, передачі та уточнення списків виборців для повторного голосування.

Для проведення повторного голосування списки виборців, виготовлені ОВ ДРВ, передаються ДВК звичайних виборчих дільниць не пізніше як за 2 дні до дня повторного голосування (до 18 квітня 2019 року включно).

Списки виборців для повторного голосування на спеціальних виборчих дільницях, крім виборчих дільниць, утворених в установах виконання покарань, виготовляються відповідними ДВК не пізніше як за 2 дні до дня повторного голосування (до 18 квітня 2019 року включно) на підставі відомостей, поданих керівниками відповідних закладів, установ, капітанами суден, командирами військових частин (формувань), де утворено такі виборчі дільниці (ч. 3 ст. 36-2 Закону).

До списку виборців для повторного голосування включаються громадяни України, яким виповнилося або на день повторного голосування виповниться 18 років (ч. 4 ст. 36-2 Закону).

Іменні запрошення передаються органами ведення ДРВ відповідним ДВК звичайних ВД невідкладно після їх утворення, однак не пізніше як за 5 днів до дня повторного голосування (до 15 квітня 2019 року включно) (ч. 5 ст. 36-2 Закону).

ДВК надсилає або доставляє в інший спосіб кожному виборцю іменне запрошення не пізніше як за 3 дні до дня повторного голосування (до 17 квітня 2019 року включно) (ч. 5 ст. 36-2 Закону).

17.4. Де зберігаються (хто відповідає за збереження) матеріальні цінності, що були надані ДВК, перед повторним голосуванням у разі його призначення?

У разі призначення ЦВК повторного голосування формується новий склад ОВК та ДВК. Відповідно ДВК передають ОВК печатки, штампи «Вибув» та інші матеріальні цінності, що надавалися їм. Відповідна ОВК передасть їх новоутвореній ОВК, склад якої сформований для проведення повторного голосування з виборів Президента України, за актом приймання-передачі матеріальних цінностей.

Виборчі скриньки, кабінки для голосування, інші матеріальні цінності, придбані ОВК за рахунок коштів Державного бюджету України, виділених для організації підготовки і проведення виборів Президента України, і передані ДВК, до сформування нового складу ДВК для проведення повторного голосування зберігаються у приміщеннях відповідних ВД, відповідальність за зберігання яких несе голова ДВК.

Питання передачі документів від попереднього складу ОВК до новосформованого детально врегульовано Роз'ясненням ЦВК щодо порядку передавання виборчої та іншої документації, а також матеріальних цінностей виборчими комісіями з виборів Президента України виборчим комісіям, склад яких сформовано для проведення повторного голосування з виборів Президента України», затвердженим Постановою ЦВК від 8 січня 2019 року № 36.

17.5. Чи можуть продовжувати свою діяльність під час організації та проведення повторного голосування довірені особи кандидатів та офіційні спостерігачі?

Відповідні положення Закону уточнено у постанові ЦВК від 11 січня 2019 року № 54.

На час організації та проведення повторного голосування свій статус зберігають лише довірені особи кандидатів на пост Президента України, включених до виборчого бюлетеня для повторного голосування

Щодо офіційних спостерігачів від кандидатів та партій-суб'єктів виборчого процесу, то свій статус зберігають лише офіційні спостерігачі від таких кандидатів на пост Президента України та офіційні спостерігачі від політичних партій, які висунули кандидатів, включених до виборчого бюлетеня для повторного голосування.

Офіційні спостерігачі від громадських організацій та офіційні спостерігачі від іноземних держав та міжнародних організацій, зареєстровані в установленому законом порядку до дня виборів Президента України, зберігають свій статус та продовжують здійснювати передбачені Законом повноваження під час повторного голосування.

Додаткова реєстрація осіб, які зберегли свій відповідний статус до повторного голосування, не потрібна. Вони можуть діяти на підставі посвідчень, виданих ЦВК чи відповідною ОВК, які зареєстрували вказаних осіб до дня виборів Президента України.

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

за порушення виборчого законодавства

(відповідно до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення)

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

ЗМІСТ ПРАВОПОРУШЕННЯ	СТАТТЯ КУПАП	САНКЦІЯ ЗА ПОРУШЕННЯ, ШТРАФ, НМДГ ⁵	ХТО СКЛАДАЄ ПРОТОКОЛ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ
Порушення порядку ведення Державного реєстру виборців, порядку подання відомостей про виборців до органів Державного реєстру виборців, виборчих комісій, порядку складання та подання списків виборців, та використання таких списків	212-7	від 20 до 50	Голова, заступник голови, інші члени ВК. Уповноважені особи органів внутрішніх справ
Порушення права громадянина на ознайомлення з відомостями Державного реєстру виборців, зі списком виборців	212-8	від 10 до 30	Уповноважені особи органів внутрішніх спра
Порушення порядку ведення передвиборної агітації з використанням засобів масової інформації та порядку участі в інформаційному забезпеченні виборів	212-9	від 10 до 100	Голова, заступник голови, інші члени ВК. Уповноважені особи Національної ради з питань телебачення і радіомовлення, її представники в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі Уповноважені посадові особи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань реалізації державної політики у сфері телебачення і радіомовлення, інформаційній та видавничій сферах
Порушення обмежень щодо ведення передвиборної агітації	212-10	від 30 до 80	Уповноважені особи органів внутрішніх справ

⁵ Неоподаткований мінімум доходів громадян (відповідно до пункту 5 підрозділу 1 розділу XX Податкового кодексу України – 17 гривень)

Ненадання можливості оприлюднити відповідь щодо інформації, поширеної стосовно суб'єкта виборчого процесу	212-11	від 100 до 150	Голова, заступник голови, інші члени ВК Уповноважені особи Національної ради з питань телебачення і радіомовлення, її представники в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі Уповноважені посадові особи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань реалізації державної політики у сфері телебачення і радіомовлення, інформаційній та видавничій сферах
Порушення права на користування приміщенням під час виборчої кампанії	212-12	від 80 до 100	Голова, заступник голови, інші члени ВК Уповноважені особи органів внутрішніх справ
Виготовлення або розповсюдження друкованих матеріалів передвиборної агітації, які не містять відомостей про установу, що здійснила друк, їх тираж, інформацію про осіб, відповідальних за випуск	212-13	від 3 до 70	Голова, заступник голови, інші члени ВК Уповноважені особи органів внутрішніх справ
Порушення порядку розміщення агітаційних матеріалів чи політичної реклами або розміщення їх у заборонених законом місцях	212-14	від 5 до 200	Голова, заступник голови, інші члени ВК Уповноважені особи органів внутрішніх справ
Порушення порядку надання або отримання фінансової (матеріальної) підтримки для здійснення передвиборної агітації	212-15	від 70 до 130	Голова, заступник голови, інші члени ВК Уповноважені посадові особи Національного агентства з питань запобігання корупції
Замовлення або виготовлення виборчих бюлетенів понад встановлену кількість	212-16	від 25 до 50	Голова, заступник голови, інші члени ВК. Кандидати, уповн. особи, офіційні спостерігачі
Ненадання копії виборчого протоколу	212-17	від 20 до 100	Голова, заступник голови, інші члени ВК. Кандидати, уповн. особи, офіційні спостерігачі
Невиконання рішення виборчої комісії	212-18	від 15 до 50	Голова, заступник голови, інші члени ВК. Кандидати, уповн. особи, офіційні спостерігачі
Відмова у звільненні члена виборчої комісії від виконання виробничих чи службових обов'язків або безпідставне звільнення з роботи	212-19	від 20 до 100	Голова, заступник голови, інші члени ВК. Уповноважені особи органів внутрішніх справ

Порушення порядку опублікування документів, пов'язаних з підготовкою і проведенням виборів	212-20	від 10 до 20	Голова, заступник голови, інші члени ВК. Кандидати, уповн. особи, офіційні спостерігачі. Уповноважені особи органів внутрішніх справ
Порушення порядку подання фінансового звіту про надходження і використання коштів виборчого фонду	212-21	від 300 до 400	Уповноважені посадові особи Національного агентства з питань запобігання корупції

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

ЗМІСТ ПРАВОПОРУШЕННЯ	СТАТТЯ КУПАП	САНКЦІЯ ЗА ПОРУШЕННЯ, ШТРАФ, НМДГ ⁵	ХТО СКЛАДАЄ ПРОТОКОЛ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ
Перешкоджання здійсненню виборчого права, роботі виборчої комісії чи діяльності офіційного спостерігача	157	до 10 років	Слідчі органів Національної поліції
Надання неправдивих відомостей до органу ведення Державного реєстру виборців або фальсифікація виборчих документів, підсумків голосування або відомостей Державного реєстру виборців	158	від 2 до 10 років	Слідчі органів Національної поліції
Незаконне використання виборчого бюлетеня, голосування виборцем більше ніж один раз	158-1	від 100 до 300 НМДГ, від 5 до 7 років	Слідчі органів Національної поліції
Незаконне знищення виборчої документації	158-2	від 2 до 5 років	Слідчі органів Національної поліції
Порушення таємниці голосування	159	від 100 до 500 НМДГ, до 3 років	Слідчі органів Національної поліції
Порушення порядку фінансування передвиборної агітації	Стаття 159-1	від 100 до 500 НМДГ, до 3 років	Слідчі органів Національної поліції
Підкуп виборця	160	від 100 до 300 НМДГ, до 7 років	Слідчі органів Національної поліції
Зловживання у сфері службової діяльності (членів виборчих комісій, посадових осіб)	364 – 369	до 1500 НМДГ, до 12 років	Слідчі органів Національної поліції
Поширення під час передвиборної агітації матеріалів, що містять заклики до злочинних дій	109, 110, 110-2, 436, 436-1	до 15 років, довічне позбавлення волі	Слідчі органів безпеки

Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками	161	Від 200 до 1000 НМДГ, до 8 років	Слідчі органів Національної поліції
Заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку	295	до 50 НМДГ, до 3 років	Слідчі органів Національної поліції
Порушення недоторканості приватного життя	182	Від 500 до 1000 НМДГ, до 5 років	Слідчі органів Національної поліції
Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням	210	від 100 до 300 НМДГ, до 6 років	Слідчі органів Національної поліції, Детективи Національного антикорупційного бюро України
Невиконання судового рішення	382	від 750 до 1000 НМДГ, до 8 років	Слідчі органів Національної поліції
Порушення порядку подання фінансового звіту про надходження і використання коштів виборчого фонду	212-21	від 300 до 400	Уповноважені посадові особи Національного агентства з питань запобігання корупції

ДОДАТКИ

Зразки постанов, протоколів та інших документів дільничної виборчої комісії з виборів Президента України

1. ПОСТАНОВА ПРО ВИКОНАННЯ ЧЛЕНАМИ ДІЛЬНИЧНОЇ ВИБОРЧОЇ КОМІСІЇ З ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ВИБОРЧОЇ ДІЛЬНИЦІ № _____ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ВИБОРЧОГО ОКРУГУ № _____ СВОЇХ ПОВНОВАЖЕНЬ НА ПЛАТНІЙ ОСНОВІ

ЧЕРГОВІ ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

31 БЕРЕЗНЯ 2019 РОКУ

Дільнична виборча комісія з виборів Президента України виборчої дільниці № _____ територіального виборчого округу № _____

_____ (назва регіону)

ПОСТАНОВА

_____ (місце прийняття – назва населеного пункту)

« _____ » _____ 2019 року
(дата прийняття)

_____ (час прийняття)

№ _____

Про виконання членами дільничної виборчої комісії з виборів Президента України виборчої дільниці № _____ територіального виборчого округу № _____ своїх повноважень на платній основі

Розглянувши пропозиції _____ (прізвище, ім'я, по батькові)

про виконання членами дільничної виборчої комісії з виборів Президента України виборчої дільниці № _____ територіального виборчого округу № _____ своїх повноважень у виборчій комісії на платній основі відповідно до частини четвертої статті 29, статті 40 Закону України «Про вибори Президента України», дільнична виборча комісія **постановляє:**

1. _____ дільничної виборчої комісії _____ (посада) _____ (прізвище, ім'я, по батькові)

з «_____» _____ 2019 року до кінця періоду повноважень дільничної виборчої комісії виконує свої повноваження у виборчій комісії на платній основі відповідно до статті 40 Закону України «Про вибори Президента України».

_____ дільничної виборчої комісії _____
 (посада) (прізвище, ім'я, по батькові)

з «_____» _____ 2019 року до кінця періоду повноважень дільничної виборчої комісії виконує свої повноваження у виборчій комісії на платній основі відповідно до статті 40 Закону України «Про вибори Президента України».

_____ дільничної виборчої комісії _____
 (посада) (прізвище, ім'я, по батькові)

з «_____» _____ 2019 року до кінця періоду повноважень дільничної виборчої комісії виконує свої повноваження у виборчій комісії на платній основі відповідно до статті 40 Закону України «Про вибори Президента України».

2. Цю постанову надіслати окружній виборчій комісії з виборів Президента України територіального виборчого округу № _____ для затвердження на наступний день після її прийняття.

3. Копії цієї постанови видати членам дільничної виборчої комісії, зазначеним у пункті 1 цієї постанови, для пред'явлення за основним місцем роботи з метою звільнення на відповідний період роботи в дільничній виборчій комісії від виконання виробничих або службових обов'язків за основним місцем роботи відповідно до частини четвертої статті 29 Закону України «Про вибори Президента України».

Голова (головуючий на засіданні)
дільничної виборчої комісії

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Секретар (секретар засідання)
дільничної виборчої комісії

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

МП

2. ПОСТАНОВА ПРО РОЗПОДІЛ ОБОВ'ЯЗКІВ МІЖ ГОЛОВОЮ, ЗАСТУПНИКОМ ГОЛОВИ, СЕКРЕТАРЕМ ТА ЧЛЕНАМИ ДІЛЬНИЧНОЇ ВИБОРЧОЇ КОМІСІЇ З ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

ЧЕРГОВІ ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

31 БЕРЕЗНЯ 2019 РОКУ

**Дільнична виборча комісія з виборів Президента України
виборчої дільниці № 680781 територіального виборчого округу № 190**
Хмельницька область

ПОСТАНОВА

село Адамів

16 березня 2019 року

17 година 30 хвилин

№ 3

**Про розподіл обов'язків
між головою, заступником голови, секретарем та членами дільничної виборчої
комісії з виборів Президента України
виборчої дільниці № 680781
територіального виборчого округу № 190**

Обговоривши питання щодо розподілу обов'язків між головою, заступником голови, секретарем та членами дільничної виборчої комісії з виборів Президента України виборчої дільниці № _____ територіального виборчого округу № _____ відповідно до статей, 27, 28 Закону України «Про вибори Президента України», дільнична виборча комісія **п о с т а н о в л я є:**

1. Затвердити розподіл обов'язків між головою, заступником голови, секретарем та членами дільничної виборчої комісії з виборів Президента України виборчої дільниці № 680781 територіального виборчого округу № 190 згідно з додатком.
2. Цю постанову розмістити на стенді офіційних матеріалів комісії.

Голова (головуючий на засіданні)
дільничної виборчої комісії

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Секретар (секретар засідання)
дільничної виборчої комісії

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

МП

Додаток

до постанови дільничної виборчої комісії з виборів Президента України
виборчої дільниці № 680781
територіального виборчого округу № 190
від «16» березня 2019 року № 3

**Розподіл обов'язків між головою, заступником голови,
секретарем та членами дільничної виборчої комісії з виборів Президента України
виборчої дільниці № 680781 територіального виборчого округу № 190**

Сторожук Ольга Петрівна, голова комісії:

- здійснює загальне керівництво комісією;
- організовує роботу комісії;
- представляє комісію у відносинах з окружною виборчою комісією, органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, організаціями, закладами, установами усіх форм власності.

Шийко Петро Якимович, заступник голови комісії:

- здійснює прийом громадян;
- організовує приймання, реєстрацію звернень (заяв, скарг) громадян та забезпечує їх вчасний розгляд;
- за відсутності голови дільничної виборчої комісії виконує обов'язки голови комісії.

Кузьмук Галина Олегівна, секретар комісії:

- забезпечує ведення діловодства в комісії;
- готує проекти рішень, актів, протоколів комісії;
- забезпечує ведення протоколів засідань комісії.

ЧЛЕНИ КОМІСІЇ:**Цехміструк Вадим Петрович, здійснює:**

- забезпечення обладнання приміщення для голосування кабінками.

Іваненко Олексій Олександрович, здійснює:

- забезпечення підготовки скриньок для голосування.

Кушнірук Алла Валеріївна, здійснює:

- повідомлення виборців про час та місце голосування, забезпечує доставку виборцям іменних запрошень у с. Адамів – східна частина;

Леоненко Сергій Вадимович, здійснює:

- повідомлення виборців про час та місце голосування, забезпечує доставку виборцям іменних запрошень у с. Адамів – західна частина;

Масленко Сергій Володимирович, здійснює:

- забезпечення підготовки приміщення для голосування.

Терещук Надія Степанівна, здійснює:

- перевірку фактів тимчасової нездатності виборця самостійно пересуватися за поданими заявами про голосування за місцем перебування та доданими до них документами.

Голова (головуючий на засіданні)
дільничної виборчої комісії

_____

(підпис)

_____

(прізвище, ініціали)

Секретар (секретар засідання)
дільничної виборчої комісії

_____

(підпис)

_____

(прізвище, ініціали)

МП

3. ПОСТАНОВА ЩОДО ПОЗБАВЛЕННЯ ПРАВА ПРИСУТНОСТІ НА ЗАСІДАННІ ДІЛЬНИЧНОЇ ВИБОРЧОЇ КОМІСІЇ З ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ОФІЦІЙНОГО СПОСТЕРІГАЧА

ЧЕРГОВІ ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

31 березня 2019 року

Дільнична виборча комісія виборчої дільниці № 212113
територіального виборчого округу 22

Волинська область

П о с т а н о в а

місто Луцьк

31 березня 2019 року

23 година 00 хвилин

№ 122

Про позбавлення права присутності офіційного спостерігача на засіданні дільничної виборчої комісії з виборів Президента України виборчої дільниці № 212113 територіального виборчого округу 22

31 березня 2019 року о 22 годині 30 хвилин на виборчій дільниці № 212113 під час підрахунку голосів виборців офіційний спостерігач від громадської організації «За чесні вибори» Фантомас Вакула Оверкович переривав уповноваженого члена дільничної виборчої комісії під час оголошення результатів волевиявлення виборців, в грубій формі вимагаючи призначити іншого члена комісії здійснювати оголошення зазначених результатів. Комісія зробила йому попередження, однак порушення продовжились.

В таких діях офіційного спостерігача від громадської організації «За чесні вибори» Фантомас Вакула Оверкович наявні порушення п. 1 ч. 10 ст. 69 Закону України «Про вибори Президента України» – безпідставне втручання в роботу виборчої комісії, вчинення дій, що порушують законний хід виборчого процесу або неправомірно заважають членам виборчої комісії здійснювати свої повноваження.

Враховуючи вищезазначене, дотримуючись ч. 10 ст. 28, п. 1 ч. 10 ст. 69 Закону України «Про вибори Президента України» дільничної виборчої комісії виборчої дільниці № 212113 територіального виборчого округу № 22

п о с т а н о в л я є:

1. Позбавити права присутності офіційного спостерігача від громадської організації «За чесні вибори» Фантомас Вакула Оверкович під час засідання дільничної виборчої комісії з виборів Президента України виборчої дільниці № 212113 територіального виборчого округу 22 з підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці.
2. Повідомити офіційного спостерігача від громадської організації «За чесні вибори» Фантомаса В.О про прийняте рішення.
3. Повідомити про прийняте рішення окружну виборчу комісію з виборів Президента України територіального виборчого округу 22 та наявність підстав для встановлення факту грубого порушення п. 1 ч. 10 ст. 69 Закону України «Про вибори Президента України» та дострокового припинення повноважень офіційного спостерігача від громадської організації «За чесні вибори» Фантомаса Вакули Оверковича на підставі ч. 4 ст. 68 Закону України «Про вибори Президента України».
3. Цю постанову розмістити на стенді офіційних матеріалів комісії.

Голова (головуючий на засіданні)
дільничної виборчої комісії

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Секретар (секретар засідання)
дільничної виборчої комісії

(підпис)

(прізвище, ініціали)

МП

4. ПОСТАНОВА ПРО ЗАЯВУ ВИБОРЦЯ ЩОДО НЕПРАВИЛЬНОСТЕЙ У СПИСКУ ВИБОРЦІВ

ЧЕРГОВІ ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

31 березня 2019 року

Дільнична виборча комісія виборчої дільниці № 560442
територіального виборчого округу № 155
(Донецька область)

Постанова
місто Краматорськ

24 березня 2019 року

19 година 45 хвилин

№ 3

Про заяву виборця Маслюк С. П. щодо неправильностей у списку виборців

24 березня 2019 року до дільничної виборчої комісії з виборів Президента України виборчої дільниці № 560442 територіального виборчого округу № 155 надійшла заява виборця Маслюк Світлани Пилипівни на неправильності у попередньому списку виборців. У заяві зазначено, що 24 березня 2019 року суб'єкт звернення із заявою виборець Маслюк С. П. прибула до приміщення дільничної виборчої комісії виборчої дільниці № 560442 з метою ознайомлення зі списком виборців та перевірки правильності внесення до списку відомостей щодо неї та членів її родини. У списку виборців вона виявила неправильності — невключення до списку виборців Маслюка Пилипа Петровича за виборчою адресою: м. Краматорськ, вул. Тиха, 3, та включення до списку виборців Іщука Валентина Григоровича за виборчою адресою: м. Краматорськ, вул. Тиха, 3.

Маслюк С. П. просить включити до списку виборців Маслюка Пилипа Петровича за виборчою адресою: м. Краматорськ, вул. Тиха, 3, та виключити зі списку виборців за виборчою адресою: м. Волноваха, вул. Тиха, 3 Іщука Валентина Григоровича.

У заяві зазначається, що Маслюк Пилип Петрович є батьком заявника, постійно проживає за адресою: м. Краматорськ, вул. Тиха, 3. До заяви додано копії сторінок паспорта Маслюка П. П., в т. ч. з відміткою про реєстрацію місця проживання від 20 грудня 2013 року. Повідомлено місце народження Маслюка П. П. — м. Сарни Рівненської області, та дату народження — 12 січня 1944 року.

Стосовно Іщука Валентина Григоровича у заяві зазначається, що така особа ніколи не проживала за адресою: м. Краматорськ, вул. Тиха, 3, і ніколи раніше не включалася до списків виборців за цією адресою.

Маслюк С. П. у заяві стверджує, що вона постійно проживає за адресою: м. Краматорськ, вул. Тиха, 3, і є співвласником будинку.

Як доказ, до заяви додано копії сторінок паспорта Маслюк С. П. в т. ч. з відміткою про реєстрацію місця проживання за адресою: м. Краматорськ, вул. Тиха, 3, від 1 квітня 1998 року.

Розглядаючи зазначену заяву, дільнична виборча комісія виходить з такого.

Згідно з частиною четвертою статті 32 Закону України «Про вибори Президента України» (далі — Закон) дільнична виборча комісія, зокрема, розглядає заяви щодо неправильностей, допущених під час складання попереднього списку виборців.

Отже, дільнична виборча комісія є належним суб'єктом розгляду заяви на неправильності у списку виборців. Частина третя статті 32 Закону передбачає, що кожен громадянин має право звернутися до дільничної виборчої комісії щодо допущених при складанні попереднього списку виборців неправильностей, у тому числі невключення, неправильного включення або виключення із списку виборців його або інших осіб, а також щодо наявності або відсутності відміток про постійну нездатність виборця самостійно пересуватися.

Маслюк С. П. подала заяву особисто 24 березня 2019 року о 10-й годині 30 хвилин.

Таким чином, Маслюк є належним суб'єктом звернення із заявою на неправильності, допущені під час складання попереднього списку виборців.

Відповідно до приписів частини шостої статті 32 Закону дільнична виборча комісія приймає рішення про передачу такої заяви до органу ведення Державного реєстру виборців.

Відповідно до Закону, дільнична виборча комісія не має повноваження щодо прийняття рішення про включення чи вилучення виборця зі списку виборців.

Враховуючи викладене, відповідно до частин третьої, четвертої, шостої статті 32 Закону України «Про вибори Президента України», керуючись пунктом 10 частини першої статті 27, статтею 28, Закону України «Про вибори Президента України», дільнична виборча комісія з виборів Президента України виборчої дільниці №560442 територіального виборчого округу № 155 **п о с т а н о в л я є**:

1. Заяву Маслюк Світлани Пилипівни на неправильності, допущені під час складання попереднього списку виборців на звичайній виборчій дільниці № 560442 територіального виборчого округу № 155 з виборів Президента України 31 березня 2019 року задовольнити частково.
2. Передати до органу ведення Державного реєстру виборців Волноваської міської ради заяву Маслюк С. П. та додані до неї документи.
3. Відмовити у задоволенні заяви Маслюк С. П. про включення до списку виборців на звичайній виборчій дільниці № 560442 територіального виборчого округу № 155 Маслюка Пилипа Петровича.
4. Відмовити у задоволенні заяви Маслюк С. П. про вилучення зі списку виборців на звичайній виборчій дільниці № 560442 територіального виборчого округу №155 Іщука Валентина Григоровича.
5. Видати цю постанову Маслюк Світлані Пилипівні.
6. Надіслати цю постанову Маслюку Пилипу Петровичу, Іщуку Валентину Григоровичу.

Голова (головуючий на засіданні)
дільничної виборчої комісії

_____

(підпис)

_____

(прізвище, ініціали)

Секретар (секретар засідання)
дільничної виборчої комісії

_____

(підпис)

_____

(прізвище, ініціали)

МП

5. ПОСТАНОВА ПРО ЗАЯВУ ВИБОРЦЯ. ЩОДО НЕПРАВИЛЬНОСТЕЙ У СПИСКУ ВИБОРЦІВ (ЗАЛИШЕННЯ БЕЗ РОЗГЛЯДУ)

ЧЕРГОВІ ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

31 березня 2019 року

Дільнична виборча комісія виборчої дільниці № 560442
територіального виборчого округу № 155
(Рівненська область)

Постанова
місто Дубровиця

27 березня 2019 року

19 година 45 хвилин

№ 43

Про заяву виборця Петрова С. П. щодо неправильностей у списку виборців

26 березня 2019 року до дільничної виборчої комісії з виборів Президента України виборчої дільниці № 560442 територіального виборчого округу № 155 надійшла заява виборця Петрова Степана Пилиповича на неправильності у попередньому списку виборців. У заяві зазначено, що 24 березня 2019 року суб'єкт звернення із заявою виборець Маслюк С. П. прибула до приміщення дільничної виборчої комісії виборчої дільниці № 560442 з метою ознайомлення зі списком виборців та перевірки правильності внесення до списку відомостей щодо нього. У списку виборців він виявив неправильність — неправильно написано його адресу проживання.

Маслюк С. П. просить виправити неправильність у списку виборців.

Розглядаючи зазначену заяву, дільнична виборча комісія виходить з такого.

Згідно з частиною четвертою статті 32 Закону України «Про вибори Президента України» (далі — Закон) дільнична виборча комісія, зокрема, розглядає заяви щодо неправильностей, допущених під час складання попереднього списку виборців.

Отже, дільнична виборча комісія є належним суб'єктом розгляду заяви на неправильності у списку виборців. Частина третя статті 32 Закону передбачає, що кожен громадянин має право звернутися до дільничної виборчої комісії щодо допущених при складанні попереднього списку виборців неправильностей, у тому числі невключення, неправильного включення або виключення із списку виборців його або інших осіб, а також щодо наявності або відсутності відміток про постійну нездатність виборця самостійно пересуватися.

Петров С. П. подав заяву особисто 24 березня 2019 року о 16-й годині 230 хвилин.

Таким чином, Маслюк є належним суб'єктом звернення із заявою на неправильності, допущені під час складання попереднього списку виборців.

Згідно з приписами частин п'ятої статті 32 Закону заява може бути подана не пізніше як за п'ять днів до дня виборів.

Заява Петрова С. П. подана за чотири дні до дня виборів. Таким чином заяву подано з порушенням строку.

Враховуючи викладене, відповідно до частин третьої, четвертої, шостої статті 32 Закону України «Про вибори Президента України», керуючись пунктом 10 частини першої статті 27, статтею 28, Закону України «Про вибори Президента України», дільнична виборча комісія з виборів Президента України виборчої дільниці № 560442 територіального виборчого округу № 155 **постановляє:**

1. Заяву Петрова Степана Пилиповича щодо неправильності, допущеної під час складання попереднього списку виборців на звичайній виборчій дільниці № 560442 територіального виборчого округу № 155 залишити без розгляду.
2. Видати цю постанову Петрову Степанові Пилиповичу.

Голова (головуючий на засіданні)
дільничної виборчої комісії

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Секретар (секретар засідання)
дільничної виборчої комісії

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

МП

6. ПОСТАНОВА ПРО ВКЛЮЧЕННЯ ВИБОРЦІВ ДО ВИТЯГУ ІЗ СПИСКУ ВИБОРЦІВ ДЛЯ ГОЛОСУВАННЯ ЗА МІСЦЕМ ПЕРЕБУВАННЯ

ЧЕРГОВІ ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

31 березня 2019 року

Дільнична виборча комісія
звичайної виборчої дільниці № 511091
територіального виборчого округу № 133
(Одеська область)

Постанова
місто Одеса

30 березня 2019 року

17 година 30 хвилин

№ 31

**Про включення виборців до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування
на виборчій дільниці № 511091 з виборів Президента України
територіального виборчого округу № 133**

Керуючись положеннями частин третьої та четвертої статі 77 Закону України «Про вибори Президента України», дільнична виборча комісія виборчої дільниці № 511091 з виборів Президента України територіального виборчого округу № 133 **постановляє:**

1. Включити до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування на виборчій дільниці № 511091 з виборів Президента України територіального виборчого округу № 133 виборців згідно з додатком.
2. Відмовити виборцю Яремову Петру Петровичу у включенні Включити до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування у зв'язку з непідтвердженням факту тимчасової нездатності виборця пересуватися самостійно.
3. Відмовити виборцю Остряк Олені Петріні у включенні Включити до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування у зв'язку із зазначенням у заяві місця перебування за межами виборчої дільниці № 511091.
4. Цю постанову розмістити на стенді офіційних матеріалів комісії.

Голова (головуючий на засіданні)
дільничної виборчої комісії

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Секретар (секретар засідання)
дільничної виборчої комісії

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

МП

Додаток
до постанови дільничної виборчої комісії виборчої дільниці № 511091 з виборів Президента України
територіального виборчого округу № 133

від «30» березня 2019 року № 31

СПИСОК

**Виборців для включення до до витягу із списку виборців для голосування
за місцем перебування на виборчій дільниці № 511091 з виборів Президента України**
територіального виборчого округу № 133

	Прізвище, ім'я та по-батькові виборця	Виборча адреса	Місце перебування
1	Іванов Михайло Веніамінович	вул. Васнецова, 21, кв.9	Вул. Васнецова, 21, кв.9
2	Ісаєнко Олена Станіславівна	Люфтдорська дорога, 77, кв.13	Люфтдорська дорога, 83, кв. 44
3	Черненко Васирина Марківна	вул. Лінійна, 4	вул. Лінійна, 4

7. ЗАЯВА ВИБОРЦЯ ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГОЛОСУВАННЯ ЗА МІСЦЕМ ПЕРЕБУВАННЯ

Дільничній виборчій комісії
з виборів Президента України
виборчої дільниці № 590883
територіального виборчого округу № 160

Рака Петра Степановича
м. Шостка, вул. Маршала Малиновського,
буд. 25, кв. 261
тел.: +38(044)555 55 55

ЗАЯВА

Прошу забезпечити мені голосування на чергових виборах Президента України 31 березня 2019 року за місцем мого перебування за адресою м. Київ, вул. Маршала Малиновського, буд. 25, кв. 261 у зв'язку з тимчасовою нездатністю самостійно пересуватися за станом здоров'я.

Даю згоду на перевірку членами дільничної виборчої комісії факту тимчасової нездатності самостійно пересуватися у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

Медична довідка, що засвідчує мою нездатність самостійно пересуватися, додається.

27 лютого 2019 року

Підпис

Рак І. О.

8. ЗАЯВА ВИБОРЦЯ ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГОЛОСУВАННЯ ЗА МІСЦЕМ ПЕРЕБУВАННЯ (СПЕЦІАЛЬНА ВД)

Дільничній виборчій комісії
з виборів Президента України
виборчої дільниці № 460303
територіального виборчого округу № 126

Подольчак Івана Федоровича
м. Стрий, вул. Романа Шухевича,
буд. 5, кв. 112
тел.: (555) 555 55 55

ЗАЯВА

Прошу забезпечити мені голосування на чергових виборах Президента України 31 березня 2019 року за місцем мого перебування у міській клінічній лікарні №8 за адресою м. Стрий, вул. Листопадового чину, 8, у зв'язку з необхідністю дотримання постільного режиму.

27 березня 2019 року

Підпис

Подольчак І.Ф.

9. АКТ ПРО ВИЯВЛЕНІ ОЗНАКИ ВІДКРИТТЯ СЕЙФА

ЧЕРГОВІ ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

31 березня 2019 року

А К Т

про виявлені ознаки відкриття сейфа

31 березня 2019 року

м. Дубно

Дільнична виборча комісія з виборів Президента України виборчої дільниці № 560871 у зв'язку з виявленням на сейфі пошкодження стрічки перерахувала наявні в ньому виборчі бюлетені⁷ з виборів Президента України для голосування в територіальному виборчому окрузі № 154 та встановила, що їх кількість становить 1 000 (одна тисяча).

Дільнична виборча комісія не виявила невідповідність⁸ між зазначеною вище кількістю виборчих бюлетенів, виявлених у цьому сейфі, та кількістю виборчих бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією від окружної виборчої комісії територіального виборчого округу № 154, у кількості 1 000 (одна тисяча), про що відповідно до частини двадцять другої статті 28, частини п'ятої статті 75 Закону України «Про вибори Президента України» склала цей акт.

Голова
дільничної виборчої комісії

(підпис)

Гончар М. М.

Заступник голови
дільничної виборчої комісії

(підпис)

Проватар О.І.

Секретар
дільничної виборчої комісії

(підпис)

Бобров В.Б.

МП

Члени дільничної виборчої комісії:

(підпис)

Білоштан І.П.

(підпис)

Петров Д.Д.

(підпис)

Панчук І.В.

(підпис)

Красножон П.П.

(підпис)

Сидоренко Г.Д.

(підпис)

Гладка Д.І.

(підпис)

Кривоніс Н.Р.

(підпис)

Пилипчук Н.І.

(підпис)

Шевченко О.В.

(підпис)

Синьогуб В.І.

(підпис)

Коліщенко В.Ф.

(підпис)

(підпис)

Тихолоз Ю.С.

(підпис)

Масло О.М.

(підпис)

(підпис)

Білозір Т.В.

(підпис)

Додух А.В.

(підпис)

МП

⁷ Виявлена у сейфі (металевій шафі) та встановлена кількість виборчих бюлетенів вважається кількістю виборчих бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією.

⁸ Слова у дужках зазначаються у разі, якщо кількість виявлених у сейфі (металевій шафі) виборчих бюлетенів не відповідає кількості виборчих бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією.

Кандидати на посаду Президента України:

(підпис)	Басараб В.В.	(підпис)	
(підпис)		(підпис)	
(підпис)		(підпис)	

Довірені особи кандидатів на посаду Президента України:

(підпис)	Бартиш Т. І.	(підпис)	
(підпис)	Білик С.В.	(підпис)	
(підпис)	Брус Ю. П.	(підпис)	
(підпис)		(підпис)	
(підпис)		(підпис)	

Офіційні спостерігачі:

(підпис)	Дудар В. Й.	(підпис)	Новицький І. Д.
(підпис)	Задояна Ю.Р.	(підпис)	Розлуцький М.В.
(підпис)	Ілясевич О.Т.	(підпис)	Павлюк С.М.
(підпис)	Барчук Б.В.	(підпис)	Палій О. І.
(підпис)	Косів О. А.	(підпис)	Сангурська М.А.
(підпис)	Качуровський Р.О.	(підпис)	Ситник Л. М.

10. ВІДОМІСТЬ ПРО ПЕРЕДАЧУ ЧЛЕНАМ ДІЛЬНИЧНОЇ ВИБОРЧОЇ КОМІСІЇ, ЯКІ ОРГАНІЗОВУВАТИМУТЬ ГОЛОСУВАННЯ ЗА МІСЦЕМ ПЕРЕБУВАННЯ ВИБОРЦІВ ВИБОРЧИХ БЮЛЕТЕНІВ З ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

ЧЕРГОВІ ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

31 березня 2019 року

ВІДОМІСТЬ

**про передачу членам дільничної виборчої комісії,
які організовуватимуть голосування за місцем перебування виборців
виборчих бюлетенів з виборів Президента України**

31 березня 2019 року

м. Жовква

Голова дільничної виборчої комісії з виборів Президента України виборчої дільниці № 460470 відповідно до частини одинадцятої статті 77 Закону України «Про вибори Президента України» передав членам дільничної виборчої комісії, які організовуватимуть голосування за місцем перебування виборців, виборчі бюлетені з виборів Президента України, а саме:

	Прізвище, ініціали члена дільничної виборчої комісії	Кількість отриманих виборчих бюлетенів		Підпис	Виборча адреса	Кількість невикористаних виборчих бюлетенів, які повернуті членом дільничної виборчої комісії	
		цифрами	прописом			цифрами	прописом
1	Корчук Василь Вікторович	20	двадцять	Підпис	2	Два	
2	Сковорода Валентина Петрівна	23	двадцять три	Підпис	3	Три	

Загальна кількість виборчих бюлетенів, виданих членам дільничної виборчої комісії, — 43 (сорок три).

Загальна кількість виборчих бюлетенів, що залишилися невикористаними, — 5 (п'ять).

Голова
дільничної виборчої комісії

_____
(підпис)

Корба В.Н.

МП

11. АКТ ПРО ПОГАШЕННЯ ЗІПСОВАНОГО ВИБОРЧОГО БЮЛЕТЕНЯ З ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ЯК НЕВИКОРИСТАНОГО

ЧЕРГОВІ ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

31 березня 2019 року

АКТ

про погашення зіпсованого виборчого бюлетеня
з виборів Президента України як невикористаного

« _____ » _____ 2019 року

(дата складення)

_____ (місце складення)

Головою (заступником голови, секретарем) та членом дільничної виборчої комісії виборчої дільниці № _____ територіального виборчого округу № _____ (закордонної виборчої дільниці № _____ закордонного виборчого округу), яким видано виборцю виборчий бюлетень, відповідно до частини двадцять другої статті 28, частини дев'ятої статті 76 Закону України «Про вибори Президента України» складено цей акт про те, що виборцем _____

_____ (прізвище, ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності) виборця)

включеним до списку виборців на виборчій дільниці за порядковим № _____, при заповненні виборчого бюлетеня з виборів Президента України для _____

_____ (голосування в день виборів/повторного голосування)

допущено помилку, в зв'язку з чим зіпсований виборчий бюлетень погашено як невикористаний.

Голова

дільничної виборчої комісії

_____ (підпис)

Гончар М. М.

**Член дільничної виборчої комісії,
який видав виборчий бюлетень**

_____ (підпис)

Провотар О.І.

МП

Примітки:

1. Цей акт разом із заявою виборця про видачу йому іншого виборчого бюлетеня в обмін на зіпсований додається до протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, що запаковується, доставляється або передається відповідно до окружної виборчої комісії, Центральної виборчої комісії в порядку, визначеному статтями 79, 81 Закону України «Про вибори Президента України».
2. Зіпсований та погашений виборчий бюлетень при підрахунку голосів виборців враховується як невикористаний і запаковується разом із контрольним талоном у пакет з невикористаними виборчими бюлетенями. Повторна видача виборчого бюлетеня замість невірно заповненого не допускається.

12. ЗАЯВА ВИБОРЦЯ ПРО ВИДАЧУ ЙОМУ ІНШОГО ВИБОРЧОГО БЮЛЕТЕНЯ З ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ В ОБМІН НА ЗІПСОВАНИЙ

Дільнична виборча комісія
з виборів Президента України
виборчої дільниці № _____
(закордонної виборчої дільниці № _____)

_____ /
(прізвище, власне ім'я (усі власні імена),

_____ /
по батькові (за наявності) виборця)
який (яка) проживає: _____

_____ /
(виборча адреса виборця)
_____ /

ЗАЯВА

У зв'язку з допущеною мною помилкою при заповненні виборчого бюлетеня з виборів Президента України для

_____ /
(голосування в день виборів/повторного голосування)

прошу відповідно до частини дев'ятої статті 76 Закону України «Про вибори Президента України» видати мені інший виборчий бюлетень в обмін на зіпсований.

_____ /
(підпис)

_____ /
(прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 2019 року

Примітки:

1. Заява подається члену дільничної виборчої комісії, який видав виборцю виборчий бюлетень.
2. Повторна видача виборчого бюлетеня замість невірно заповненого не допускається.

13. КОНТРОЛЬНИЙ ЛИСТ ДЛЯ ВКИДАННЯ У ПЕРЕНОСНУ ВИБОРЧУ СКРИНЬКУ

ЧЕРГОВІ ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ 31 березня 2019 року

КОНТРОЛЬНИЙ ЛИСТ для вкидання у переносну виборчу скриньку

Територіальний виборчий округ № _____
 Виборча дільниця № _____
 Переносна виборча скринька № _____
 Кількість виборчих бюлетенів з виборів Президента України для _____
 _____, отриманих членами дільничної виборчої комісії для (голосування в день виборів/ повторного голосування)
 організації голосування за місцем перебування виборців, – _____
 (цифра ми т прописом)

Члени дільничної виборчої комісії, яким видано виборчі бюлетені
для організації голосування за місцем перебування виборців:

_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)

Час виходу членів дільничної виборчої комісії
для організації голосування за місцем перебування виборців:

_____ год. _____ хв. « _____ » _____ 2019 року

Голова дільничної виборчої комісії	_____	_____
	(підпис)	(прізвище, ініціали)
Заступник голови дільничної виборчої комісії	_____	_____
	(підпис)	(прізвище, ініціали)
Секретар дільничної виборчої комісії	_____	_____
	(підпис)	(прізвище, ініціали)

Члени дільничної виборчої комісії:

_____	_____	_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)

МП

Цей контрольний лист мають право підписати присутні на засіданні дільничної виборчої комісії:

кандидати на пост Президента України:

довірені особи кандидатів
на пост Президента України:

_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)

Офіційні спостерігачі:

_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)

14. АКТ ПРО ПЕРЕВИЩЕННЯ КІЛЬКОСТІ ВИБОРЧИХ БЮЛЕТЕНІВ З ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ, ВИЯВЛЕНОЇ ПРИ ВІДКРИТТІ ПЕРЕНОСНОЇ ВИБОРЧОЇ СКРИНЬКИ, НАД КІЛЬКІСТЮ ВІДПОВІДНИХ ВИБОРЧИХ БЮЛЕТЕНІВ, ЗАЗНАЧЕНОЮ В КОНТРОЛЬНОМУ ЛИСТІ У ЦІЙ СКРИНЬЦІ

ЧЕРГОВІ ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

31 березня 2019 року

АКТ

про перевищення кількості виборчих бюлетенів з виборів Президента України, виявленої при відкритті переносної виборчої скриньки, над кількістю відповідних виборчих бюлетенів, зазначеною в контрольному листі у цій скриньці

«_____» _____ 2019 року _____
(дата складення) (місце складення)

Дільнична виборча комісія виборчої дільниці № _____ територіального виборчого округу № _____ відповідно до частини двадцять другої статті 28, частини двадцять першої статті 78 Закону України «Про вибори Президента України» склала цей акт про те, що при відкритті переносної виборчої скриньки № _____ виявила в ній виборчі бюлетені⁹ з виборів Президента України для _____

(голосування в день виборів/повторного голосування)

в кількості _____,
(цифрама та прописом)

що на _____
(цифрама та прописом)

виборчих бюлетенів більше від кількості відповідних виборчих бюлетенів, зазначеної в контрольному листі у цій скриньці, – _____
(цифрама та прописом)

Голова

дільничної виборчої комісії

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Заступник голови

дільничної виборчої комісії

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Секретар дільничної виборчої комісії

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

⁹ Виборчі бюлетені, виявлені у такій скриньці, не враховуються при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців (частина двадцять перша статті 78 Закону України «Про вибори Президента України»).

Члени дільничної виборчої комісії:

_____	_____	_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)

МП

Цей контрольний лист мають право підписати присутні на засіданні дільничної виборчої комісії:

кандидати на пост Президента України:

довірені особи кандидатів
на пост Президента України:

_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)

Офіційні спостерігачі:

_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)

Примітка. Акт додається до протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, що запаковується, доставляється або передається відповідно до окружної виборчої комісії, Центральної виборчої комісії в порядку, визначеному статтями 79, 81 Закону України «Про вибори Президента України».

15. АКТ ПРО НЕВІДПОВІДНІСТЬ СУМИ КІЛЬКОСТІ НЕВИКОРИСТАНИХ ВИБОРЧИХ БЮЛЕТЕНІВ З ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ТА КІЛЬКОСТІ ВИБОРЦІВ, ЯКІ ЇХ ОТРИМАЛИ, КІЛЬКОСТІ ВИБОРЧИХ БЮЛЕТЕНІВ З ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ, ОТРИМАНИХ ДІЛЬНИЧНОЮ ВИБОРЧОЮ КОМІСІЄЮ

ЧЕРГОВІ ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

31 березня 2019 року

АКТ

про невідповідність суми кількості невикористаних виборчих бюлетенів з виборів Президента України та кількості виборців, які їх отримали, кількості виборчих бюлетенів з виборів Президента України, отриманих дільничною виборчою комісією

«_____» _____ 2019 року _____
 (дата складення) (місце складення)

Дільнична виборча комісія виборчої дільниці №_____ територіального виборчого округу №_____ (закордонної виборчої дільниці №_____ закордонного виборчого округу) перевіrivши, чи дорівнює сума кількості невикористаних виборчих бюлетенів з виборів Президента України для _____ (голосування в день виборів/повторного голосування) _____ (цифрами) і кількості виборців, які отримали

виборчі бюлетені (_____), що становить _____,
 (цифрами) (цифрами та прописом)

кількості відповідних виборчих бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією, _____, виявила
 _____ (цифрами та прописом)

невідповідність таких даних – _____,
 _____ (цифрами та прописом)

про що відповідно до частини двадцять другої статті 28, частини чотирнадцятої статті 78 Закону України «Про вибори Президента України» склала цей акт.

Згідно з рішенням дільничної виборчої комісії від «_____» _____ 20__ року №_____ причиною такого розходження є _____
 _____ (зазначається причина розходження)

Голова дільничної виборчої комісії	_____ (підпис)	_____ (прізвище, ініціали)
Заступник голови дільничної виборчої комісії	_____ (підпис)	_____ (прізвище, ініціали)
Секретар дільничної виборчої комісії	_____ (підпис)	_____ (прізвище, ініціали)

Члени дільничної виборчої комісії:

_____	_____	_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)

МП

Цей контрольний лист мають право підписати присутні на засіданні дільничної виборчої комісії:

кандидати на пост Президента України:

довірені особи кандидатів
на пост Президента України:

_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)

Офіційні спостерігачі:

_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)

Примітка. Акт додається до протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, що запакується, доставляється або передається відповідно до окружної виборчої комісії, Центральної виборчої комісії в порядку, визначеному статтями 79, 81 Закону України «Про вибори Президента України».

16. АКТ ПРО НЕВІДПОВІДНІСТЬ КІЛЬКОСТІ ВИБОРЦІВ, ЯКІ ВЗЯЛИ УЧАСТЬ У ГОЛОСУВАННІ НА ВИБОРЧІЙ ДІЛЬНИЦІ, СУМІ КІЛЬКОСТІ НЕДІЙСНИХ ВИБОРЧИХ БЮЛЕТЕНІВ З ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ НА ВИБОРЧІЙ ДІЛЬНИЦІ ТА КІЛЬКОСТІ ВІДПОВІДНИХ ВИБОРЧИХ БЮЛЕТЕНІВ, ГОЛОСИ В ЯКИХ ПОДАНІ ЗА КОЖНОГО КАНДИДАТА

ЧЕРГОВІ ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

31 березня 2019 року

АКТ

про невідповідність кількості виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці, сумі кількості недійсних виборчих бюлетенів з виборів Президента України на виборчій дільниці та кількості відповідних виборчих бюлетенів, голоси в яких подані за кожного кандидата

«_____» _____ 2019 року _____
(дата складення) (місце складення)

Дільнична виборча комісія виборчої дільниці №_____ територіального виборчого округу №_____ (закордонної виборчої дільниці №_____ закордонного виборчого округу) відповідно до частини двадцять другої статті 28, частини тридцятої статті 78 Закону України «Про вибори Президента України» перевіряючи, чи дорівнює кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці, _____

(цифрами та прописом)

сумі кількості недійсних виборчих бюлетенів з виборів Президента України для _____
(голосування в день виборів/повторного голосування) _____ (цифрами)

відповідних виборчих бюлетенів, голоси в яких подані за кожного кандидата (_____),
(цифрами)

що становить _____,
(цифрами та прописом)

виявила невідповідність таких даних – _____,
(цифрами та прописом)

про що склала цей акт.

Згідно з рішенням дільничної виборчої комісії від «___» _____ 20__ року №_____ причиною такого розходження є _____
(вказується причина розходження)

Голова дільничної виборчої комісії	_____	_____
	(підпис)	(прізвище, ініціали)
Заступник голови дільничної виборчої комісії	_____	_____
	(підпис)	(прізвище, ініціали)
Секретар дільничної виборчої комісії	_____	_____
	(підпис)	(прізвище, ініціали)

Члени дільничної виборчої комісії:

_____	_____	_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)

МП

Цей контрольний лист мають право підписати присутні на засіданні дільничної виборчої комісії:

кандидати на пост Президента України:

довірені особи кандидатів
на пост Президента України:

_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)

Офіційні спостерігачі:

_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____	_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)	(підпис)	(прізвище, ініціали)

Примітка. Акт додається до протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, що запакується, доставляється або передається відповідно до окружної виборчої комісії, Центральної виборчої комісії в порядку, визначеному статтями 79, 81 Закону України «Про вибори Президента України».

17. ПРОТОКОЛ ПРО ПІДРАХУНОК ГОЛОСІВ

Бланк № 0000000

Примірник № 1

ЧЕРГОВІ ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ**31 березня 2019 року**

(вид та дата проведення виборів)

**ПРОТОКОЛ
дільничної виборчої комісії**про підрахунок голосів виборців на звичайній виборчій дільниці

(звичайній/спеціальній)

Виборча дільниця № 460008Територіальний виборчий округ № 119Львівська обл., м. Броди

(місцезнаходження дільничної виборчої комісії – село, селище, місто із зазначенням відповідно району, області, Автономної Республіки Крим)

вул. Січових стрільців, 33

або назва та поштова адреса відповідного закладу, установи)

Відповідно до частин четвертої, п'ятої статті 75, статей 78, 79 Закону України «Про вибори Президента України» при підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці дільнична виборча комісія **встановила:**¹⁰**1) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничною виборчою комісією¹⁰, –**

2110

Дві тисячі сто десять

(прописом)

(цифрами)

2) кількість виборців, внесених до списку виборців на виборчій дільниці (на момент закінчення голосування), –

2091

Дві тисячі дев'яносто один

(прописом)

(цифрами)

3) кількість виборців, внесених на виборчій дільниці до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування, –

89

Вісімдесят дев'ять

(прописом)

(цифрами)

¹⁰ Кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничною виборчою комісією, з урахуванням актів (за наявності), зазначених у частині десятій статті 73 та частині п'ятій статті 75 Закону України «Про вибори Президента України» (далі – Закон).

4) кількість невикористаних виборчих бюлетенів¹¹, –	1011
Одна тисяча одинадцять	
(прописом)	(цифрами)
5) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені у приміщенні для голосування, –	970
Дев'ятсот сімдесят	
(прописом)	(цифрами)
6) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені за місцем перебування, –	30
Тридцять	
(прописом)	(цифрами)
7) загальна кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені, –	1000
Одна тисяча	
(прописом)	(цифрами)
8) кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню¹², –	0
Нуль	
(прописом)	(цифрами)
9) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці, –	970
Дев'ятсот сімдесят	
(прописом)	(цифрами)
10) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними¹³, –	30
Тридцять	
(прописом)	(цифрами)
11) кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата на пост Президента України:¹¹²²¹¹	

№ з/п	Прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності) кандидата на пост Президента України (в алфавітному порядку)	Кількість голосів виборців, поданих за кандидата на пост Президента України	
		прописом	цифрами
1.	ВАСИЛЮК Іван Іванович	Два	2
2.	ДУТКО Володимир Іванович	Тридцять один	31

¹¹ Зазначається сумарна кількість виборчих бюлетенів:

– які залишилися у членів дільничної виборчої комісії після закінчення голосування;

– при заповненні яких виборець припустився помилки (зіпсований);

– до яких внесено зміни без рішення Центральної виборчої комісії чи внесено зміни, що не відповідають рішенню Центральної виборчої комісії.

Невикористані виборчі бюлетені погашаються дільничною виборчою комісією відповідно до частини сьомої статті 78 Закону до відкриття виборчих скриньок.

¹² Не підлягають врахуванню виборчі бюлетені, що знаходилися у виборчих скриньках, у випадках, передбачених частинами двадцятю – двадцять другою статті 78 Закону.

¹³ Недійсними вважаються виборчі бюлетені, що знаходилися у виборчих скриньках:

– на яких відсутня печатка цієї дільничної виборчої комісії;

– якщо зазначені на виборчому бюлетені номери територіального виборчого округу або виборчої дільниці не відповідають номерам територіального виборчого округу чи виборчої дільниці, на якій проводиться підрахунок голосів.

3.	ЕБІНГЕР Дмитро Леонідович	Один	1
4.	КУХАР Володимир Петрович	Чотириста два	402
5.	ПАВЛЮК Святослав Максимович	Шістсот двадцять три	623
6.	РЕВА Олександр Васильович	Двадцять чотири	24
7.	СОВА Сергій Максимович	Один	1
8.	ШЕРЕМЕТА Володимир Сергійович	Два	2
9.	СОРОКОПУД Андрій Павлович	Вісімдесят сім	87
10.	КУЛИНИЧ Віктор Пилипович	Чотири	4
11.	БАРАНЕЦЬ Василь Корнійович	Дев'ять	9
12.	ЛЕБІДЬ Ярослав Іванович	Нуль	0
13.	МЕДВІДЬ Василь Васильович	П'ятдесят два	52
14.	ВОЗНИЙ Тарас Степанович	Сімнадцять	17
15.	ЛОЗОВИЙ Богдан Теодорович	Нуль	0
16.	ДУТКО Володимир Іванович	Тридцять один	31

Цей протокол складено дільничною виборчою комісією у кількості **18** примірників, що на чотири більша, ніж кількість осіб, які входять до складу дільничної виборчої комісії.

Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу.

Цей протокол складено дільничною виборчою комісією у кількості **21** примірників, яка на чотири більша, ніж кількість осіб, що входять до складу дільничної виборчої комісії.

Голова дільничної виборчої комісії	_____	Висоцька І.Р.
	(підпис)	
Заступник голови дільничної виборчої комісії	_____	Височанський В.В.
	(підпис)	
Секретар дільничної виборчої комісії	_____	Ляшук І.І.
	(підпис)	

Члени дільничної виборчої комісії, присутні на засіданні:

_____	Куделя О.П.	_____	Корейко В.В
(підпис)		(підпис)	
_____	Смаль Т.В.	_____	Сидор І.П.
(підпис)		(підпис)	
_____	Хомей В.М.	_____	Рак І.О.
(підпис)		(підпис)	
_____	Петрах В.В.	_____	Корчук П.М.
(підпис)		(підпис)	
_____	Забільський В.К.	_____	Токар Л.П.
(підпис)		(підпис)	
_____	Герун Ю.М.	_____	Ярош В.С.
(підпис)		(підпис)	

МП

« 1 » квітня 2019 року, 05 год. 45 хв.

(дата і час (година і хвилини) підписання протоколу)

Кандидати на посаду Президента України:

_____	_____	_____	Петренко П.В.
(підпис)		(підпис)	
_____	_____	_____	_____
(підпис)		(підпис)	
_____	_____	_____	_____
(підпис)		(підпис)	

Офіційні спостерігачі:

_____	Кучеренко І.О.	_____	Кметь Б.О.
(підпис)		(підпис)	
_____	_____	_____	_____
(підпис)		(підпис)	
_____	_____	_____	_____
(підпис)		(підпис)	
_____	_____	_____	_____
(підпис)		(підпис)	
_____	_____	_____	_____
(підпис)		(підпис)	

18. ОКРЕМА ДУМКА ЧЛЕНА ДВК ДО ПРОТОКОЛУ ПРО ПІДРАХУНОК ГОЛОСІВ

**Окрема думка
члена дільничної виборчої комісії виборчої дільниці № 350894
територіального виборчого округу № 100
з проведення виборів Президента України 31 березня 2019 року
Григорука Валентина Павловича
щодо Протоколу про підрахунок голосів**

01 квітня 2019 року ДВК виборчої дільниці № 350894 територіального виборчого округу № 100 з проведення виборів Президента України склала протокол про підрахунок голосів на виборах Президента України, куди внесла відомості, з якими не можна погодитись.

А саме: внесені до протоколу відомості не відображають реального волевиявлення виборців через порушення передбаченого Законом порядку визнання виборчих бюлетенів недійсними.

Положеннями частин 25, 26 та 27 статті 78 Закону України «Про вибори Президента України» передбачено, що рішення про визнання виборчого бюлетеня недійсним приймається в процесі розкладання виборчих бюлетенів на місця, позначені табличками з написами прізвищ кандидатів та написами «недійсні». Частиною четвертою статті 78 цього Закону передбачено, що підрахунок голосів здійснюється в послідовності викладених положень цієї статті.

Комісія порушила передбачену Законом послідовність. Під час розкладання виборчих бюлетенів на місце «недійсні виборчі бюлетені» клялися виборчі бюлетені, щодо яких у членів ДВК не було однотайної думки про визнання їх недійсними. Після завершення розкладання комісія ще раз переглядала всі бюлетені з місця «недійсні виборчі бюлетені» і приймала рішення. При цьому комісія застосовувала різні критерії для визнання бюлетеня недійсним залежно від того, якому кандидату можна було віднести відповідний голос. Так, в одних випадках бюлетень, де проти одного і того самого кандидата поставлено дві і більше позначок, визнавалися недійсними. В інших випадках комісія не голосувала за визнання таких бюлетенів недійсними.

Таким чином, ДВК під час підрахунку голосів допустила порушення передбаченого Законом порядку здійснення виборчої процедури — підрахунку голосів виборців, наслідком чого стало неоднакове застосування норм Закону та порушення конституційного принципу рівності кандидатів.

Член ДВК

підпис

ГРИГОРУК В.П.

19. АКТ ПРО ВИДАЧУ КОПІЙ ПРОТОКОЛУ**ЧЕРГОВІ ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ**

31 березня 2019 року

АКТ**про видачу копій протоколу дільничної виборчої комісії
про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці**

Звичайна виборча дільниця № 210201

Територіальний виборчий округ №71

1 квітня 2019 року

м. Київ

Відповідно до частин восьмої і дев'ятої статті 79 Закону України «Про вибори Президента України» дільнична виборча комісія виборчої дільниці № 210201 територіального виборчого округу № 71 видала копії протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці таким особам:

	Прізвище та ініціали особи, яка одержала копію протоколу	Статус особи, яка одержала копію протоколу¹⁴	Номер примірника	Дата та час одержання копії протоколу	Підпис особи, яка одержала копію протоколу
1	Кріль О.С.	Кандидат на посаду Президента України	4	01.04.2019 03.15	Підпис
2	Кубай М.А.	Офіційний спостерігач від партії «Вперед»	5	01.04.2019 03.20	Підпис
3	Лісняк А.С.	Офіційний спостерігач від КВУ	6	01.04.2019 03.25	Підпис
4	Фільц М.Ю	Довірена особа кандидата на посаду Президента	7	01.04.2019 03.30	Підпис

Голова (головуючий на засіданні)
дільничної виборчої комісії

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Секретар (секретар засідання)
дільничної виборчої комісії

(підпис)

(прізвище, ініціали)

МП

¹⁴ Копія протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці видається кандидатам на посаду Президента України, їх довіреним особам, офіційним спостерігачам від кандидатів на посаду Президента України та громадських організацій, які були присутні при підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці (із розрахунку не більш як по одній копії протоколу для кожного кандидата на посаду Президента України та кожної громадської організації).

20. ПОСТАНОВА ДВК ПРО ВИЗНАННЯ ГОЛОСУВАННЯ НА ВД НЕДІЙСИМ

ЧЕРГОВІ ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ 31 БЕРЕЗНЯ 2019 РОКУ

ДІЛЬНИЧНА ВИБОРЧА КОМІСІЯ ВИБОРЧОЇ ДІЛЬНИЦІ №000000
ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ ВИБОРЧИЙ ОКРУГ №97
КИЇВСЬКА ОБЛАСТЬ

ПОСТАНОВА м. Бровари

1 квітня 2019 року

02 год. 00 хв.

№ 12

Про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним

Дільнична виборча комісія № 148801 територіального виборчого округу № 97 встановила пошкодження виборчої скриньки, про що складено відповідний акт. Комісією виявлено, що неможливо встановити зміст 85 (восьмидесяти п'яти) виборчих бюлетенів для голосування у виборах Президента України, що становить 7 (сім) відсотків від 1200 (однієї тисячі двохсот) бюлетенів, які отримали виборці на виборчій дільниці.

Відповідно до пункту 3 частини першої статті 80 Закону України «Про вибори Президента України» пошкодження виборчої скриньки унеможливує встановлення змісту виборчих бюлетенів, якщо кількість цих бюлетенів перевищує п'ять відсотків кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці, дільнична виборча комісія постановляє:

1. Визнати голосування на виборчій дільниці № 000000 недійсним.
2. Цю постанову оприлюднити на стенді офіційних матеріалів комісії.

Голова (головуючий на засіданні)
дільничної виборчої комісії

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Секретар (секретар засідання)
дільничної виборчої комісії

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

МП

ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ

з питань підготовки та проведення чергових виборів Президента України, які використані у даному посібнику

1. Постанова Центральної виборчої комісії від 15 вересня 2010 року № 350 «Про Порядок ведення діловодства у виборчих комісіях та комісіях з референдумів (із змінами)
2. Постанова Центральної виборчої комісії від 28 березня 2014 року № 114 «Про Порядок розгляду скарг виборчими комісіями з виборів Президента України» (із змінами)
3. Постанова Центральної виборчої комісії від 30 квітня 2014 року № 436 «Про Роз'яснення щодо окремих питань здійснення офіційними спостерігачами від іноземних держав, міжнародних організацій та осіб, що їх супроводжують, своїх повноважень на виборах Президента України»
4. Постанова Центральної виборчої комісії від 2 лютого 2019 року № 191 «Про Роз'яснення щодо складання та уточнення списків виборців для підготовки і проведення голосування з виборів Президента України»
5. Постанова Центральної виборчої комісії від 15 квітня 2014 року № 276 «Про Роз'яснення щодо порядку перевірки факту тимчасової нездатності виборця самостійно пересуватися для організації голосування з виборів Президента України за місцем перебування виборців»
6. Постанова Центральної виборчої комісії від 20 лютого 2019 року № 352 «Про Порядок передачі виборчим комісіям виборчих бюлетенів з виборів Президента України»
7. Постанова Центральної виборчої комісії від 28 березня 2014 року № 116 «Про Порядок виготовлення, передачі, зберігання та використання печаток виборчих комісій з виборів Президента України та штампа «Вибув» (із змінами)
8. Постанова Центральної виборчої комісії від 27 грудня 2018 року № 268 «Про Роз'яснення щодо застосування окремих положень Закону України «Про вибори Президента України» стосовно видачі членами дільничних виборчих комісій виборчих бюлетенів з виборів Президента України на підставі паспорта громадянина України»
9. Постанова Центральної виборчої комісії від 25 квітня 2014 року № 370 «Про Роз'яснення щодо порядку складення протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів Президента України» (із змінами)
10. Постанова Центральної виборчої комісії від 8 січня 2019 року № 36 «Про Роз'яснення щодо порядку передавання виборчої та іншої документації, а також матеріальних цінностей виборчими комісіями з виборів Президента України виборчим комісіям, склад яких сформовано для проведення повторного голосування з виборів Президента України»
11. Постанова Центральної виборчої комісії від 2 лютого 2019 року № 192 «Про Порядок виготовлення та передачі списків виборців для проведення повторного голосування з виборів Президента України»

